

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Marian Banaś

KSI.411.001.02.2022

Tekst jednolity*

Pani
Anna Moskwa
Minister Klimatu i Środowiska
Ministerstwo Klimatu i Środowiska,
ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

* Uwzględniono zmiany wprowadzone Uchwałą Nr 66/2023 Kolegium Najwyższej Izby Kontroli z dnia 30 sierpnia 2023 r.

D/22/505 - Działania podmiotów publicznych w związku z kryzysem ekologicznym na rzece Odrze

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 50 00, F +48 22 444 57 93
nik@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Klimatu i Środowiska ¹ , ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Anna Moskwa, Minister Klimatu i Środowiska, od 26 października 2021 r. ² . W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił Michał Kurtyka, Minister Klimatu i Środowiska, od 6 października 2020 r. do 26 października 2021 r. ³ .
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie do przeciwdziałania zagrożeniom związanym z jakością wód rzek 2. Działania podjęte w sytuacji wystąpienia w 2022 r. zagrożenia związanego z jakością wód rzeki Odry
Okres objęty kontrolą	Od 1 lipca 2021 r. do 26 czerwca 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Środowiska
Kontrolerzy	1. Przemysław Fedorowicz, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KSI/72/2022 z 12 grudnia 2022 r. i nr KSI/55/2023 z 14 czerwca 2023 r. 2. Rafał Marynowicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KSI/70/2022 z 12 grudnia 2022 r. 3. Wojciech Jarzyna, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KSI/73/2022 z 12 grudnia 2022 r. 4. Michał Dudek, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KSI/71/2022 z 12 grudnia 2022 r.

(akta kontroli str. 1-4, 1526)

¹ Dalej: „Ministerstwo lub „MKiŚ”.

² Dalej: „Minister”.

³ Dalej: „były Minister”.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Minister zapewniła realizację obligatoryjnych zadań ustawowych będących w jej właściwości, dotyczących ochrony środowiska, w odniesieniu do zagrożeń związanych z jakością wód. W okresie objętym kontrolą w sposób wystarczający sprawowała nadzór nad realizacją przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska⁶ zadań związanych z monitoringiem wód rzek w zakresie wynikającym z Programu Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025 oraz prowadzeniem i koordynowaniem kontroli, a także kierowaniem działalnością Inspekcji Ochrony Środowiska w tym zakresie.

Zdaniem NIK, kryzys ekologiczny na rzece Odrze ujawnił, że dotychczasowe rozwiązania systemowe nie były wystarczające dla zapewnienia skutecznej ochrony wód powierzchniowych, przed zagrożeniami powodowanymi przez ich zanieczyszczanie.

W Ministerstwie, w sposób niedostateczny, podejmowano działania w zakresie stworzenia warunków realizacji zadań dotyczących zarządzania kryzysowego. Minister nie zaktualizowała planu zarządzania kryzysowego MKiŚ, w celu dostosowania go do zakresu swojej właściwości. Raport częściowy Ministra⁷ służący do opracowania Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego zawierał odniesienie do zagrożeń dla wód powierzchniowych. Został jednak przekazany dyrektorowi Rządowego Centrum Bezpieczeństwa⁸ przez pracowników Ministerstwa, którzy nie byli do tego upoważnieni. Ponadto zgłoszone do rc przez dyrektora RCB zastrzeżenia i uwagi zostały rozpatrzone z przekroczeniem terminu.

Minister nie zapewniła niezwłocznego przekazania do RCB informacji o wystąpieniu w Odrze na przełomie lipca i sierpnia 2022 r. masowych śnięć ryb, przedstawionej w piśmie Burmistrza Miasta Oława z 1 sierpnia 2022 r.⁹, czym naruszone zostały przepisy ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym¹⁰ i zasady ustalone w Krajowym Planie Zarządzania Kryzysowego. W ocenie NIK brak właściwego przepływu informacji stanowił jedną z okoliczności powodujących, że pierwsze działania związane z zagrożeniem na Odrze podjęte zostały przez RCB (pełniące funkcję krajowego centrum zarządzania kryzysowego) dopiero 10 sierpnia 2022 r.

Minister, w związku z zaistniałą w 2022 r. sytuacją ekologiczną na rzece Odrze, od momentu powzięcia informacji RCB o masowym śnięciu ryb w dniu 10 sierpnia 2022 r., podjęła szereg działań zmierzających do koordynacji działań na rzecz ochrony środowiska. W ramach tych działań zwoływała w MKiŚ spotkania grupy wybranych członków kierownictwa Ministerstwa, uczestniczyła w posiedzeniach Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego¹¹. Minister brała także udział w pracach Międzyresortowego Zespołu ds. sytuacji na Odrze, powołanego przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji¹², kierując częścią¹³ z posiedzeń tego gremium, pomimo, że zadanie to zostało powierzone przez Wiceprezesa Rady Ministrów - w wyniku realizacji rekomendacji RZZK – Sekretarzowi Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu sformułowano ocenę ogólną w formie opisowej.

⁶ Dalej także: „GIOŚ”.

⁷ Dalej: „rc”.

⁸ Dalej: „RCB”.

⁹ Wpływ pisma do Ministerstwa 4 sierpnia 2022 r.

¹⁰ Dz.U. z 2023 r. poz. 122, dalej: „uzk”.

¹¹ Dalej także: „RZZK”.

¹² Dalej: „Zespół MSWiA”.

¹³ Nie mniej niż sześcioma posiedzeniami.

Minister 18 sierpnia 2022 r. powołała ekspercki Zespół do spraw sytuacji powstałej na rzece Odrze¹⁴, do którego zadań należała m.in. analiza potencjalnych przyczyn obserwowanego zjawiska na rzece Odrze. We Wstępnym Raporcie, który w wyniku prac tego zespołu został opublikowany już 30 września 2022 r. wskazano, że sytuacja na Odrze w 2022 r. była spowodowana wieloma czynnikami, głównie masowym zakwitom złotych alg¹⁵ i wytwarzanymi przez nie toksynami, a dodatkowo, zakwitowi sprzyjały inne czynniki, takie jak m.in. zmiana parametrów wody i wzrost zasolenia, upały podnoszące temperaturę wody oraz nasłonecznienie. W *Raporcie Kończącym Prace Zespołu ds. Sytuacji w Odrze*, opublikowanym 31 marca 2023 r., wskazano na zasolenie wód warunkujące występowanie złotych alg.

Minister podjęła działania nadzorcze oraz koordynacyjne, w które zaangażowani byli m.in. GIOŚ, GDOŚ, Minister Infrastruktury, Prezes Państwowego Gospodarstwa Wody Polskie. Już od września 2022 r. MKiŚ zwracało się do Ministerstwa Infrastruktury z prośbą o podjęcie działań mających na celu ograniczenie presji zakładów na stan Odry i jej dopływów, w szczególności zakładów odprowadzających ścieki, dla których ustalono w pozwoleniach wodnoprawnych dopuszczalne stężenia wskaźników powodujących zasolenie wód.

Ponadto określone zostały zasady identyfikacji występowania w wodach *Prymnesium parvum* oraz przekazywania informacji i reagowania na takie zagrożenia. Wprowadzono także ciągły monitoring wybranych parametrów wody, a także rozszerzono zakres badań jej jakości.

Podjęte działania nie wyeliminowały jednak ryzyka ponownego wystąpienia kryzysu ekologicznego, co wynika z braku kompetencji Ministra do podejmowania skutecznych działań np. na rzecz ograniczenia odprowadzanych zanieczyszczeń i nadmiernego zasolenia wód powierzchniowych, czy też zmiany sposobu gospodarowania wodami (zadania w zakresie gospodarowania wodami pozostawały we właściwości Ministra Infrastruktury i nadzorowanego przez tego ministra Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie).

Równocześnie Minister, w związku z wystąpieniem sytuacji na Odrze, aż do czerwca 2023 r. nie zwołała ani jednego posiedzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie, co było niezgodne z regulacjami zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 10 września 2021 r. w sprawie utworzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Klimatu i Środowiska.

W związku z sytuacją na Odrze w 2022 r., Minister podjęła także działania na arenie międzynarodowej, zwłaszcza dotyczące kontaktów ze stroną niemiecką, w tym skutkujące powołaniem polsko-niemieckiej grupy ekspertów. Umożliwiło to m.in. bieżącą wymianę informacji, w tym wyników badań prób wody między instytucjami z obu krajów. Minister podjęła również działania mające na celu poinformowanie opinii publicznej o podejmowanych działaniach i zapoznanie społeczeństwa z wynikami badań na Odrze. Minister nie opublikowała jednak na stronie Biuletynu Informacji Publicznej¹⁶ MKiŚ sprawozdań dotyczących lokalizacji prowadzenia na Odrze badań monitoringowych oraz danych uzyskanych w wyniku tych badań, co było działaniem niezgodnym z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

¹⁴ Zarządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 18 sierpnia 2022 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw sytuacji powstałej na rzece Odrze. Dalej także: „Zespół ds. sytuacji na Odrze”.

¹⁵ *Prymnesium parvum*.

¹⁶ Dalej: „BIP”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie do przeciwdziałania zagrożeniom związanym z jakością wód rzek

Opis stanu faktycznego

1. W okresie objętym kontrolą, GIOŚ był organem nadzorowanym przez Ministra¹⁸, a Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska¹⁹ był organem mu podległym²⁰. Kompetencje Ministra w stosunku do GIOŚ wykonywali Sekretarz Stanu w MKiŚ, Jacek Ozdoba (w okresie od 1 lipca 2021 r.²¹ do 5 grudnia 2022 r.²² i od 16 grudnia 2022 r.²³ do dnia zakończenia czynności kontrolnych²⁴) oraz Sekretarz Stanu w MKiŚ, Edward Siarka (od 6 grudnia 2022 r.²⁵ do 15 grudnia 2022 r.²⁶). Prowadzenie spraw z zakresu nadzoru Ministra Klimatu i Środowiska nad GIOŚ zostało przypisane do zadań Wydziału Instrumentów Ekonomicznych i Zarządzania Środowiskowego²⁷ w Departamencie Instrumentów Środowiskowych²⁸. Zadania w zakresie nadzoru Ministra Klimatu i Środowiska nad GIOŚ realizowało 6 osób, w tym naczelnik w WIEiZŚ oraz dyrektor DIŚ.

(akta kontroli str. 5-6, 11-38, 130-147)

Kompetencje Ministra w stosunku do GDOŚ wykonywała Sekretarz Stanu w MKiŚ, Małgorzata Golińska²⁹. Prowadzenie spraw z zakresu nadzoru Ministra nad GDOŚ zostało, w okresie objętym kontrolą, przypisane do zadań Departamentu Ochrony

¹⁷ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁸ Na podstawie art. 3a ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2023 r. poz. 824, ze zm., dalej: „ustawa o IOŚ”).

¹⁹ Dalej: „GDOŚ”.

²⁰ Na podstawie art. 121 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2023 r. poz. 1094).

²¹ Zgodnie z § 5 pkt 2 zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 26); zgodnie z § 5 pkt 2 zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 listopada 2021 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 84); zgodnie z § 5 pkt 2 zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 kwietnia 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 15); zgodnie z § 5 pkt 2 zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 lipca 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 37); zgodnie z § 5 pkt 2 zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 19 września 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 48).

²² Zgodnie z § 16 zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 5 grudnia 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 66).

²³ Zgodnie z § 5 pkt 2 zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 71).

²⁴ Tj. 26 czerwca 2023 r.

²⁵ Zgodnie z § 6 pkt 3 lit. c zarządzenia Zarządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 5 grudnia 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 66).

²⁶ Zgodnie z § 16 zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 71).

²⁷ Dalej: „WIEiZŚ”. Zgodnie z § 10 pkt 8 Wewnętrznego Regulaminu Organizacyjnego Departamentu Instrumentów Środowiskowych z dnia 8 marca 2021 r. i zgodnie z § 10 pkt 7 Wewnętrznego Regulaminu Organizacyjnego Departamentu Instrumentów Środowiskowych z dnia 17 maja 2022 r. (znak DIŚ-IV.010.1.2022).

²⁸ Dalej: „DIŚ”.

²⁹ Zgodnie z § 4 pkt 2 lit. a zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 26, ze zm.).

Przyrody³⁰. DOP nie posiadał informacji o formach ochrony przyrody³¹ obejmujących lub położnych w korycie rzeki Odry lub Kanału Gliwickiego lub przyległych do koryta rzeki Odry lub Kanału Gliwickiego, celu wyznaczenia formy ochrony przyrody, gatunkach lub siedliskach chronionych daną formą ochrony przyrody oraz położeniu formy ochrony przyrody (województwo, powiat, gmina).

(akta kontroli str. 802-807, 910-914)

Zasady i tryb prowadzenia, przez komórki organizacyjne MKiŚ, spraw z zakresu nadzoru Ministra nad centralnymi organami administracji rządowej przez niego nadzorowanymi określał załącznik do zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 12 lutego 2021 r. w sprawie prowadzenia nadzoru przez Ministra Klimatu i Środowiska³², pt. *Polityka nadzorcza Ministra Klimatu i Środowiska*³³. Wskazano w nim³⁴ m.in., że właściwe komórki organizacyjne Ministerstwa opracowują i realizują działania nadzorcze Ministra Klimatu i Środowiska, które stanowią rozwinięcie i uszczegółowienie Polityki nadzorczej Ministra Klimatu i Środowiska oraz wymagają wprowadzenia w drodze zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska. Do dnia 31 marca 2023 r. w DIŚ i DOP nie zakończono prac nad opracowaniem działań nadzorczych Ministra wobec, odpowiednio, GIOŚ i GDOŚ.

(akta kontroli str. 725-730, 765-771, 977-991)

Zgodnie z wyjaśnieniami dyrektorów DIŚ i DOP oraz Sekretarzy Stanu sprawujących nadzór Ministra nad GIOŚ i GDOŚ, w okresie objętym kontrolą, nadzór ten prowadzony był w oparciu o – odpowiednio – *Działania nadzorcze Ministra Środowiska wobec Głównego Inspektora Ochrony Środowiska*, zatwierdzone 15 maja 2019 r.³⁵ oraz *Działania nadzorcze Ministra Środowiska wobec Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska*, zaakceptowane w listopadzie 2012 r.³⁶. Działania nadzorcze z 2019 r.³⁷ stanowiły rozwinięcie i uszczegółowienie wytycznych w sprawie zasad i trybu prowadzenia spraw z zakresu nadzoru przez komórki organizacyjne Ministerstwa Środowiska nad jednostkami organizacyjnymi podległymi Ministrowi Środowiska lub przez niego nadzorowanymi, określonych w Polityce nadzorczej Ministra Środowiska, przyjętej zarządzeniem Ministra Środowiska z dnia 10 listopada 2015 r. w sprawie zasad prowadzenia nadzoru przez Ministra Środowiska³⁸, który utracił moc 16 lutego 2021 r.³⁹.

(akta kontroli str. 11-38, 725-730, 765-775, 977-979, 793-801, 980-991, 1091-1095e)

Dyrektor DIŚ wyjaśnił, że: *wraz z wprowadzeniem w życie zaktualizowanej Polityki nadzorczej Ministra Klimatu i Środowiska [zpn - przyp. kontrolera] w Departamencie Instrumentów Środowiskowych dokonany został przegląd Działań nadzorczych Ministra Środowiska wobec Głównego Inspektora Ochrony Środowiska z dnia 15 maja 2019 r. W wyniku przeglądu przedmiotowego dokumentu i wprowadzeniu proponowanych zmian projekt zaktualizowanych działań nadzorczych został poddany konsultacjom z komórkami organizacyjnymi MKiŚ. (...) Obecnie proces konsultacji ze*

³⁰ Dalej: DOP*. Zgodnie z § 21 pkt 5 załącznika do zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 9 listopada 2020 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 10).

³¹ Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 916).

³² Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska, poz. 14.

³³ Dalej: „zpn”.

³⁴ Podrozdział 3.1. pkt 1-3.

³⁵ Dalej: „działania nadzorcze z 2019 r.”.

³⁶ Dalej: „działania nadzorcze z 2012 r.”.

³⁷ Zgodnie z treścią pkt II tego dokumentu.

³⁸ Dz. Urz. Min. Środ. poz. 79.

³⁹ Zgodnie z § 2 zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 12 lutego 2021 r. w sprawie prowadzenia nadzoru przez Ministra Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 14).

wszystkimi w/w komórkami organizacyjnymi MKiŚ z wyjątkiem komórki ds. obsługi prawnej został ukończony, trwa natomiast finalny etap uzgodnień treści zapisów z komórką organizacyjną ds. obsługi prawnej.

(akta kontroli str. 725-730)

Dyrektor DOP wyjaśnił m.in., że: *Departament Ochrony Przyrody opracował projekt aktualizacji dokumentu „Działania nadzorcze Ministra Klimatu i Środowiska wobec Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska”, dokument poddany został uzgodnieniom wewnętrznym z departamentami merytorycznymi oraz GDOŚ. Z uwagi na podjęte w resorcie działania mające na celu unifikację dokumentów nadzorczych w Ministerstwie, do dokumentu zgłoszona została duża liczba uwag, które wymuszają gruntowne przeformułowanie dokumentu i ponowienie uzgodnień z GDOŚ.*

(akta kontroli str. 980-987)

Minister sprawowała nadzór nad GIOŚ m.in. w zakresie programowania i realizacji przez GIOŚ zadań związanych z monitoringiem wód rzek oraz prowadzenia i koordynowania kontroli, a także kierowania działalnością Inspekcji Ochrony Środowiska w ww. zakresie na podstawie działań nadzorczych z 2019 r. W przedłożonej przez GIOŚ⁴⁰ *Informacji o realizacji zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w 2021 r.*, MKiŚ otrzymało informacje o wykonaniu przez ten organ klasyfikacji wskaźników i grup wskaźników biologicznych, hydromorfologicznych, fizykochemicznych oraz chemicznych za rok 2020⁴¹ oraz rozmieszczeniu punktów pomiarowo-kontrolnych zaplanowanych do badań jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych, w tym rzeki Odry, w roku 2021. W dokumencie tym MKiŚ otrzymało też informacje, za 2021 r., o działalności Inspekcji Ochrony Środowiska, wynikach kontroli prowadzonych przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska i stwierdzonych, w ich wyniku naruszeniach. GIOŚ, w ww. dokumencie, nie wskazywał na problemy dotyczące rzeki Odry. Minister, 31 maja 2022 r., zaakceptowała ww. dokument. Dyrektor Generalny MKiŚ wyjaśniła, że „*analogiczna dokumentacja za rok 2022 [Informacja o realizacji zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w 2022 r. – przyp. kontrolera] powinna zostać przekazana do MKiŚ w terminie do 31 maja 2023 r. zgodnie z przepisami art. 4a ust. 1 pkt 9 ustawy IOŚ*”. MKiŚ posiadało informacje o wynikach badań 65 wskaźników jakości wody⁴² rzeki Odry uzyskanych w ramach monitoringu wód od GIOŚ, w okresie od 28 lipca 2022 r. do 29 grudnia 2022 r. Sekretarz Stanu, wykonujący kompetencje Ministra w stosunku do GIOŚ, przekazał je *celem wykorzystania służbowego oraz podjęcia działań zgodnie z kompetencjami przypisanymi organom Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie oraz Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.*

(akta kontroli str. 1055-1064d)

⁴⁰ Pismem z 31 maja 2022 r. znak BDG-WOA.032.6.2022.

⁴¹ Zgodnie z § 14 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. poz. 1475). Podsumowanie statystyczne klasyfikacji i oceny jednolitych części wód rzecznych (dokonanej za 2019 r.) zawarto w *Informacji o realizacji zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w 2020 r.*, zatwierdzonej przez Ministra Klimatu i Środowiska w maju 2021 r. W podsumowaniu tym wskazano, że w stanie złym oceniono 3 035 jednolitych części wód rzecznych, a w stanie dobrym – 16.

⁴² Temperatura wody, tlen rozpuszczony, nasycenie tlenem, przewodność, pH, siarczany, chlorki, sól, rtęć, zawiesina ogólna ChZT-Mn, OWO, SP-ChZT, azot Kjeldahla, azot azotanowy, azot azotynowy, azot ogólny, fosfor ogólny, cyjanki wolne, indeks fenolowy, azot amonowy, ropopochodne, chlor, kadm, ołów, nikiel, zasadowość, bor, arsen, bar, beryl, kobalt, chrom, miedź, molibden, antymon, selen, tytan, tal, cynk, potas, srebro, wanad, lit, glin, żelazo, mangan, cyna, stront, jakościowa analiza chromatograficzna, mikroskopowa analiza biologiczna, twardość, amoniak jonowy, amoniak niejonowy, BZTs, fitoplankton (złota alga), -PO₄, antracen, fluoranten, naftalen, benzo(a)piren, benzo(b)fluoranten, benzo(k)fluoranten, benzo(g,h,i)perylen, indeno(1,2,3-cd)piren.

Dyrektor DIŚ dokonał analizy projektów planów działalności GIOŚ na rok 2021⁴³, 2022⁴⁴ i 2023⁴⁵. Plany działalności GIOŚ na ww. lata, uwzględniające uwagi dyrektora DIŚ, zostały zatwierdzone przez członków kierownictwa Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska⁴⁶. Dyrektor DIŚ dokonał analizy rocznego sprawozdania z wykonania planu działalności GIOŚ za rok 2021⁴⁷. W analizie nie wskazano na brak realizacji zadań GIOŚ związanych z jakością wód, w tym rzeki Odry. Dyrektor DIŚ dokonał analizy rocznego sprawozdania z wykonania planu działalności GIOŚ za rok 2022⁴⁸. W jej wynikach Dyrektor DIŚ wskazał m.in., że: „Z uwagi na szczególne uwarunkowania dla roku 2022, w którym konieczne było wykonanie większej liczby badań i pomiarów środowiska, w przypadku zadań odnoszących się do pomiarów i badań środowiska oraz zapewnienia ich jakości (cz. C Sprawozdania) osiągnięte mierniki były wyższe niż zakładane dla 2022 r., pomimo wykazania przez GIOŚ zmaterializowania się pewnych obszarów ryzyka (w tym związanego z problemami w zakresie zatrudnienia i szkolenia zasobów ludzkich). (...) Przekroczenie przyjętego planu wynika głównie z dużej dodatkowej ilości badań wykonanych w ramach działań na Odrze.”

(akta kontroli str. 11-38, 885-887, 895-900, 903-905, 1331-1351)

W obowiązującym w okresie objętym kontrolą Strategicznym Programie Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025 nie przewidziano wdrożenia i funkcjonowania ciągłego monitoringu jakości wód powierzchniowych, w szczególności rzek w celu identyfikacji zagrożeń mogących powodować sytuacje kryzysowe. Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025 został opracowany przez GIOŚ i zatwierdzony przez Ministra Klimatu w 2020 r.

Minister w odpowiedzi na pytanie *dłaczego w Strategicznym Programie Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025 nie zapewniono uwzględnienia konieczności wprowadzenia dodatkowo stałego monitoringu podstawowych parametrów fizykochemicznych wód powierzchniowych w celu ciągłego monitorowania aktualnych zagrożeń i zapobiegania potencjalnym sytuacjom kryzysowym związanych z jakością wód?* stwierdziła: *Monitoring jakości wód powierzchniowych prowadzony jest zgodnie z Dyrektywą 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (zwanej Ramową Dyrektywą Wodną - dalej: RDW) transponowaną do polskiego prawa ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. 2021 poz. 2233 z późn. zmianami). Celem monitoringu wód powierzchniowych, prowadzonego w ramach państwowego monitoringu środowiska, określonym zgodnie z art. 349 ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo wodne jest pozyskanie informacji o stanie wód na potrzeby planowania w gospodarowaniu wodami oraz oceny osiągania celów środowiskowych. Cel ten realizowany jest poprzez badania i oceny stanu środowiska wodnego, rozumianego jako stan stosunkowo stały lub podlegający stałym trendom, a nie wynikający z nadzwyczajnych zmian warunków.*

Zgodnie z RDW, sposób prowadzenia monitoringu wód określony jest w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie form

⁴³ Wyniki analizy opisano w notatce służbowej znak DIŚ-I.0321.3.2020.IS. 1 grudnia 2020 r. dyrektor DIŚ przekazał swoje uwagi do projektu planu działalności GIOŚ na rok 2021 (pismem znak DIŚ-I.0321.3.2020.IS).

⁴⁴ Uwagi sformułowane w wyniku analizy Dyrektor DIŚ MKiŚ przekazał GIOŚ 30 listopada 2021 r. pismem znak DIŚ-I.0321.5.2021.IS.

⁴⁵ Wyniki analizy dyrektor DIŚ opisał w notatce służbowej znak DIŚ-I.0321.8.2022.IS z 20 grudnia 2022 r.

⁴⁶ Odpowiednio: na 2021 r. - 22 grudnia 2020 r. przez p.o. Zastępcy GIOŚ, na 2022 r. - 15 grudnia 2021 r. przez p.o. Zastępcy GIOŚ, na 2023 r. - 20 grudnia 2022 r. przez p.o. GIOŚ.

⁴⁷ Wyniki analizy opisano w notatce służbowej znak DIŚ-I.0335.1.2022.IS z 22 lutego 2022 r.

⁴⁸ Wyniki analizy opisano w notatce służbowej znak DIŚ-I.0335.1.2023.IS.

i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. 2021 poz. 1576), które zawiera m.in. zestaw metodyk referencyjnych pomiarów i badań (załącznik 8) zgodnie z którymi należy wykonywać badania. Zawarte w nim zapisy obejmują również wymagania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/105/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie środowiskowych norm jakości w dziedzinie polityki wodnej.

Ponadto zgodnie z art. 24 rozporządzenia monitoringowego badania powinny spełniać określone warunki, m.in. zapewnienia jakości i porównywalności wyników analiz zgodnie z przyjętymi na poziomie międzynarodowym praktykami systemu zarządzania określonych w normie, monitorowanie ważności wyników badań oraz prawidłowości pobierania próbek w ramach bieżącej działalności laboratoryjnej, uczestnictwo w badaniach biegłości lub porównaniach międzylaboratoryjnych, stosowanie do pomiarów lub badań metodyk referencyjnych. Pomiarów dokonane poprzez „stałe monitorowanie” nie spełniają ww. warunków.

Podsumowując RDW nie przewiduje ciągłego badania i monitorowania jakości wód powierzchniowych dlatego zakres Strategicznego Programu Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025 nie obejmuje zadania stałego badania jakości wód powierzchniowych. „Strategiczny program państwowego monitoringu środowiska na lata 2020-2025” jest kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze krótko i średnioterminowych badań stanu środowiska. Jest to dokument o charakterze planistycznym, który powstał w 2019 r. na lata 2020-2025 na podstawie art. 4a ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 1479). Natomiast co roku Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ) opracowuje również programy wykonawcze, które są m.in. odpowiedzią na potrzeby doraźne.

(akta kontroli str. 1532, 1647-1648)

Minister w swoich wyjaśnieniach nie udzieliła odpowiedzi na pytanie, czy przed wystąpieniem sytuacji na Odrze w okresie lipiec - sierpień 2022 r. dokonywano analiz i ocen zasadności wprowadzenia ciągłego badania i monitorowania jakości wód powierzchniowych, w celu zapewnienia aktualnych informacji o zmianach parametrów wody i podejmowania niezwłocznych działań prewencyjnych lub naprawczych, a jeśli takie analizy były sporządzane, to jakie były wynikające z nich rekomendacje, jakie działania zostały podjęte i jakie uzyskano rezultaty. Minister stwierdziła m.in., że: *na podstawie informacji przekazanych przez GIOŚ informuję, że analiza w kierunku działań naprawczych jest elementem planów gospodarowania wodami, za które odpowiedzialne jest PGW Wody Polskie posiadające pełną wiedzę na temat stanu jakości wód w Polsce.*

(akta kontroli str. 1648-1649)

Naczelnik WIEiZS wyjaśniła, że analiza zgodności prowadzonego przez GIOŚ monitoringu wód rzek z zapisami *Strategicznego programu państwowego monitoringu środowiska na lata 2020-2025* odbywała się podczas analizy *Informacji o realizacji zadań Inspekcji Ochrony Środowiska na dany rok oraz rocznego sprawozdania z wykonania planu działalności GIOŚ za dany rok*. W dokumentach tych GIOŚ umieszczał informacje o przeprowadzeniu badań monitoringu wód, zapewnieniu systemu zarządzania jakością oraz dostępu do wyników prowadzonych badań.

(akta kontroli str. 11-38, 1065-1067, 1074-1075)

W okresie objętym kontrolą, do MKiŚ nie wpłynęły skargi dotyczące działalności GIOŚ w związku z realizacją przez ten organ zadań w odniesieniu do zagrożeń związanych z jakością wód rzek, z monitoringiem wód rzek oraz prowadzeniem i koordynowaniem

kontroli, a także kierowaniem działalnością Inspekcji Ochrony Środowiska w ww. zakresie.

(akta kontroli str. 11-38, 699-700, 708-710, 721-724, 883-884)

W okresie objętym kontrolą, pracownicy MKiŚ przeprowadzili jedną kontrolę w Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska w zakresie wybranych zagadnień związanych z jego reorganizacją oraz funkcjonowaniem⁴⁹. Dyrektor Generalny MKiŚ wyjaśniła, że „w związku z trwającymi pracami nad projektem wystąpienia pokontrolnego (...) nie zostały sformułowane żadne wnioski pokontrolne i uwagi do GIOŚ.”

(akta kontroli str. 11-20, 1503)

Sekretarz Stanu, działając z upoważnienia Ministra dokonał dwukrotnie, w okresie objętym kontrolą, oceny okresowej GIOŚ, tj. za rok 2020⁵⁰ i za rok 2021⁵¹. Oceniał pozytywnie realizację przez GIOŚ jego ustawowych zadań. W ocenach nie stwierdzono nieprawidłowości w działalności GIOŚ w zakresie prowadzenia monitoringu wód powierzchniowych, w tym rzeki Odry. W DIŚ realizowano działania w celu zwiększenia efektywności GIOŚ przy realizacji zadań i osiągania celów. Zastępca dyrektora DIŚ zwróciła się⁵² do dyrektorów komórek organizacyjnych MKiŚ o wzięcie pod uwagę w ocenie skutków regulacji każdej kolejnej nowelizacji przepisów, przygotowywanych w komórkach organizacyjnych MKiŚ, skutkujących nakładaniem nowych zadań na wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska i GIOŚ, postulatu GIOŚ o przyznanie nowych etatów dla służb Inspekcji Ochrony Środowiska do wykonywania nowych zadań. Dyrektor DIŚ prowadził również monitoring postępów działań GIOŚ minimalizujących opóźnienia w obsłudze spraw z zakresu postępowań administracyjnych oraz terminowości załatwiania skarg i wniosków. W tym celu zażądał⁵³ od GIOŚ wypracowania koncepcji planów naprawczych mających na celu likwidację opóźnień GIOŚ w obsłudze spraw z zakresu: postępowań administracyjnych (z horyzontem czasowym do 31 grudnia 2023 r.) i skarg i interwencji (z horyzontem czasowym tego planu do 30 czerwca 2022 r.).

(akta kontroli str. 765-792, 885-905, 977-979)

2. Państwowa Rada Ochrony Środowiska⁵⁴ i Państwowa Rada Ochrony Przyrody⁵⁵ są organami opiniotawczo-doradczymi Ministra⁵⁶. Do zakresu działań PROŚ należy opracowywanie dla Ministra właściwego do spraw klimatu opinii w sprawach ochrony środowiska, a także przedstawianie propozycji i wniosków zmierzających do tworzenia warunków zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska oraz do zachowania lub poprawy jego stanu⁵⁷. Do działań PROP należy w szczególności: a/ ocena realizacji ustawy; b/ opiniowanie strategii, planów i programów dotyczących ochrony przyrody; c/ ocena realizacji programu ochrony przyrody i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej; d/ opiniowanie projektów aktów prawnych

⁴⁹ Dotyczącą wybranych zagadnień w zakresie gospodarki finansowej i sprawozdawczości; udzielania zamówień publicznych; prowadzenia postępowań; wydatkowania środków z rezerw celowych; zagadnień dotyczących polityki kadrowej i organizacji pracy pracowników Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska; realizacji przez GIOŚ wybranych zaleceń i wniosków pokontrolnych wydanych po kontrolach przeprowadzonych przez Najwyższą Izbę Kontroli oraz przez Ministra Klimatu i Środowiska.

⁵⁰ Pismem z 27 lipca 2021 r. znak DIŚ-I.0340.1.2021.IS.

⁵¹ Pismem z 28 lipca 2022 r. znak DIŚ-I.0340.1.2022.IS.

⁵² Pismem z 16 września 2021 r. znak DIŚ-I.011.4.2021.AZ.

⁵³ Pismem z 18 marca 2021 r. znak DIŚ-I.0862.1.2021.AZ.

⁵⁴ Dalej: „PROŚ”.

⁵⁵ Dalej: „PROP”.

⁵⁶ Art. 387 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r., poz. 2556, ze zm., dalej: „ustawa Prawo ochrony środowiska”) oraz art. 95 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r., poz. 916, ze zm.).

⁵⁷ Art. 388 ustawy Prawo ochrony środowiska.

dotyczących ochrony przyrody; e/ przedstawianie wniosków i opinii w sprawach ochrony przyrody; f/ popularyzowanie ochrony przyrody⁵⁸. W okresie objętym kontrolą PROŚ obradowała sześciokrotnie⁵⁹, w tym podejmowała tematy związane z gospodarką wodną. W związku z tą tematyką grupa robocza PROŚ *Natura* w 2021 r. opracowała propozycję rekomendacji Ministra w zakresie przepisów dotyczących katalogu prac utrzymaniowych w art. 227 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne⁶⁰, w celu rozszerzenia katalogu prac utrzymaniowych wód⁶¹. Do zakończenia czynności kontrolnych proponowane zmiany nie zostały wprowadzone do ww. ustawy. PROŚ dwukrotnie obradowała w związku z sytuacją na rzece Odrze w 2022 r. Opracowała w tym zakresie swoje stanowisko⁶². W jego treści przedstawiła rekomendacje, zgodnie z którymi: *pierwszym i najważniejszym działaniem zmierzającym do poprawy sytuacji rzeki Odry powinno być szybkie zaprzestanie lub znaczące ograniczenie oddziaływania czynników powodujących pogorszenie jakości wód rzeki, ze szczególnym uwzględnieniem ograniczenia zasolenia wód rzeki; należy wstrzymać wszystkie prace regulacyjne prowadzone w korycie rzeki Odry nakierowane na zwężenie nurtu i przyspieszenie przepływu; rewizji i szerokiej dyskusji wymagają plany kaskadyzacji Odry (budowy stopni wodnych); należy przygotować w pierwszym etapie kompleksowego programu wzmocnienia i odtworzenia funkcji naturalnych elementów ekosystemu rzeki Odry; należy zwiększyć społeczną kontrolę nad gospodarką wodną, w tym podniesienie transparentności mechanizmów decyzyjnych dotyczących decyzji w zakresie odprowadzania ścieków do wód jak i podejmowania prac regulacyjnych i utrzymaniowych na rzekach; równoległe do kompleksowego programu działań naprawczych dla Odry powinny zostać podjęte prace nad programem działań na rzecz zapobieżenia wystąpienia podobnej katastrofy na Wiśle. PROP, w okresie objętym kontrolą, obradowała dwukrotnie⁶³. Tematyka obrad nie dotyczyła spraw związanych z jakością wody w rzekach. MKiŚ nie zwracało się do PROŚ i PROP o rozpatrzenie spraw związanych z jakością wody w rzekach. Minister, w odniesieniu do rekomendacji sporządzonych przez PROŚ, wyjaśniła, że rekomendacje te w dużej części dublowały rekomendacje dotyczące rekomendacji w *Raporcie Wstępnym Zespołu ds. sytuacji na rzece Odrze*. PROŚ weszła również w zakres zadań Państwowej Rady Gospodarki Wodnej w zakresie infrastruktury wodnej. Przekazałam swoim pracownikom, że PROŚ wyszła poza swoje zakresy zadań. Rekomendacje Zespołu ds. sytuacji na rzece Odrze zostały opisane w II obszarze *Wystąpienia pokontrolnego*.*

(akta kontroli str. 11-59, 851-882, 1068-1070, 1294)

3. W okresie objętym kontrolą, koordynację realizacji zadań Ministra związanych z zarządzaniem kryzysowym przypisano Departamentowi Spraw Obronnych, Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa⁶⁴. Do zadań Wydziału Zarządzania

⁵⁸ Art. 96 ust. 3 pkt. 1-6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r., poz. 916, ze zm.).

⁵⁹ 3 września 2021 r., 19 listopada 2021 r., 11 marca 2022 r., 10 czerwca 2022 r., 23 września 2022 r., 25 listopada 2022 r.

⁶⁰ Dz. U. z 2022 r., poz. 2625 ze zm., dalej: „ustawa Prawo wodne”.

⁶¹ Zaproponowane rozszerzenie prac utrzymaniowych obejmowało: likwidację pozostałości uszkodzonych lub zniszczonych urządzeń wodnych, które przestały pełnić swoje funkcje; nasadzenia drzew i krzewów; wprowadzanie i kształtowanie bagiennych stref buforowych przy brzegach wód; wprowadzanie sztucznych elementów kształtujących siedliska zwierząt; usuwanie odpadów; usuwanie osobników gatunków roślin inwazyjnych.

⁶² Stanowiące załącznik do uchwały nr 01/2023 Państwowej Rady Ochrony Środowiska kadencji 2021-2026 z dnia 13 stycznia 2023 r. w sprawie przyjęcia propozycji w formie stanowiska w związku z katastrofą ekologiczną na rzece Odrze, jaka miała miejsce w okresie od lipca do września 2022 r.

⁶³ 15 listopada 2021 r. i 29 lipca 2022 r.

⁶⁴ Dalej: „DSO”. Zgodnie z § 28 ust. 1 pkt 1 załącznika do zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 9 listopada 2020 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Klimatu i Środowiska (poz. 10).

Kryzysowego⁶⁵ umiejscowionego w strukturze DSO należało m.in. tworzenie warunków organizacyjno-prawnych do realizacji zadań zarządzania kryzysowego w działach administracji rządowej, którymi kieruje Minister, w tym dotyczących Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministra Klimatu i Środowiska⁶⁶ oraz problemowych zespołów reagowania kryzysowego⁶⁷. W okresie objętym kontrolą, łącznie 13 osób realizowało zadania w zakresie zarządzania kryzysowego, w tym dyrektor DSO. W tym czasie jedna osoba przestała realizować te zadania (zakończyła zatrudnienie w MKiŚ), a 6 osób rozpoczęło ich realizację. Wszystkie osoby realizujące w MKiŚ zadania w zakresie zarządzania kryzysowego posiadały wykształcenie wyższe lub ukończyły studia podyplomowe, w tym 9 osób: o profilu zarządzania kryzysowego, bezpieczeństwa wewnętrznego lub bezpieczeństwa narodowego. Cztery osoby posiadały wcześniejsze doświadczenie zawodowe w służbach mundurowych. Pracownicy DSO, realizujący w MKiŚ zadania w zakresie zarządzania kryzysowego, w okresie objętym kontrolą, wzięli udział w 6 szkoleniach i ćwiczeniach o tematyce zarządzania kryzysowego.

(akta kontroli str. 148-208)

W Ministerstwie działało Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Klimatu i Środowiska⁶⁸ utworzone zarządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska⁶⁹. W zczk został opisany tryb przekazywania informacji do CZK MKiŚ przez punkty kontaktowe utworzone w jednostkach organizacyjnych MKiŚ oraz organach podległych lub nadzorowanych przez Ministra, za pomocą dostępnych środków łączności. Punkty kontaktowe były zobowiązane do pracy w dwóch trybach: zwykłym (w godzinach pracy jednostki organizacyjnej) i całodobowym (w przypadku wprowadzenia stopnia alarmowego lub stopnia alarmowego CRP). Monitoring zagrożeń realizowany był w oparciu o dwa rodzaje raportowania: meldunek dzienny (wysyłany raz dziennie obejmującego ostatnie 24 godziny oraz ewentualną prognozę wystąpienia zdarzeń potencjalnie kryzysowych na dzień wysyłania meldunku), meldunek doraźny (przekazywany do CZK MKiŚ w przypadku wystąpienia zdarzenia kryzysowego, niebezpiecznego lub mającego wpływ na funkcjonowanie jednostki organizacyjnej lub organu podległego lub nadzorowanego) i raport sytuacyjny (przygotowywany w związku z zaistniałą sytuacją kryzysową zawierający wyłącznie informacje dotyczące rozwoju sytuacji kryzysowej, odnotowywanych skutków, podejmowanych kolejno działaniach oraz zażegnaniu sytuacji kryzysowej). Dyrektor DSO wyjaśnił, że w wyniku prowadzonego przez DSO monitoringu, nie wykrył problemów i trudności systemowych związanych z realizacją zadań dotyczących zarządzania kryzysowego. Dyrektor DSO wyjaśnił m.in., że: „(...) kryzys ekologiczny na rzece Odrze nie spowodował konieczności usprawnienia obowiązujących regulacji wewnętrznych w obszarze zadań realizowanych przez Wydział Zarządzania Kryzysowego i Centrum Zarządzania Kryzysowego DSO.”

(akta kontroli str. 808-812, 845-850, 1076-1085)

W okresie objętym kontrolą Ministerstwo nie prowadziło prac legislacyjnych w obszarze tematycznym dotyczącym zarządzania kryzysowego.

(akta kontroli str. 906-909)

⁶⁵ Dalej: „WZK”.

⁶⁶ Dalej: „ZZK”.

⁶⁷ Zgodnie z § 13 pkt 2 Wewnętrznego Regulaminu Organizacyjnego Departamentu Spraw Obronnych, Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa z 18 sierpnia 2020 r. oraz § 14 Wewnętrznego Regulaminu Organizacyjnego Departamentu Spraw Obronnych, Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa z 1 sierpnia 2021 r.

⁶⁸ Dalej: „CZK MKiŚ”.

⁶⁹ Zarządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 3 lutego 2021 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 10), dalej: „zczk”.

4. W okresie objętym kontrolą w MKiŚ był powołany ZZK⁷⁰. W skład ZZK wchodził kierujący wszystkimi komórkami organizacyjnymi Ministerstwa, co było zgodne z art. 12 ust. 2b uzk. Przed 13 czerwca 2023 r. ZZK nie odbył żadnego spotkania oraz nie dokonywał okresowej oceny zagrożeń, w tym związanych z jakością wód powierzchniowych, w szczególności rzek, na potrzeby *Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego*; nie zaopiniował projektu resortowego planu zarządzania kryzysowego; nie wypracowywał wniosków i propozycji dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom związanym z jakością wód powierzchniowych, w szczególności rzek. Minister wyjaśniła, że: „*Być może wtedy zajmowaliśmy się węglem, energią, ciepłem, bo to było dominujące w działalności resortu. Jestem usatysfakcjonowana otrzymywanymi Raportami dobowymi oraz pozostałymi informacjami.*”

(akta kontroli str. 808-812, 845-850, 1099-1142, 952-976, 1076-1085)

5. Rc Ministra, o którym mowa w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie *Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego*⁷¹, został przekazany Dyrektorowi RCB 19 stycznia 2022 r.⁷². Rc sporządzili trzej pracownicy WZK DSO, w tym naczelnik WKZ. RCB zgłosiło zastrzeżenia i uwagi do rc⁷³. MKiŚ uwzględniło wszystkie zastrzeżenia i uwagi RCB. Ich rozpatrzenie nastąpiło z przekroczeniem terminu określonego w rrzbn (szczegółowy opis znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*). Zaktualizowana wersja raportu cząstkowego została przekazana dyrektorowi RCB 4 kwietnia 2022 r. Czynności przekazania pierwotnej wersji rc, jak i przekazania wersji tego dokumentu, uwzględniającej zastrzeżenia i uwagi RCB, dokonali pracownicy Ministerstwa nieposiadający do tego upoważnienia (szczegółowy opis znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 11-38, 952-955, 958-976)

Do rc zostały włączone raporty cząstkowe sporządzone przez jednostki podległe lub nadzorowane przez Ministra⁷⁴, oprócz raportu cząstkowego Prezesa Państwowej

⁷⁰ Zarządzeniem nr 7 Ministra Środowiska z dnia 7 lutego 2011 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Kryzysowego w Ministerstwie Środowiska, a następnie zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 10 września 2021 r. w sprawie utworzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 75). Treścią Zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 10 września 2021 r. w sprawie utworzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Klimatu i Środowiska zniesiono Zespół Zarządzania Kryzysowego powołany Zarządzeniem nr 7 Ministra Środowiska z dnia 7 lutego 2011 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Środowiska.

⁷¹ Dz. U. 2020 poz. 2344, dalej: „rrzbn”.

⁷² Pismem DSO-WZK.2550.2.2022.JM.

⁷³ Dotyczyły one: konieczności podwyższenia wartości ryzyk w przypadku 18 zagrożeń i 44 scenariuszy opisanych w rc; uzupełniania braków w ocenie skutków zagrożenia ze strony powodzi; braku spójności między wyznaczonym poziomem akceptacji ryzyka a uzasadnieniem akceptacji dla dwóch scenariuszy w przypadku ryzyka ze strony niebezpiecznych substancji chemicznych, konieczności rozdzielenia zagrożenia „susza i silne mrozy” na dwa odrębne zagrożenia i dokonanie ich ocen ryzyka; wątpliwości odnośnie oceny prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożeń „susza i silne mrozy”, „huraganowe wiatry”, „gwałtowne opady atmosferyczne” jako „bardzo rzadkie”; niezasadne kilkukrotne wskazywanie tego samego zagrożenia z różną oceną ryzyka w rc (tj. dla zagrożeń „pożar” i „pożar lasu”, „zjawiska naturalne” i „huraganowe wiatry”; rozszerzenia opisu szczegółowego scenariusza dla zagrożenia „epidemie”; opisanie dwukrotnie sześciu scenariuszy w przypadku zagrożenia „zakłócenia i przerwy w dostawach ropy naftowej i produktów ropopochodnych”; rozważenia dokonania analizy w zakresie zidentyfikowania zagrożeń: działania hybrydowe (w szczególności w zakresie funkcjonowania systemów: energetycznego, gazowego i paliwowego); dezinformacja, zanieczyszczenie powietrza/smog; braku spójności oceny skutków z analizą skutków zagrożeń; braku w rc części „Analiza zagrożeń związanych ze zmianami klimatu”; podania właściwych danych nazw aktów prawnych i instytucji wymienionych w rc.

⁷⁴ Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych, Centralne Laboratorium Ochrony Radiologicznej w Warszawie, Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym, Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych, Instytut Ochrony Środowiska - Państwowy Instytut Badawczy, Instytut Energetyki, Instytut Chemii i Techniki Jądrowej, Instytut Fizyki Plazmy i Laserowej Mikrosyntezy im. Sylwestra Kaliskiego, Narodowe Centrum Badań Jądrowych, Instytut Nafty i Gazu –

Agencji Atomistyki⁷⁵. W raportach cząstkowych jednostek podległych lub nadzorowanych nie odniesiono się do potencjalnych zagrożeń związanych z jakością wód powierzchniowych (w tym rzek), oprócz raportu cząstkowego PAA, w którym wskazano skażenie wód powierzchniowych jako jeden ze skutków awarii w elektrowni jądrowej oraz ataku terrorystycznego z użyciem brudnej bomby.

(akta kontroli str. 11-38, 952-955, 958-976)

W rc MKiŚ zidentyfikowało 23 zagrożenia⁷⁶ oraz m.in.: określiło dla nich scenariusze, dokonało oceny ryzyka oraz analizy skutków każdego ze zidentyfikowanych zagrożeń dla ludności, gospodarki, mienia, w tym infrastruktury, środowiska oraz infrastruktury krytycznej. Zniszczenia ekosystemów wodnych poniżej wystąpienia szkody zostały wskazane, w rc, jako skutki materializacji zagrożenia ze strony powodzi w scenariuszu uszkodzenia bądź zniszczenia zapory. Skażenie wód śródlądowych (rzeki i jeziora) lub powierzchniowych (lub jego możliwość) zostały wskazane, w rc, jako skutki materializacji zagrożenia ze strony niebezpiecznych substancji chemicznych, w scenariuszach: awarii instalacji w obiekcie, który używa do produkcji bądź magazynuje duże ilości toksycznych środków przemysłowych, w wyniku której następuje uwolnienie znacznych ilości tych substancji do rzeki, innego zbiornika wodnego, powietrza lub gruntu; rozszczelnienia instalacji chemicznych - rurociągów solankowych; uwolnienia znacznych ilości szkodliwych substancji podczas transportu cysternami (cysterny kolejowe lub samochody-cysterny); wycieku ropy naftowej z rurociągu; zrzutu ścieków do rzek. Zanieczyszczenia wód śródlądowych zostały wskazane, w rc, jako skutki materializacji zagrożenia ze strony pożarów w scenariuszu pożaru wysypiska/składowiska odpadów. W rc nie została uwzględniona problematyka zagrożeń jakości wód powierzchniowych o nieustalonej przyczynie wystąpienia.

(akta kontroli str. 11-38)

Państwowy Instytut Badawczy, Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Technikum Leśne im. prof. Jana Miklaszewskiego w Staroście, Technikum Leśne w Białowieży, Technikum Leśne w Miliczu, Technikum Leśne w Tucholi im. Adama Loreta, Technikum Leśne w Warcinie im. prof. Stanisława Sokołowskiego, Zespół Szkół Leśnych i Ekologicznych im. Stanisława Morawskiego w Brynku, Zespół Szkół Leśnych im. inż. Jana Kloski w Goraju, Zespół Szkół Leśnych im. Romana Gesinga w Zagnańsku, Zespół Szkół Leśnych w Biłgoraju, Zespół Szkół Leśnych w Lesku, Zespół Szkół Leśnych w Rogoźniku, Babiogórski Park Narodowy z siedzibą w Zawoi, Białowiecki Park Narodowy z siedzibą w Białowieży, Biebrzański Park Narodowy z siedzibą w Osowcu-Twierdzy, Bieszczadzki Park Narodowy z siedzibą w Ustrzykach Górnych, Drawieński Park Narodowy z siedzibą w Drawnie, Gorczański Park Narodowy z siedzibą w Porębie Wielkiej, Kampinoski Park Narodowy z siedzibą w Izabelinie, Karkonoski Park Narodowy z siedzibą w Jeleniej Górze, Magurski Park Narodowy z siedzibą w Krempnej, Narwiański Park Narodowy z siedzibą w Kurowie, Ojcowski Park Narodowy z siedzibą w Ojcowie, Park Narodowy „Bory Tucholskie” z siedzibą w Charyzkowach, Park Narodowy Gór Stołowych z siedzibą w Kudowie-Zdroju, Park Narodowy „Ujście Warty” z siedzibą w Chyrmynie, Pieniński Park Narodowy z siedzibą w Krościenku nad Dunajcem, Poleski Park Narodowy z siedzibą w Urszulinie, Roztoczański Park Narodowy z siedzibą w Zwierzyńcu, Słowiński Park Narodowy z siedzibą w Smołdzinie, Świętokrzyski Park Narodowy z siedzibą w Bodzentynie, Tatrzański Park Narodowy z siedzibą w Zakopanem, Wielkopolski Park Narodowy z siedzibą w Jeziorach, Wigierski Park Narodowy z siedzibą w Krzywem, Woliński Park Narodowy z siedzibą w Międzyzdrojach, Biuro Nasiennictwa Leśnego, Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe.

⁷⁵ Dalej: „PAA”.

⁷⁶ Powódź; niebezpieczne substancje chemiczne; pożar; inwazje organizmów szkodliwych dla ludzi, zwierząt i roślin oraz choroby zakaźne zwierząt; niewłaściwe wydawanie postanowień uzgadniających oraz decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach; niewłaściwie przygotowane przepisy prawa w randze ustaw, rozporządzeń; susza i silne mrozy; huraganowe wiatry; gwałtowne opady atmosferyczne; awaria elektrowni jądrowej; pożar lasu ; oksiść i gołoledź; zjawiska naturalne; epifitoza; epizootia wśród zwierząt hodowlanych/leśnych; uruchomienie osuwisk istniejących, powstanie nowych osuwisk; epidemie; poważne awarie. Wystąpienie poważnych awarii w rozumieniu ustawy Prawo ochrony środowiska w zakładach dużego zagrożenia i w zakładach mogących powodować duże zagrożenia może być spowodowane rozszczelnieniem instalacji technologicznych, wybuchem, pęknięciem zbiornika lub rurociągu, katastrofą komunikacyjną, klęską żywiołową itp.; wybuch konfliktu zbrojnego przy granicy z Polską; wstrzymanie dostaw energii elektrycznej na szczeblu krajowym; wstrzymanie dostaw energii elektrycznej lub ciepła na szczeblu regionalnym; zakłócenia i przerwy w dostawach paliw gazowych; zakłócenia i przerwy w dostawach ropy naftowej i produktów ropopochodnych.

Minister był w posiadaniu *Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego*. Z jego treścią zapoznali się: były Minister⁷⁷, dyrektor DSO⁷⁸, naczelnik WZK⁷⁹ i jeden pracownik w WKZ⁸⁰.

(akta kontroli str. 1358-364)

6. W okresie objętym kontrolą, opracowanie i aktualizacja planów zarządzania kryzysowego należało do zadań WZK w DSO⁸¹. W MKiŚ obowiązywał plan zarządzania kryzysowego Ministerstwa Środowiska⁸², zatwierdzony 4 listopada 2015 r., który nie był dostosowany do aktualnego (w okresie objętym kontrolą) zakresu działania Ministra (szczegółowy opis znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

W MKiŚ nie ustalono procedury aktualizacji pzK. Został on wówczas poddany opiniowaniu przez ZZK. Dokument ten nie został uzgodniony z Dyrektorem RCB. Dyrektor DSO wyjaśnił, że *w związku z przedłużającym się okresem prowadzonych uzgodnień [z dyrektorem RCB – przyp. kontrolera], ówczesny Minister Środowiska podjął decyzję o jego zatwierdzeniu*. W pzK wskazano ogólne charakterystyki rodzajów zagrożeń: powodzi, epidemii, skażenia chemicznego⁸³, silnych mrozów/intensywnych opadów śniegu, huraganów, pożarów lasów, epizootii, osuwisk, suszy/upałów, skażenia radiacyjnego i zagrożeń terrorystycznych. W pzK wskazano również możliwe skutki każdego z rodzajów zagrożeń dla środowiska. Wskazany, jednym z możliwych skutków suszy/upałów dla środowiska była *„możliwość miejscowego skażenia wody w wyniku niskiego poziomu lustra wody w rzekach, do których odprowadza się ścieki”*.

(akta kontroli str. 11-38, 325-455, 952-955, 958-972)

7. W MKiŚ, w okresie objętym kontrolą, nie podejmowano działań w związku z zapisami, opracowanych przez Międzynarodową Komisję Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem⁸⁴, Planu Awaryjnego dla Odry i Międzynarodowego Planu Ostrzegawczo-Alarmowego dla Odry. Dyrektor Generalny MKiŚ wyjaśniła m.in., że: *MKOOOpZ działa na podstawie umowy międzynarodowej. (...) Minister Klimatu i Środowiska nie jest członkiem Delegacji Stron Umowy. (...) Dokumenty te nie wskazują zadań do realizacji przez Ministra Klimatu i Środowiska*.

(akta kontroli str. 710a-710c)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Ministerstwie przez okres ponad 2 lat nie zaktualizowano obowiązującego planu zarządzania kryzysowego w celu zachowania jego zgodności z aktualnym zakresem właściwości Ministra czym naruszono art. 5 ust. 3 uzk, który stanowi, że plany zarządzania kryzysowego podlegają systematycznej aktualizacji, a cykl planowania nie może być dłuższy niż dwa lata.

⁷⁷ 25 czerwca 2021 r.

⁷⁸ 21 lipca 2021 r.

⁷⁹ 28 lipca 2021 r.

⁸⁰ 29 lipca 2021 r.

⁸¹ Na podstawie § 13 pkt 4 lit. a Wewnętrznego Regulaminu Organizacyjnego Departamentu Spraw Obronnych, Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa z 18 sierpnia 2020 r. i § 14 pkt 4 lit. a Wewnętrznego Regulaminu Organizacyjnego Departamentu Spraw Obronnych, Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa z 1 sierpnia 2021 r. znak DSO-SEK.010.2.2021.

⁸² Dalej: „pzK”.

⁸³ Scharakteryzowane jako: „zanieczyszczenie powietrza, wody, gleby, ciała ludzkiego, przedmiotów itp. substancjami szkodliwymi dla ludzi. Skażenie to może być spowodowane celowo na przykład poprzez stosowanie bojowych środków trujących, przypadków – na skutek katastrofy lub być stałym, niezamierzonym efektem niektórych procesów przemysłowych, rolniczych, transportowych i innych”.

⁸⁴ Dalej: „MKOOOpZ”.

Zgodnie z art. 12 ust. 1 uzk ministrowie kierujący działami administracji rządowej oraz kierownicy urzędów centralnych realizują, zgodnie z zakresem swojej właściwości, zadania dotyczące zarządzania kryzysowego.

W okresie objętym kontrolą w MKiŚ obowiązywał pzK zatwierdzony 4 listopada 2015 r. Od dnia zatwierdzenia pzK zmiany aktualizacyjne w tym dokumencie nie były dokonywane. Treści wynikające z rc nie zostały w nim zawarte. PzK obejmował dział administracji rządowej gospodarka wodna, którym Minister Klimatu i Środowiska nie kierował od 9 stycznia 2018 r.⁸⁵ do 6 października 2020 r.⁸⁶ i od 13 listopada 2020 r.⁸⁷, oraz dział administracji rządowej środowisko. Dokument ten, do dnia zakończenia czynności kontrolnych, nie obejmował działów administracji rządowej: klimat i energia, którymi Minister Klimatu i Środowiska kieruje od 6 października 2020 r.⁸⁸. W pzK został uwzględniony zakres odpowiedzialności jednostek i służb podległych i nadzorowanych przez ministra właściwego ds. środowiska⁸⁹. Jednocześnie w pzK były uwzględnione zadania służb i jednostek organizacyjnych, które od ponad 2 lat⁹⁰ nie były podległe Ministrowi Klimatu i Środowiska lub przez niego nadzorowane⁹¹. Tym samym Minister Klimatu i Środowiska nie dysponował planem zarządzania kryzysowego zgodnym z zakresem swojej właściwości.

(akta kontroli str. 11-38, 325-455)

Zgodnie z przepisami wewnętrznych regulaminów organizacyjnych DSO⁹² koordynowanie realizacji zadań dotyczących zarządzania kryzysowego w Ministerstwie oraz koordynowanie realizacji tych zadań w działach administracji rządowej, którymi kierował Minister należało do właściwości dyrektora DSO. Zgodnie z przepisami wewnętrznymi obowiązującymi w MKiŚ⁹³ Minister była odpowiedzialna za podejmowanie decyzji i zajmowanie stanowiska we wszystkich

⁸⁵ Jako Minister Środowiska, na podstawie przepisów rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska (Dz. U. poz. 96).

⁸⁶ Na podstawie przepisów rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 października 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Klimatu i Środowiska (Dz. U. poz. 1720).

⁸⁷ Na podstawie przepisów rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 listopada 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Klimatu i Środowiska (Dz. U. poz. 2004).

⁸⁸ Na podstawie przepisów rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 października 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Klimatu i Środowiska (Dz. U. poz. 1720) i rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 października 2021 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Klimatu i Środowiska (Dz. U. poz. 1949).

⁸⁹ Państwowa Agencja Atomistyki, Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

⁹⁰ Licząc od dnia zakończenia czynności kontrolnych, tj. 26 czerwca 2023 r.

⁹¹ Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna, państwowa służba do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy tj. jednostki podległe lub nadzorowane przez ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej, według stanu na dzień zatwierdzenia pzK.

⁹² § 7 pkt 9 Wewnętrznego Regulaminu Organizacyjnego Departamentu Spraw Obronnych, Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa z 18 sierpnia 2020 r. oraz § 7 pkt 3 Wewnętrznego Regulaminu Organizacyjnego Departamentu Spraw Obronnych, Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa znak DSO-SEK.010.2.2021 z 1 sierpnia 2021 r.

⁹³ § 2 pkt 10 lit. b oraz pkt 11 lit. d zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 listopada 2021 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 84); § 2 pkt 10 lit. b oraz pkt 11 lit. e zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 kwietnia 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 15); § 2 pkt 10 lit. b oraz pkt 11 lit. c zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 lipca 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 37); § 2 pkt 10 lit. b oraz pkt 11 lit. d zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 19 września 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 48); § 2 pkt 10 lit. b oraz pkt 11 lit. d zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 5 grudnia 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 66); § 2 pkt 10 lit. b oraz pkt 11 lit. d zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 71).

sprawach związanych z realizacją zadań zarządzania kryzysowego w Ministerstwie Klimatu i Środowiska wynikających z uzk oraz nadzorowanie pracy DSO.

(akta kontroli str. 11-38)

Dyrektor DSO i Minister wyjaśnili m.in., że *interwały czasowe pomiędzy poszczególnymi zmianami zakresów działania* [Ministra Klimatu i Środowiska – przyp. kontrolera] *nie dawały możliwości sfinalizowania prac nad aktualizacją pzck.* Zgodnie z wyjaśnieniami dyrektora DSO i Minister na powyższe nałożyły się również inne niezależne czynniki, wymuszające między innymi zmiany w Krajowym Planie Zarządzania Kryzysowego: wprowadzony na terytorium Polski stan epidemii COVID-19; przyjęta przez Radę Ministrów (13 sierpnia 2020 r.) aktualizacja Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej; przekształcenie (23 lutego 2021 r.) Agencji Rezerw Materiałowych, podległą Ministrowi Klimatu i Środowiska w Rządową Agencję Rezerw Strategicznych, pod nadzorem Prezesa Rady Ministrów; przyjęcie (11 marca 2021 r.) przez Radę Ministrów Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, warunkującą zmianę Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego; wprowadzenie stanu wyjątkowego (2 września 2021 r.) na części terytorium RP w związku z kryzysem uchodźczym na granicy polsko-białoruskiej, oddziałujące na jednostki podległe i nadzorowane MKiŚ znajdujące się na tych obszarach. Dyrektor DSO i Minister ponadto wyjaśnili: *Biorąc pod uwagę powyższe wydarzenia (...), podjęto w 2021 roku działania nad opracowaniem nowego Planu Zarządzania Kryzysowego MKiŚ. Prace nad projektem nowego PZK zostały wstrzymane z uwagi na podjęcie prac nad zmianą Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego. W dniu 3 marca 2022 r. Rada Ministrów przyjęła Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego, co umożliwiło wznowienie prac nad PZK MKiŚ.*

(akta kontroli str. 952-955, 958-972, 1378-1389)

Zmiany zakresu działania Ministra, a także wprowadzony stan epidemii nie usprawiedliwiały objęcia planem zarządzania kryzysowego działu, którym Minister od ponad 2 lat nie kierował, a także nieuwzględnienia w nim działów, którymi Minister od ponad 2 lat kierował.

2. Zgłoszone przez dyrektora RCB do rc zastrzeżenia i uwagi zostały rozpatrzone przez Ministra z naruszeniem terminu określonego w § 6 ust. 2 rrzbn.

Zgodnie z § 6 ust. 1 rrzbn dyrektor RCB w terminie 30 dni od dnia otrzymania raportu częściowego może zgłosić zastrzeżenia i uwagi co do stopnia szczegółowości, zakresu i formy raportu częściowego lub jego części oraz wskazać na konieczność uzupełnienia raportu częściowego o elementy wynikające z raportów częściowych sporządzonych przez innych wykonawców.

Z kolei Minister zgodnie z § 6 ust. 2 rrzbn, ma obowiązek rozpatrzyć zastrzeżenia i uwagi, o których mowa w ust. 1, oraz w razie konieczności dokonać zmian w raporcie częściowym w terminie 30 dni, a następnie przekazać go ponownie dyrektorowi RCB.

Pracownik RCB, 21 lutego 2022 r., drogą e-mail, przekazał zastrzeżenia i uwagi do rc Ministerstwa. Termin na rozpatrzenie zastrzeżeń i uwag upływał 23 marca 2022 r. i nie został dotrzymany. Po uwzględnieniu zgłoszonych zastrzeżeń i uwag rc został przekazany do RCB, drogą elektroniczną, 4 kwietnia 2022 r.

(akta kontroli str. 952-955, 958-976)

Minister wyjaśniła, że rc został przekazany nieterminowo *z uwagi na inne zadania.*

(akta kontroli str. 1290-1294)

Dyrektor DSO wyjaśnił, że *Minister o podjętych działaniach w sprawie była informowana za pośrednictwem cotygodniowych raportów z wykonywanych zadań DSO. Wyjaśniając brak terminowego zapewnienia rozpatrzenia zastrzeżeń i uwag RCB do rc, a także dokonania w nim zmian oraz przekazania go ponownie do RCB, dyrektor DSO wyjaśnił m.in., że: na ten czynnik nałożyła się przede wszystkim obszerność, szczegółowość i złożoność kwestii związanych z diagnozowaniem ryzyk, dotychczas niewystępujących w dziale energia (w szczególności dotyczące bezpieczeństwa energetycznego państwa) a mogących znacząco oddziaływać na przyszły Plan Zarządzania Kryzysowego MKiŚ.*

(akta kontroli str. 1096-1098f)

Naczelnik WKZ wyjaśnił, że: *wynikało to z naszych starań rzetelnego podejścia do zaproponowanych przez RCB zmian i nie wyrobiliśmy się z tego powodu w terminie.*

(akta kontroli str. 1076-1080)

3. Pracownicy MKiŚ, którzy przedłożyli rc dyrektorowi RCB, a następnie dokonali w nim zmian, w związku z otrzymanymi zastrzeżeniami i uwagami RCB, oraz przekazali go ponownie do RCB, nie posiadali upoważnienia do takich czynności. 19 stycznia 2022 r. Dyrektor DSO przekazał⁹⁴ dyrektorowi RCB rc włączany do Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego. Po rozpatrzeniu zastrzeżeń i uwag⁹⁵ dyrektora RCB oraz dokonaniu zmian rc, został on ponownie przekazany do RCB, drogą e-mailową przez Naczelnika WKZ⁹⁶.

(akta kontroli str. 952-955, 958-976)

Na podstawie § 2 ust. 1 rzrbn m.in. ministrowie kierujący działami administracji rządowej, w zakresie swojej właściwości, sporządzają raporty częściowe służące do opracowania Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego. Na podstawie § 5 ust. 1 rzrbn m.in. minister kierujący działami administracji rządowej (wykonawca) sporządza raport częściowy i przedkłada go dyrektorowi RCB. Na podstawie § 6 ust. 1 rzrbn m.in. minister kierujący działami administracji rządowej (wykonawca) rozpatruje zastrzeżenia i uwagi dyrektora RCB do raportu częściowego oraz w razie konieczności dokonuje zmian w raporcie częściowym, a następnie przekazuje go ponownie dyrektorowi RCB.

Zgodnie z § 7 pkt 3 Wewnętrznego Regulaminu Organizacyjnego DSO⁹⁷ do właściwości Dyrektora należy w szczególności koordynowanie realizacji zadań dotyczących zarządzania kryzysowego w Ministerstwie Klimatu i Środowiska (...) oraz koordynowanie realizacji tych zadań w działach administracji rządowej, którymi kieruje Minister. Opis stanowiska pracy niebędącego wyższym stanowiskiem w służbie cywilnej naczelnika WKZ⁹⁸ wskazywał jako jedno z głównych zadań realizowanych na stanowisku pracy: *koordynuje, nadzoruje opracowanie i uzgodnienie dokumentacji oraz procedur związanych z zarządzaniem kryzysowym w Ministerstwie oraz w jednostkach nadzorowanych, w działach, którymi kieruje Minister w celu właściwego przygotowania do realizacji zadań w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej.* Natomiast zgodnie z § 2 pkt 10 lit. b zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 listopada 2021 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu

⁹⁴ Pismem DSO-WZK.2550.2.2022.JM.

⁹⁵ Przekazane przez pracownika RCB, 21 lutego 2022 r., drogą e-mail.

⁹⁶ 4 kwietnia 2022 r.

⁹⁷ Z 1 sierpnia 2021 r. znak DSO-SEK.010.2.2021.

⁹⁸ Znak 1749803.5960156.5012922.

i Środowiska⁹⁹ Minister podejmuje decyzje i zajmuje stanowisko we wszystkich sprawach związanych z realizacją zadań zarządzania kryzysowego w Ministerstwie Klimatu i Środowiska wynikających z uzk. Rrzbm jest aktem wykonawczym do uzk.

(akta kontroli str. 11-38)

Naczelnik WKZ wyjaśnił, że podjęte działania wynikały z jego obowiązków.

(akta kontroli str. 1323-1325a)

Dyrektor DSO wyjaśnił, że dokonał przedłożenia rc dyrektorowi RCB, gdyż *działania wynikały z uprawnienia przysługującego Dyrektorowi Departamentu Spraw Obronnych, Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa MKiŚ, które zostało nadane w §7 pkt 3 Wewnętrznego Regulaminu Organizacyjnego DSO z dnia 1 sierpnia 2021 r. (DSO-SEK.010.2.2021).*

(akta kontroli str. 1320-1322c)

Minister wyjaśniła, że nie zapewniła sobie możliwości wypełnienia ww. obowiązków z *uwagi na inne zadania*.

(akta kontroli str. 1290-1294)

Wyjaśnienia Dyrektora DSO i Naczelnika WZK pozostają w sprzeczności z zarządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 listopada 2021 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska, w którym Minister zastrzegł wyłącznie sobie podejmowanie decyzji i zajmowanie stanowiska we wszystkich sprawach związanych z realizacją zadań zarządzania kryzysowego w Ministerstwie Klimatu i Środowiska wynikających z uzk.

Opisane wyżej postępowanie było niezgodne z ww. zarządzeniem.

OCENA CZĄSTKOWA

Minister zapewniła realizację obligatoryjnych zadań ustawowych będących w jej właściwości, dotyczących ochrony środowiska, w odniesieniu do zagrożeń związanych z jakością wód. W okresie objętym kontrolą w sposób wystarczający sprawowała nadzór nad realizacją przez GIOŚ zadań związanych z monitoringiem wód rzek w zakresie wynikającym z Programu Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025 oraz prowadzeniem i koordynowaniem kontroli, a także kierowaniem działalnością Inspekcji Ochrony Środowiska w tym zakresie. W Ministerstwie w sposób niedostateczny podejmowano działania w zakresie stworzenia warunków do realizacji zadań dotyczących zarządzania kryzysowego. Utworzono ZZK, co było zgodne z art. 12 ust. 4 uzk, jednak przez okres ponad 2 lat nie zaktualizowano obowiązującego planu zarządzania kryzysowego w celu zachowania jego zgodności z aktualnym zakresem właściwości Ministra. Pracownicy MKiŚ, którzy przedłożyli rc dyrektorowi RCB, a następnie dokonali w nim zmian i ponownie przekazali go do RCB nie posiadali upoważnienia do takich czynności. Ponadto nieterminowo rozpatrzono zastrzeżenia i uwagi zgłoszone do rc przez dyrektora RCB.

⁹⁹ Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 84.

2. Działania podjęte w sytuacji wystąpienia w 2022 r. zagrożenia związanego z jakością wód rzeki Odry

Opis stanu faktycznego

1. Minister pełniąc funkcję Przewodniczącego ZZK, przed 13 czerwca 2023 r. nie zwołała posiedzenia ZZK, pomimo że zaistniała sytuacja kryzysowa w zakresie właściwości Ministra Klimatu i Środowiska (szczegółowy opis znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

W odniesieniu do sytuacji na Odrze w 2022 r., Dyrektor DSO, wyjaśnił, że w przypadku zdarzenia dotyczącego rzeki Odry, charakter przedmiotowy oraz podmiotowy, w szczególności w początkowej fazie, nie spełniał przesłanek zdarzenia kryzysowego (...) kierownicy jednostek, na terenie których doszło do zdarzenia, jak również właściwi miejscowo wojewodowie, nie uznali go za zdarzenie kryzysowe. Uznanie zdarzenia za sytuację kryzysową nie znajdowało się we właściwości Ministra Klimatu i Środowiska. Jednakże, zdarzenie było oceniane jako zdarzenie mogące stanowić sytuację kryzysową i podlegało monitorowaniu. Również Naczelnik Wydziału Zarządzania Kryzysowego Departamentu Spraw Obronnych, Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa MKiŚ¹⁰⁰ wyjaśnił, że informacje, które dostawaliśmy o sytuacji na rzekach, traktowaliśmy jako potencjalnie kryzysowe, ze względu na brak właściwości do stwierdzenia, czy jest to sytuacja kryzysowa.

Dyrektor DSO, wyjaśnił również, że w okresie objętym kontrolą, do Centrum Zarządzania Kryzysowego MKiŚ wpłynęły informacje związane ze skażeniami wód powierzchniowych, nie dotyczącymi rzeki Odry¹⁰¹. Powyższe informacje o zagrożeniach nie zostały zidentyfikowane w MKiŚ jako wystąpienie sytuacji kryzysowych. Naczelnik WZK wyjaśnił, że każdą sytuację, którą mamy w raportach dobowych, traktujemy jako sytuację potencjalnie kryzysową. Te informacje były zawierane w raportach dobowych i przekazywane do kierownictwa MKiŚ oraz do RCB. Tryb przekazywania informacji do CZK MKiŚ określał załącznik do czczk.

Kierownik CZK MKiŚ¹⁰² wyjaśnił, że jego zadaniem, jest zebranie informacji, umieszczenie ich w raporcie oraz przekazanie możliwie szybko, kierownictwu i innym osobom według ustalonego rozdzielnika. Nie mam wpływu na to, jak informacja zostanie wykorzystana przez kierownictwo MKiŚ. Z powodu swoich lat doświadczenia, wiedziałem, że sytuacja na Odrze wymagać będzie zwiększonej uwagi, więc poleciłem dyżurnym CZK zwiększoną czujność i zachowanie dużej ostrożności w stosunku do informacji wpływających do CZK.

Minister wyjaśniła, że zgodnie z art. 3 pkt 1 uzk jako sytuację kryzysową - należy rozumieć sytuację wpływającą negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołującą znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej (...). Wskazanie, czy skażenie wód rzeki Odry miało charakter sytuacji kryzysowej jest trudne do określenia, ponieważ ww. artykuł nie zawiera kryteriów określających pojęć „znacznych rozmiarów”, „znaczne ograniczenia”. Warto w tym miejscu podkreślić, że organem opiniotwórczo-doradczym, właściwym w sprawach inicjowania i koordynowania działań podejmowanych w zakresie zarządzania kryzysowego zgodnie z art. 8 i 9 uzk jest Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego.

¹⁰⁰ Dalej: „Naczelnik WZK”.

¹⁰¹ Dotyczące m.in. skażenia rzeki Ner, zaobserwowania martwych małży w jeziorze Kozienickim, pojawienia się śniętych ryb w rezerwacie Kwieciewo, obserwacji śniętych ryb w zalewie Chańcza, zanieczyszczenia rzeki Biała Przemsza, obserwacji śniętych ryb oraz zakwitu glonów w Kanale Gliwickim we wrześniu 2022 r.

¹⁰² Dalej: „Kierownik CZK”.

RZZK zapewnia obsługę Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów, ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz pełni funkcję centrum zarządzania kryzysowego.

(akta kontroli str. 966, 969, 1079-1080, 1087, 1225-1232, 1292, 1390)

2. 4 sierpnia 2022 r. do MKiŚ wpłynęło pismo od Burmistrza Miasta Oława¹⁰³, w którym poinformowano o stwierdzeniu ogromnej ilości martwych ryb w okolicy śluzy w rzece Odra w Oławie. Burmistrz Oławy poprosił o podjęcie stosownych działań mających na celu wyjaśnienie przyczyn tej katastrofy ekologicznej. W tym samym dniu, Dyrektor DIŚ, przekazał ww. pismo do Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska¹⁰⁴, z prośbą o podjęcie stosownych działań zgodnie z właściwością. Pisma tego nie przekazano jednak do CZK MKiŚ, ani do RCB (szczegółowy opis w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

Dyrektor DIŚ wyjaśnił, że było to pierwszy sygnał wpływający do DIŚ w sprawie Odry, a Kierownictwo Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska było w stałym kontakcie z Kierownictwem MKiŚ oraz DIŚ w zakresie prowadzonych działań, w związku z powyższym nie zachodziła konieczność pisemnej odpowiedzi GIOŚ do DIŚ na przedmiotowe pismo.

4 sierpnia 2022 r. w monitoringu mediów MKiŚ zamieszczono odnośnik do jednego z internetowych portali informacyjnych, z informacją o śnięciu ryb w okolicach Oławy oraz Kanale Gliwickim¹⁰⁵. 10 sierpnia 2022 r. RCB skierowało e-mail¹⁰⁶ do CZK MKiŚ, z prośbą o zweryfikowanie doniesień prasowych pt. *Tysiące śniętych ryb w Odrze. To katastrofa ekologiczna*. Kierownik CZK MKiŚ, podjął działania bezzwłocznie po otrzymaniu ww. informacji. Skierował e-mail¹⁰⁷ do GIOŚ z prośbą o udzielenie pilnej odpowiedzi, na przekazany do wiadomości e-mail z RCB. Następnie, Kierownik CZK MKiŚ, wysłał e-mail¹⁰⁸ do RCB zawierający komunikat ze strony internetowej Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska¹⁰⁹ we Wrocławiu¹¹⁰. W tym samym dniu RCB przesłało¹¹¹ e-mailem do MKiŚ Raport dotyczący sytuacji kryzysowej na rzece Odrze z WIOŚ z Zielonej Góry. Kierownik CZK MKiŚ, skierował e-mail¹¹² do RCB z komunikatem ze strony internetowej WIOŚ we Wrocławiu, o ustaleniach i działaniach podejmowanych przez inspektorów WIOŚ¹¹³. O godzinie 14:06 do MKiŚ wpłynął e-mail od pracownika Zespołu ds. Kontroli i Audytu Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, przekazujący raport GIOŚ z 10 sierpnia 2022 r. W odpowiedzi¹¹⁴, Kierownik CZK MKiŚ, poprosił o doprecyzowanie informacji zawartych w ww. raporcie o dane na temat ryb. O godzinie 14:58 został wysłany e-mailem do MKiŚ komunikat od zastępcy GIOŚ, w sprawie śniętych ryb w Odrze¹¹⁵.

¹⁰³ Pismo z dnia 1 sierpnia 2022 r., sygn. GKM.7021.2.238.2022.

¹⁰⁴ DIŚ-I.057.5.2022.MC.

¹⁰⁵ Był to pierwszy odnośnik w przeglądzie mediów MKiŚ do informacji o śnięciu ryb, kolejny pojawił się w dniu 10 sierpnia 2022 r., następnie w dniu 11 sierpnia cztery odnośniki do informacji o śnięciu ryb, 12 sierpnia 2022 r. już 98 odnośników do informacji o śnięciu ryb w Odrze (w prasie, telewizji, informacyjnych portalach internetowych), 13 sierpnia 2022 r. w przeglądzie mediów MKiŚ dodano odrębną pozycję „Odra” w tym dniu z odnośnikami do 171 pozycji w mediach.

¹⁰⁶ Godzina 11:46.

¹⁰⁷ Godzina 12:30.

¹⁰⁸ Godzina 12:56.

¹⁰⁹ Dalej: „WIOŚ”.

¹¹⁰ W treści komunikatu zawarto informacje o monitorowaniu stanu wody w Odrze przez Inspekcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu, pobieraniu próbek wody oraz o prowadzeniu kontroli przez zaangażowane służby. Poinformowano również o pozostawianiu w stałym kontakcie z GIOŚ oraz WIOŚ w Katowicach i w Opolu.

¹¹¹ Godzina 13:33.

¹¹² Godzina 13:36.

¹¹³ W tym: o prowadzeniu na bieżąco kontroli, pobieraniu próbek wody oraz prowadzeniu ich analiz laboratoryjnych.

¹¹⁴ Godzina 14:13.

¹¹⁵ W komunikacie tym wskazano, m.in., że: a/ Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska kontrolują i sprawdzają stan wody w Odrze; b/ badane są próbki wody w województwie śląskim, opolskim, dolnośląskim,

Powyższy komunikat, Dyżurny CZK MKiŚ, przekazał do RCB¹¹⁶. O godzinie 20:00 Dyżurny CZK MKiŚ przesłał e-mail do RCB z załączonym raportem dobowym CZK MKiŚ według stanu na 10 sierpnia 2022 r. W treści powyższego raportu dobowego CZK MKiŚ, nie wykazano żadnego zdarzenia kryzysowego lub zagrożenia ryzykiem zdarzenia kryzysowego z zakresu środowiska, w tym nie wskazano żadnego zdarzenia kryzysowego lub ryzyka wystąpienia zdarzenia kryzysowego w podległej jednostce – Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska. *W dniu 10 sierpnia 2022 r. w sektorach oraz jednostkach podległych i nadzorowanych przez MKiŚ nie stwierdzono zdarzeń kryzysowych, które mogłyby mieć wpływ na ich funkcjonowanie.* W Raporcie dobowym CZK MKiŚ, według stanu na dzień 10 sierpnia 2022 r., w dziale *Inne zdarzenia*, w odniesieniu do sytuacji na rzece Odrze, przedstawiono treść komunikatu zastępcy GIOŚ.

Naczelnik WZK wyjaśnił, że w związku z działaniami podejmowanymi przez WZK, w odniesieniu do katastrofy ekologicznej na Odrze, *w dniu 10 sierpnia 2022 r. uruchomiliśmy lawinę informacyjną do WIOŚ i GIOŚ. Po pierwszym meldunku obiegu informacji był w miarę sprawny, dodatkowo zwróciło się do nas Ministerstwo Infrastruktury¹¹⁷ z prośbą o włączenie w obieg informacji, poprosiliśmy również Wojewódzkie Centra Zarządzania Kryzysowego o zapewnienie obiegu informacji. Dodatkowo mieliśmy dopływ informacji z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, od momentu, kiedy Pani Minister Moskwa została poproszona przez Ministra Wąsika o udział w Zespole utworzonym przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. Utrzymywaliśmy kontakt z Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Infrastruktury.* Naczelnik WZK wyjaśnił, że nie zaobserwował ewentualnych problemów/barier w przepływie informacji pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w powyższe działania. W odniesieniu do Raportu dobowego CZK MKiŚ, według stanu na 10 sierpnia 2022 r., w którym nie wykazano żadnego zdarzenia kryzysowego¹¹⁸ a jedynie w dziale *Inne zdarzenia* przedstawiono treść komunikatu zastępcy GIOŚ o sytuacji na rzece Odrze, Naczelnik wyjaśnił, że wynika to z treści zczk, w którym pierwsza część raportu ma się odnosić do funkcjonowania jednostek. *Nic się nikomu w tym dniu nie stało. Coś nietypowego, o czym Minister powinien być poinformowany, umieszczane jest w części raportu Inne zdarzenia.*

Minister wyjaśniła, że o sytuacji na rzece Odrze w 2022 r. dowiedziała się w dwóch etapach. *Po raz pierwszy, gdy otrzymaliśmy pismo na początku sierpnia 2022 r. bez podawania skali zjawiska w Oławie, które to pismo przekazaliśmy do GIOŚ. To był pierwszy moment i standardowe działanie w takich sytuacjach. Drugi etap to informacja¹¹⁹ z Centrum Zarządzania Kryzysowego w MKiŚ z dnia 10 sierpnia 2022 r., gdzie wskazano już skalę zjawiska.*

Minister wyjaśniła, że ma pewność, że pierwszy oficjalny sygnał otrzymała 10 sierpnia 2022 r. *Rozmowy z Ministrami Adamczykiem i Gróbarczykiem prowadziłam*

lubuskim i zachodniopomorskim; c/ GIOŚ objął nadzorem działania realizowane przez lokalne Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska; d/ z uwagi na wysoki poziom tlenu w wodzie, zachodzi podejrzenie, że do wody przedostała się substancja o właściwościach silnie utleniających, natomiast w żadnym z pięciu województw nie stwierdzono obecności mezytylenu; e/ GIOŚ polecił przeprowadzenie szczegółowych badań¹¹⁵ oraz współpracę wojewódzkich inspekcji; f/ GIOŚ koordynuje działania oraz odbywają się odprawy z udziałem wojewódzkich inspektorów, przedstawicieli Regionalnych Wydziałów Monitoringu Środowiska oraz Centralnego Laboratorium Badawczego; g/ GIOŚ polecił WIOŚ dalszą współpracę z instytucjami, w tym przede wszystkim z Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie, Inspekcją Weterynaryjną oraz Sanepidem.

¹¹⁶ Godzina 16:22.

¹¹⁷ Droga e-mailową.

¹¹⁸ Lub zagrożenia ryzykiem zdarzenia kryzysowego z zakresu środowiska.

¹¹⁹ Raport dobowy CZK MKiŚ według stanu na dzień 10 sierpnia 2022 r.

w okolicach 9-10 sierpnia 2022 r. Rozmawiałam również z premierem Kowalczykiem o doniesieniach medialnych.

(akta kontroli str. 1081-1082, 1099-1142, 1222-1232, 1090, 1374, 1518-1523)

3. W okresie objętym kontrolą, w związku z kryzysem ekologicznym na Odrze, do MKiŚ nie wpłynęło polecenie Prezesa Rady Ministrów, o którym mowa w art. 7a uzk, dotyczące m.in. przejęcia kontroli nad sytuacją kryzysową, której wpływ na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia lub środowiska, jest szczególnie negatywny lub usunięcia skutków tej sytuacji kryzysowej.

(akta kontroli str. 697)

Dyrektor DSO, wyjaśnił, że od momentu powzięcia informacji o sytuacji związanej z Odrą, tj. 10 sierpnia 2022 r., CZK MKiŚ przekazywało na bieżąco wszelkie dane otrzymywane z jednostek podległych, sprawujących nadzór nad jakością wód powierzchniowych oraz informacje z Wojewódzkich Centrów Zarządzania Kryzysowego. Dyrektor DSO wyjaśnił również, że Minister była na bieżąco informowana, za pomocą raportu dobowego lub raportów doraźnych, o wszelkich zdarzeniach mogących stanowić sytuację kryzysową. Dyrektor wyjaśnił, że w związku ze zdarzeniem na rzece Odrze, DSO otrzymywało od kierownictwa MKiŚ poniższe dyspozycje:

- monitorować sytuację na podstawie meldunków i raportów od jednostek podległych lub nadzorowanych;
- zwiększyć grupę odbiorców informacji na temat skażenia wód Odry w MKiŚ;
- poszerzyć grupę Raportu GIOŚ dotyczącego działań podejmowanych przez GIOŚ w związku z sytuacją na Odrze o Ministerstwo Infrastruktury;
- zwrócić uwagę na treść i jakość, a także czas przekazywanych informacji (raportów) do CZK MKiŚ, która powinna być spójna i uwzględniać wszystkie nowe informacje – w tym celu zorganizowano spotkanie z przedstawicielami parków narodowych, które ze względu na swoje położenie geograficzne były szczególnie narażone (Woliński Park Narodowy, Park Narodowy „Ujście Warty”).

Naczelnik WZK wyjaśnił, że jeżeli chodzi o raporty dobowe, to zwiększono grupę odbiorców o imienne adresy e-mail członków kierownictwa MKiŚ (dotąd przekazywano raporty dobowe na adresy sekretariatów członków kierownictwa MKiŚ), otrzymywała je także imiennie Pani Dyrektor Generalna oraz Dyrektor Biura Ministra. Raporty z GIOŚ były przekazywane do RCB, na potrzeby MSWiA. Raporty doraźne stanowiły elementy raportu dobowego. Naczelnik wyjaśnił, że polecenie o poszerzeniu grona odbiorców otrzymał od Dyrektora DSO. W odniesieniu do prośby o zwrócenie uwagi na treść i jakość oraz czas przekazywanych raportów, wynikało to z tego, że musieliśmy się dostosować do ustaleń raportowania i systematycznego przepływu informacji z MSWiA. Nie wynikało to z opóźnień czy z braków w tych raportach. Wszystkie raporty. Które u nas były generowane, były przekazywane do MSWiA, za pośrednictwem RCB. Departament Ochrony Przyrody sporządził raport doraźny o sytuacji na Odrze dotyczący parków narodowych z obszaru północnej Polski, na spotkaniu z przedstawicielami parków narodowych omówiliśmy również kwestie przepływu informacji z Lasami Polskimi. W dniu 12 sierpnia 2022 r. Ministerstwo Infrastruktury zwrócił się do CZK MKiŚ z prośbą o przekazywanie bieżących informacji na temat sytuacji na Odrze. Dyrektor Biura Ministra MKiŚ niezwłocznie wyraził zgodę na przekazywanie ww. informacji.

Naczelnik wyjaśnił również, że w okresie od 1 lipca 2021 roku napotkano w Wydziale raczej problemy organizacyjne, niż problemy lub trudności systemowe związane z realizacją przez MKiŚ działań z zakresu zarządzania kryzysowego. Z tego powodu w tym czasie modyfikowaliśmy zarządzenia dotyczące zarządzania kryzysowego

i wdrażaliśmy je w życie we współpracy z innymi pracownikami i jednostkami podległymi i nadzorowanymi. Naczelnik wyjaśnił, że w okresie od 1 lipca 2021 roku, analizowaliśmy regulacje wewnętrzne. W tym czasie modyfikowaliśmy zarządzenia dotyczące zarządzania kryzysowego, w tym dotyczące Centrum Zarządzania Kryzysowego MKiŚ. Modyfikujemy je też ciągle, w zależności od potrzeb, zakresów raportów dobowych.

Kierownik CZK MKiŚ wyjaśnił, że CZK działa w systemie całodobowym, do tej chwili działamy w systemie 24 godzinnym. W okresie lipiec-sierpień 2022 r. działaliśmy w systemie całodobowym. Nie zdarzyło się do tej pory, żeby CZK w omawianym okresie nie było obsadzone pracownikami.

(akta kontroli str. 969, 1078-1083, 1086, 1517-1523)

Dyrektor DSO, wyjaśnił, że w związku z powołaniem z dniem 12 sierpnia 2022 r. międzyresortowego Zespołu ds. skażenia Odry (Zespołu MSWiA – przypis kontrolera), w którym uczestniczyli i nadal uczestniczą przedstawiciele MKiŚ oraz jednostek podległych i nadzorowanych, nie było potrzeby dodatkowego zwoływania posiedzeń Zespołu Zarządzania Kryzysowego w MKiŚ.

(akta kontroli str. 1101)

Dyrektor DIŚ wyjaśnił, że działania DIŚ w związku z sytuacją powstałą na rzece Odrze w 2022 r., polegały m.in. na uczestnictwie Dyrektora DIŚ w bieżących spotkaniach grupy roboczej w MKiŚ, które codziennie odbywały się pod nadzorem Pani Minister Anny Moskwy, na bieżących kontaktach i spotkaniach z GIOŚ, załatwianiu bieżących spraw, pozyskiwaniu informacji, gdyż prowadzimy rejestr zawierający dane dotyczące pozwoleń zintegrowanych¹²⁰. Dyrektor DIŚ wyjaśnił również, że DIŚ zwracał się do organów ochrony środowiska tj. Marszałków Województw, Wojewodów oraz Starostów o pomoc/wsparcie w zakresie szybkiego zidentyfikowania podmiotów posiadających pozwolenia na zrzuty ścieków lub wód pokopalnianych do rzek. Te dane przekazywaliśmy do GIOŚ, do departamentu inspekcji. Sekretarz Stanu w MKiŚ, Jacek Ozdoba wyjaśnił, że minister właściwy do spraw klimatu prowadzi rejestr wniosków o wydanie pozwolenia zintegrowanego oraz wydanych pozwoleń zintegrowanych. Oznacza to, że rejestr ten jest elektroniczną bazą danych, a głównym celem jej prowadzenia jest dostarczanie ministrowi informacji o ilości złożonych wniosków o wydanie pozwolenia zintegrowanego oraz wydanych pozwoleń zintegrowanych. Decyzja o wystąpieniu z prośbą o informacje o zakładach, które posiadają określone w pozwoleniach zintegrowanych warunki odprowadzania ścieków do wód powierzchniowych do Wojewodów została podjęta celem upewnienia się co do aktualności zarejestrowanych w bazie danych. Dyrektor DIŚ wyjaśnił również, że z uwagi na ustalenia i konieczność szybkości podejmowanych działań, nie miałem fizycznie czasu na sporządzanie z tych działań notatek służbowych i dokumentów potwierdzających te działania. Były to na przykład szybkie rozmowy telefoniczne, działania wynikające z potrzeby chwili¹²¹. Spotkania w formie online, udział w komisjach parlamentarnych, przygotowywanie materiałów dla Pani Minister oraz dla parlamentarzystów. Pracowałem również w Zespole do spraw sytuacji powstałej na rzece Odrze.

(akta kontroli str. 977-979, 992, 994-1038, 1061-1064, 1245-1247, 1093c-1093g)

¹²⁰ Minister właściwy ds. klimatu prowadzi rejestr wniosków o wydanie pozwolenia zintegrowanego oraz wydanych pozwoleń zintegrowanych.

¹²¹ Kontrolującym przekazano korespondencję pomiędzy Dyrektorem DIŚ a GIOŚ prowadzoną w formie elektronicznej.

4. W Ministerstwie, w związku z sytuacją ekologiczną na Odrze w 2022 r., w zakresie działań DIŚ, podjęto m.in. następujące działania:

- 12 sierpnia 2022 r. Sekretarz Stanu w MKiŚ, Jacek Ozdoba, wziął udział w konferencji prasowej w MSWiA, na której poinformował, że próby badań wody z Odry nie potwierdzają zanieczyszczenia rzeki rтcią;
- 14 sierpnia 2022 r. Dyrektor DIŚ przesłał e-mail do GIOŚ z prośbą o sporządzenie zestawienia zawierającego dane o jakości wody w rzece Odrze dla poszczególnych parametrów za okres od 14 lipca do 14 sierpnia 2022 r. z uwzględnieniem danych ze wszystkich punktów pomiarowych od granicy z Czechami do Zalewu Szczecińskiego, a także o przesłanie mapy punktów pomiarowych na Odrze;
- 17 sierpnia 2022 r. Sekretarz Stanu w MKiŚ, Jacek Ozdoba, skierował pismo¹²² do Wojewodów¹²³, w związku z prowadzonym nadzorem nad systemem *pozwoleń zintegrowanych oraz zaistniałą sytuacją związaną z zanieczyszczeniem Odry*, z prośbą o pozyskanie w trybie pilnym od starostów oraz od prezydentów miast na prawach powiatu¹²⁴ informacji o zakładach, które posiadają określone w pozwoleniach zintegrowanych warunki odprowadzania ścieków do wód powierzchniowych;
- 18 sierpnia 2022 r., na polecenie Ministra, DIŚ zorganizował spotkanie w formule online, z przedstawicielami Ministerstwa Infrastruktury i Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie¹²⁵ oraz Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, na którym Dyrektor DIŚ poprosił przedstawiciela Ministerstwa Infrastruktury o przygotowanie zestawienia kontroli zakładów posiadających pozwolenia wodno-prawne wraz z informacją o kontrolowanych podmiotach oraz wynikach tych kontroli;
- 19 sierpnia 2022 r. Dyrektor DIŚ przekazał do GIOŚ opracowania przekazane przez PGW Wody Polskie¹²⁶;
- 19 sierpnia 2022 r. Dyrektor DIŚ zwrócił się do PGW Wody Polskie o uzupełnienie zestawienia *pozwoleń wodnoprawnych dla użytkowników wód Odry i jej głównych bezpośrednich dopływów* przez dodanie kolumny wskaźniki, w której konieczne jest wpisanie składu substancji zanieczyszczających w odprowadzanych ściekach i kolumny wartości dopuszczone do wprowadzenia, a także o zaznaczenie czy ma miejsce dopływ ścieków przemysłowych do oczyszczalni komunalnej;
- 20 sierpnia 2022 r. Dyrektor DIŚ przekazał do GIOŚ dane przesłane przez PGW WP, mające służyć GIOŚ do identyfikacji zakładów posiadających wskaźniki zanieczyszczeń powodujących zasolenie wód;
- 22 sierpnia 2022 r. Dyrektor DIŚ przesłał do GIOŚ wykaz instalacji, które na podstawie *pozwoleń zintegrowanych* wydanych przez marszałków województw, miały możliwości dokonywania zrzutów do Odry;
- 22 sierpnia 2022 r. Dyrektor DIŚ ustalał udział przedstawicieli GIOŚ w posiedzeniu Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego 24 sierpnia¹²⁷;

¹²² Sygn. DIŚ-II.440.65.2022.KN.

¹²³ Śląskiego, Dolnośląskiego, Opolskiego, Lubuskiego i Zachodniopomorskiego.

¹²⁴ Znajdujących się na terenie poszczególnych województw i pełniących funkcję organów właściwych do wydania *pozwoleń zintegrowanych*.

¹²⁵ Dalej: „PGW WP”.

¹²⁶ Dotyczące identyfikacji wylotów oraz podjętych czynności kontrolnych w obszarze RGZW we Wrocławiu i Gliwicach oraz zestawienie *pozwoleń wodnoprawnych dla użytkowników wód znad Odry i jej głównych bezpośrednich dopływów*.

¹²⁷ Informacja Ministra Klimatu i Środowiska oraz Ministra Infrastruktury na temat przyczyn katastrofy ekologicznej na Odrze.

- 2 września 2022 r. Minister zwróciła się do Ministra Infrastruktury¹²⁸ z prośbą o przekazanie zestawienia miejsc zrzutów i poborów wody¹²⁹;
- 12 września 2022 r. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury, Marek Gróbarczyk, przekazał¹³⁰ do MKiŚ: a/ zestawienie pozwoleń wodnoprawnych¹³¹; b/ zestawienie decyzji wydanych przez Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej i Ministra Infrastruktury¹³²; c/ zestawienie decyzji wydanych przez Ministra Infrastruktury ustalających kolejny okres obowiązywania pozwoleń wodnoprawnych na piętrzenie wód powierzchniowych rzeki Odry realizowane przez PGW WP; d/ informacje otrzymane od Prezesa PGW WP¹³³;
- 14 września 2022 r. Dyrektor DIŚ przekazał do GIOŚ otrzymane w dniu 12 września 2022 r. z Ministerstwa Infrastruktury zestawienia i informacje;
- 23 września 2022 r., GIOŚ zwrócił się¹³⁴ do Dyrektora DIŚ¹³⁵, z prośbą o rozważenie możliwości zwrócenia się do ministra właściwego ds. gospodarki wodnej o podjęcie działań przez tego ministra lub organy przez niego nadzorowane, mających na celu ograniczenie presji zakładów na stan Odry i jej dopływów, w szczególności zakładów odprowadzających do Odry i jej dopływów ścieki, dla których ustalono w pozwoleniach wodnoprawnych dopuszczalne stężenia wskaźników powodujących zasolenie wód. GIOŚ zaproponował również przykładowe propozycje działań w powyższym zakresie¹³⁶. GIOŚ poprosił również Dyrektora DIŚ, w związku z faktem, że *wśród Zakładów wprowadzających do Odry i jej dopływów ścieki i wody z odwodnienia powodujące zasolone, w tym chlorki i siarczany są również Zakłady posiadające pozwolenia zintegrowane, których rejestr prowadzony jest w MKiŚ*, o rozważenie możliwości skierowania do organów wydających te pozwolenia wystąpień o dokonanie ich przeglądu, a w dalszej kolejności rozważenie zasadności dokonania przez MKiŚ oceny wyników tych przeglądów. W związku z powyższym Sekretarz Stanu w MKiŚ, p. Jacek Ozdoba skierował pisma do

¹²⁸ Sygn. pisma DIŚ-I.012.4.2022.MC.

¹²⁹ Wszystkich prowadzonych przez podmioty na terenie województw: śląskiego, opolskiego, dolnośląskiego, lubuskiego i zachodniopomorskiego wzdłuż Odry, posiadających pozwolenia wodnoprawne na piętrzenie wód powierzchniowych oraz na odprowadzanie ścieków, wód opadowych lub wód kopalnianych do Odry, które dokonywały działań od 15 lipca do końca sierpnia 2022 r., uwzględniającego m.in. informacje w zakresie: - ilości, rodzaju i miejsca poboru wód, - ilości, rodzaju i miejsca odprowadzania ścieków, wód opadowych lub wód kopalnianych z uwzględnieniem pełnej informacji na temat ładunków poszczególnych zanieczyszczeń odprowadzanych do wód.

¹³⁰ Sygn. pisma DOK-3.781.4.2022.

¹³¹ Wydanych przez Ministra Infrastruktury dla Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w zakresie piętrzenia i poboru wód powierzchniowych oraz odprowadzania wód opadowych i roztopowych do rzeki Odry.

¹³² Potwierdzających przeniesienie na Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie z siedzibą w Warszawie, praw i obowiązków z pozwoleń wodnoprawnych w zakresie piętrzenia wód powierzchniowych rzeki Odry, wydanych dla innych podmiotów (regionalnych zarządów gospodarki wodnej, które z dniem 1 stycznia 2018 r. zostały przekształcone w jednostki Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie).

¹³³ W tym wykaz podmiotów posiadających obowiązujące pozwolenia wodnoprawne na zrzuty ścieków do rzeki Odry, pozwolenia wodnoprawne na pobór wód z rzeki Odry oraz pozwolenia na piętrzenie wód powierzchniowych rzeki Odry.

¹³⁴ Sygn. pisma DI-KKW.410.57.2022.

¹³⁵ Po analizie kontroli i czynności przeprowadzonych przez WIOŚ.

¹³⁶ 1) przeprowadzenie przez organy wydające pozwolenia wodnoprawne przeglądu tych pozwoleń udzielonych dla zakładów odprowadzających ścieki bezpośrednio do Odry lub jej dopływów, z uwzględnieniem regulacji zawartych w § 12 ust. 1 pkt 2 i ust. 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1311) oraz charakterystyki Odry jako odbiornika ścieków i ładunków zanieczyszczeń wprowadzanych z ww. zakładów (ich sumaryczną wielkość) oraz ich łącznego oddziaływania na stan wód Odry i na realizację celów środowiskowych określonych dla tych wód, w szczególności w zakresie wskaźników powodujących zasolenie wód; 2) w przypadku stwierdzenia, że w inny sposób nie można usunąć stanu zagrażającego życiu lub zdrowiu ludzkiemu albo zapobiec poważnym szkodom dla gospodarki narodowej lub dla ważnych interesów Państwa, rozważenie przez ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej wykorzystania uprawnień wynikających z art. 161 ustawy Kodeks postępowania administracyjnego, do uchylecia lub zmiany w niezbędnym zakresie decyzji- pozwolenia wodnoprawnego.

marszałków województw¹³⁷ oraz starostów¹³⁸ województwa zachodniopomorskiego, opolskiego, śląskiego, lubuskiego i dolnośląskiego, z prośbą o dokonanie na podstawie art. 216 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo ochrony środowiska, analizy pozwoleń zintegrowanych, w zakresie obejmującym elementy pozwolenia wodnoprawnego, udzielonym zakładom odprowadzającym ścieki bezpośrednio do Odry lub jej dopływów, z uwzględnieniem regulacji zawartych w § 12 ust. 1 pkt. 2 i ust. 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych¹³⁹ oraz charakterystyki Odry, jako odbiornika ścieków i ładunków zanieczyszczeń wprowadzanych z ww. zakładów (ich sumaryczną wielkość) oraz ich łącznego oddziaływania na stan wód Odry i na realizację celów środowiskowych określonych dla tych wód, w szczególności w zakresie wskaźników powodujących zasolenie wód. Dyrektor DIŚ wyjaśnił, że *po otrzymaniu wyników przeglądów dokonanych przez marszałków województw i starostów i ich przeanalizowaniu stwierdzono, że żadne z analizowanych pozwoleń zintegrowanych¹⁴⁰ nie wymagało w tym zakresie zmiany, a ustalone dopuszczalne wielkości zanieczyszczeń nie zostały przekroczone*. Dyrektor DIŚ wyjaśnił również, że przedmiotowa dokumentacja została przekazana¹⁴¹, według właściwości, do GIOŚ. Minister wyjaśniła, że *przekazane dane dotyczące pozwoleń wodnoprawnych oraz zintegrowanych, identyfikujące podmioty dokonujące zrzutów, służyły m.in. do zaplanowania cyklu kontroli prowadzonych przez WIOŚ, w związku z zanieczyszczeniami Odry. Na podstawie m.in. ww. danych, GIOŚ polecił¹⁴² WIOŚ w Katowicach, Opolu i we Wrocławiu przeprowadzenie kontroli interwencyjnych w wytypowanych zakładach*;

- 27 września 2022 r. Sekretarz Stanu w MKiŚ, Jacek Ozdoba, zwrócił się¹⁴³ do Ministra Infrastruktury z prośbą o podjęcie działań mających na celu ograniczenie presji zakładów na stan Odry i jej dopływów, w szczególności zakładów odprowadzających do Odry i jej dopływów ścieki, dla których ustalono w pozwoleniach wodnoprawnych dopuszczalne stężenia wskaźników powodujących zasolenie wód, zgodnie z sugestiami propozycji działań przesłanych przez GIOŚ w dniu 23 września 2022 r.;
- 2 listopada 2022 r., Sekretarz Stanu w MKiŚ, Jacek Ozdoba, skierował pismo¹⁴⁴ do Ministra infrastruktury, w którym, z uwagi na utrzymujące się podwyższone wartości przewodności elektrolitycznej, świadczące o zasoleniu Odry, zwrócił się z prośbą o podjęcie stosownych działań zgodnie z właściwością. Jednocześnie poinformował, że GIOŚ wystąpił do Prezesa PGW WP w sprawie przeprowadzenia przez PGW Wody Polskie analiz pod kątem ustalenia potencjalnych przyczyn takiego stanu wody Odry, w tym dokonanie przeglądu pozwoleń wodnoprawnych wydanych dla zakładów odprowadzających ścieki bezpośrednio do Odry lub jej dopływów, pod kątem weryfikacji warunków ustalonych w pozwoleniach wodnoprawnych w zakresie wskaźników powodujących zasolenie wód. W tym samym dniu, poinformował pismem¹⁴⁵

¹³⁷ Pismo z dnia 30 września 2022 r., sygn. DIŚ-II.440.64.2022.KN.

¹³⁸ Pismo z dnia 4 października 2022 r., sygn. DIŚ-II.440.64.2022.KN.

¹³⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1311.

¹⁴⁰ W których określono warunki odprowadzania ścieków bezpośrednio do rzeki Odry lub jej dopływów.

¹⁴¹ Pismo z dnia 9 listopada 2022 r., sygn. DIŚ-II.440.64.2022.KN.

¹⁴² Pisma z dnia 26 sierpnia 2022 r., sygn. DI-KKW.410.53.2022.

¹⁴³ Sygn. pisma DIŚ-I. 055.36.2022.AK.

¹⁴⁴ Sygn. DIŚ-I.055. 52.2022.MC.

¹⁴⁵ Sygn. DIŚ-I.055.52.2022.MC.

Dyrektora RCB, w związku z utrzymującymi się podwyższonymi wskaźnikami przewodności elektrolitycznej świadczącej o zasoleniu Odry, o wystąpieniu w tej sprawie do Ministra Infrastruktury z prośbą o podjęcie stosownych działań. W odpowiedzi na pismo Sekretarza Stanu Jacka Ozdoby z dnia 2 listopada 2022 r., Sekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury, Marek Gróbarczyk, pismem¹⁴⁶ z dnia 9 lutego 2023 r., poinformował, w odniesieniu do prośby o podjęcie stosownych działań w związku z podwyższonymi wartościami przewodności elektrolitycznej oraz prośby o przeprowadzenie przeglądu pozwoleń wodnoprawnych, że na polecenie Ministra Infrastruktury PGW Wody Polskie prowadzą stosowne czynności, w tym związane z przeprowadzeniem przeglądu pozwoleń wodnoprawnych. Poinformował również, że zakres działań obejmuje kilkanaście tysięcy urządzeń wodnych, a sama weryfikacja prowadzona jest na kilku płaszczyznach (ustalenie właściciela, legalności wykonania urządzenia wodnego oraz korzystania z wód) przez wszystkie jednostki PGW Wody Polskie. Zwrócił również uwagę, że dotychczas urządzenia te nie były poddane tak szerokiej weryfikacji;

- 13 stycznia 2023 r., Sekretarz Stanu w MKiŚ, Jacek Ozdoba, skierował pismo¹⁴⁷ do Prezesa PGW Wody Polskie oraz do GDOŚ, z zestawieniem obejmującym wyniki wszystkich badań jakie zostały przeprowadzone w okresie od lipca do grudnia 2022 r. na rzece Odrze i jej dopływach, zebrane i przekazane przez GIOŚ, celem służbowego wykorzystania oraz podjęcia działań zgodnie z kompetencjami przypisanymi organom PGW Wody Polskie oraz GDOŚ.

Minister wyjaśniła, że *organy Inspekcji Ochrony Środowiska od sierpnia 2022 r. – do odwołania – kontynuują wykonywanie pomiarów interwencyjnych jakości wody w Odrze i jej dopływach w ustalonych punktach, których wyniki obrazują wahania poziomu zasolenia wód.*

(akta kontroli str. 977-979, 992, 994-1038, 1064a-1064d, 1245-1247, 1093c-1093g, 1375-1737, 1391-1393, 1416-1417, 1437-1454, 1493-1502)

5. W zakresie nadzoru DIŚ nad GIOŚ, w odniesieniu do sytuacji ekologicznej na Odrze w 2022 roku oraz realizacji przez ten organ zadań z zakresu monitoringu wód powierzchniowych, Dyrektor DIŚ wyjaśnił, że *dane przekazywane przez GIOŚ w odniesieniu do sytuacji ekologicznej na rzece Odrze w 2022 roku oraz realizacji przez ten organ zadań z zakresu monitoringu wód powierzchniowych, poddawane były w GIOŚ merytorycznej ocenie, po czym dane te analizowano na poziomie WIEiZŚ. Dyrektor DIŚ wyjaśnił również, że do danych nie mieliśmy uwag merytorycznych i w związku z tym nie sporządzano na tą okoliczność notatek służbowych. Dyrektor DIŚ zeznał, w odniesieniu do merytorycznej analizy danych przekazywanych przez GIOŚ, że jeżeli mówimy o danych monitoringowych to należy wyjść od dokumentu określającego zasady prowadzenia monitoringu. Ten dokument określa ogólnie zadania, które GIOŚ ma realizować w ramach monitoringu wód powierzchniowych, są to zadania bardzo ogólne. Oceniałem czy te zadania, które są przypisane do kompetencji GIOŚ, w ramach otrzymywanych danych od GIOŚ sprawozdań i pism, były spełniane. Dane te były następnie przekazywane do PGW Wody Polskie do realizacji ich zadań statutowych. Nasza kontrola sprowadzała się do sprawdzenia czy GIOŚ wypełniał swoje działania, natomiast ocenę stricte merytoryczną wykonywały Wody Polskie. Do nas nie trafiały żadne informacje zwrotne z Wód Polskich i Ministerstwa Infrastruktury, że dane/informacje z GIOŚ są niepełne lub nie spełniają wymogów. W odniesieniu do sytuacji na Odrze, czymś innym jest monitoring środowiska realizowany przez GIOŚ, a czymś innym dane*

¹⁴⁶ Sygn. DGWiZŚ-8.703.20.2022.

¹⁴⁷ Sygn. DIŚ-I.055.62.2022.MC.

przekazywane przez GIOS w okresie katastrofy na rzece Odrze, wtedy to były dodatkowe badania interwencyjne. To nie był monitoring badawczy. Monitoring środowiskowy to była ocena realizacji ogólnych celów. W okresie katastrofy ekologicznej na Odrze, przekazywałem dane z GIOŚ do Zespołu ds. sytuacji na rzece Odrze w celu ustalenia kierunków działań przez członków Zespołu.

(akta kontroli str. 728-730, 977-979, 1089-1090)

Dyrektor DOP, w związku z sytuacją na Odrze w 2022 r., adekwatnie zareagował na potencjalne zagrożenie parków narodowych które mogły zostać bezpośrednio lub potencjalnie dotknięte skutkami kryzysu ekologicznego (Park Narodowy Ujście Warty i Woliński Park Narodowy). 12 sierpnia 2022 r. został skierowany z Ministerstwa do dyrekcji ww. parków e-mail, w którym polecono *prowadzenie stałych działań monitoringowych, współpracę z Wojewodami i Wojewódzkimi Zespołami Kryzysowymi, bieżące raportowanie o podejmowanych działaniach*. Zapewniono przepływ i analizę informacji przekazywanych przez ww. parki narodowe w formie notatek służbowych z prowadzonego monitoringu. Dyrektor DOP wyjaśnił, że *kierownictwo DOP przekazywało informacje pochodzące z ww. raportowania Minister Golińskiej oraz stosownie w ramach MKiŚ*. Dyrektor DOP wyjaśnił również, że w związku z sytuacją ekologiczną na Odrze w 2022 r., DOP zapewniał przepływ informacji pomiędzy MKiŚ i organem nadzorowanym – GDOŚ – udostępniając wszelkie materiały i korespondencję dotyczącą Odry, jak również pozyskując z GDOŚ informacje niezbędne dla udzielenia odpowiedzi na zapytania wpływające do resortu, mające związek z Odrą i działaniami podejmowanymi przed GDOŚ.

(akta kontroli str. 1508-1515)

Minister, w nawiązaniu do pierwszych działań podjętych po powzięciu informacji o sytuacji ekologicznej na Odrze¹⁴⁸ wyjaśniła, że niezwłocznie w związku z wystąpieniem sytuacji na Odrze, *zarządzałam w Ministerstwie wewnętrzne posiedzenia zespołów roboczych*¹⁴⁹. Minister wyjaśniła również, że rozpoczęliśmy telekonferencje w tematach badań wody oraz badań ryb (przewożenia próbek, badania ryb). *Do działań włączono Inspekcję Weterynaryjną, Instytut Rybactwa Śródlądowego, co znacząco usprawniło proces badania ryb. Spotkanie na temat badania wody odbyło się w okolicach 11 sierpnia 2022 r., ustaliliśmy na nim metodykę i zakres badań wody. W momencie powołania Zespołu MSWiA (w okolicach 12 sierpnia 2022 r.), działania podejmowane podczas wewnętrznych spotkań w MKiŚ były raportowane w trakcie spotkań w MSWiA*. Dyrektor Generalna MKiŚ, wyjaśniła, że *Minister w trybie ciągłym, na bieżąco zlecała działania przedstawicielom kierownictwa MKiŚ, kierującym jednostkami podległymi i nadzorowanymi oraz kierownikom komórek organizacyjnych MKiŚ*. Minister wyjaśniła, że *wraz z uzyskiwaniem kolejnych informacji o sytuacji na Odrze, na posiedzeniach grup roboczych w MKiŚ planowano m.in.: analizę plam na rzece na podstawie zdjęć satelitarnych, powołanie zespołu ekspertów (w tym ze specjalizacją ichtiologii), ewentualne badania w laboratoriach zagranicznych; poszerzenie diagnostyki o spektrum substancji; analizę pozwoleń zintegrowanych na zrzut w pięciu województwach; ustalenie ilości kontroli wodno-prawnych od początku sierpnia*

¹⁴⁸ W dniu 10 sierpnia 2022 r.

¹⁴⁹ W których uczestniczyli członkowie kierownictwa MKiŚ tj.: Małgorzata Golińska Sekretarz Stanu w MKiŚ, Jacek Ozdoba Sekretarz Stanu w MKiŚ, Piotr Dziadzio Sekretarz Stanu w MKiŚ, Adam Guibourge-Czetwertyński Podsekretarz Stanu w MKiŚ, Patrycja Szpak-Lichota Dyrektor Generalna w MKiŚ; dyrektorzy departamentów MKiŚ tj.: Maciej Mucha Dyrektor Departamentu Instrumentów Środowiskowych, Michał Wójcik Dyrektor Biura Ministra, Aleksandra Bodnar z-ca Dyrektora Departamentu Ochrony Przyrody, Sergiusz Kieruzel Dyrektor Departamentu Komunikacji i Edukacji, Aleksander Brzózka z-ca Dyrektora Departamentu Komunikacji i Edukacji oraz przedstawiciele nadzorowanych przeze mnie organów tj.: Andrzej Szweda Lewandowski Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska (GDOŚ) i Magda Gosk była p.o. Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOS).

2022 r., wskazywano potencjalne sposoby gromadzenia danych i częstotliwość ich aktualizacji; wskazano odpowiedzialnych za przekaz medialny. W trakcie ww. spotkań stawiano hipotezy dotyczące przyczyn wystąpienia sytuacji na Odrze, które podlegały dalszej analizie. Efektem m.in. ww. spotkań ministerialnych zespołów roboczych było w ramach bieżącego monitoringu interwencyjnego przeprowadzanie badań właściwości fizykochemicznych wody, które wykonywało Centralne Laboratorium Badawcze GIOŚ. Niezależnie od badań przeprowadzonych przez GIOŚ, zlecono badania porównawcze próbek wody pobranych 15 i 16 sierpnia 2022 r., trzem zagranicznym laboratoriom, tj.: - ALS Czech Republic w Pradze, Eurofin Analytico B.V. Barneveld, w Holandii oraz ALS, oddział w Wielkiej Brytanii. Badania przeprowadzone przez wymienione laboratoria pozostawały zbieżne z badaniami prowadzonymi przez CLB GIOŚ w związku z czym zaprzestano dalszego badania próbek wody za granicą. Do koordynacji transportu próbek za granicę, w tym informowanie właściwych służb o potrzebach z tym transportem związanych wyznaczyłam jednego z pracowników MKiŚ.

(akta kontroli str. 1290-1291, 1312-1313, 1390-1391, 1405-1413)

6. Minister, w związku z zanieczyszczeniem Odry, 18 sierpnia 2022 r., powołała Zespół, do zadań którego należało wsparcie eksperckie Ministra w zakresie ustalenia ewentualnych przyczyn zjawiska śniętych ryb na rzece Odrze, próba zdiagnozowania przyczyn zaistniałej sytuacji, w tym ewentualnego zanieczyszczenia wód rzeki Odry oraz wypracowanie rekomendacji dla Ministra. W celu wypracowania rekomendacji dla Ministra, Zespół zobligowany został do realizacji poniższych zadań:

- a) analiza potencjalnych przyczyn obserwowanego zjawiska na Odrze, w tym ewentualnego zanieczyszczenia wód Odry i śniętych ryb w Odrze;
- b) analiza wyników badań pobranych próbek wody i ryb oraz przedstawienie propozycji ewentualnych dodatkowych badań;
- c) analiza sposobów usunięcia negatywnych skutków obserwowanych zjawisk.

Na Przewodniczącego Zespołu wyznaczono przedstawiciela Ministra w randze dyrektora komórki organizacyjnej MKiŚ, po zmianie zarządzenia w sprawie powołania Zespołu¹⁵⁰, funkcję Przewodniczącego Zespołu powierzono GDOŚ¹⁵¹.

Wyniki prac Zespołu zostały opublikowane we *Wstępnym raporcie Zespołu ds. sytuacji na rzece Odrze*¹⁵², z którego wnioski zostały zaprezentowane przez dr hab. Agnieszkę Koladę z Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego, na konferencji prasowej w dniu 29 września 2022 roku¹⁵³. We wstępie do ww. publikacji wskazano, że celem Wstępnego Raportu było przedstawienie zgromadzonego materiału faktograficznego oraz próba wyjaśnienia na jego podstawie przyczyn masowego śnięcia ryb w Odrze w lipcu i sierpniu 2022 roku.

¹⁵⁰ Zarządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 25 sierpnia 2022 r. zmieniające zarządzenie w sprawie powołania Zespołu do spraw sytuacji powstałej na rzece Odrze.

¹⁵¹ Na członków Zespołu wyznaczono przedstawicieli następujących komórek organizacyjnych Ministerstwa: Departamentu Instrumentów Środowiskowych, Departamentu Ochrony Przyrody, Biura Ministra. Ponadto, na członków Zespołu wyznaczono przedstawicieli następujących organów i podmiotów: Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, Główny Lekarz Weterynarii, Politechnika Warszawska, Uniwersytet Wrocławski, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy, Państwowa Rada Ochrony Środowiska, Politechnika Wrocławska, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Instytut Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza, Morski Instytut Rybacki – Państwowy Instytut Badawczy, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, Państwowy Instytut Weterynaryjny Państwowy Instytut Badawczy Puławy, Główny Instytut Górnictwa – Śląskie Centrum Radiometrii Środowiskowej im. Marii Goeppert Mayer, Lubuski Wojewódzki Lekarz Weterynarii, Zachodniopomorski Wojewódzki Lekarz Weterynarii, Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy.

¹⁵² Dalej: „Wstępny Raport”.

¹⁵³ <https://ios.edu.pl/aktualnosci/wstepny-raport-zespołu-ds-sytuacji-na-rzece-odrze/>

GDOŚ poinformował¹⁵⁴, że w 2022 r. Zespół spotykał się osiem¹⁵⁵ razy, podkreślając, że Zespół praktycznie pracował i pracuje do chwili obecnej poza zorganizowanymi spotkaniami w trybie ciągłym. Ponadto, poinformował, że Zespół badał sytuację teraźniejszą, która miała miejsce na rzece Odrze. *Zespół nie analizował działań podejmowanych w przeszłości w korycie rzeki. Należy stanowczo zaznaczyć, że niemożliwa jest ocena wpływu prac regulacyjnych na zaistniałą sytuację na Odrze, które wykonywane były od około 100 lat, bo wtedy rozpoczął się proces jej użegłowania. Po opublikowaniu Wstępnego Raportu, sporządzone zostało Sprawozdanie końcowe z prac Zespołu do spraw sytuacji powstałej na rzece Odrze, zawierające rekomendacje.* GDOŚ poinformował, że po 30 września 2022 r. Zespół omawiał metodyki badań wód oraz analizował wyniki przekazywane przez Inspekcję Środowiska, na bieżąco analizował także wyniki badań ichtiotoksyn produkowanych przez *Prymnesium parvum* prowadzone przez Prof. dr hab. Hannę Mazur-Marzec, omawiano również merytoryczną treść uzupełnienia Wstępnego Raportu. Minister wyjaśniła, że Zespół zajmował się także rekomendacjami dla Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza¹⁵⁶. *IRŚ w porozumieniu z Instytutem Ochrony Środowiska - sporządził ekspertyzę dotyczącą oceny skali ubytków gatunków chronionych ryb i mięczaków w Odrze w 2022 roku.*

GDOŚ poinformował również, że występował do organów m.in. o częstsze prowadzenie badań, w kwestii dotyczącej systemu jakości wód powierzchniowych¹⁵⁷.

Autorzy Wstępnego Raportu wskazali, że pełne zrozumienie i wyjaśnienie sytuacji będzie najprawdopodobniej wymagało pogłębionych analiz materiałów, które w okresie pisania Wstępnego Raportu były dopiero gromadzone i opracowywane. We Wstępnym Raporcie zawarto m.in. następujące wnioski:

- w wyniku katastrofy na Odrze, na terenie pięciu województw, od końca lipca 2022 r. do 12 września 2022 r., udokumentowano śnięcie ponad 249 ton ryb różnych gatunków, a także mięczaków;
- obserwowane zjawisko śnięcia ryb nie miało charakteru ciągłego ani w ujęciu przestrzennym, ani w czasowym;
- w analizowanym okresie przewodność wody (będąca informacją o zawartości w wodzie związków mineralnych tzw. zasoleniu wody) w niemal wszystkich badanych punktach w przypadku większości dokonanych pomiarów znacząco przekraczała wartości normatywne. W okresach śnięcia ryb można zauważyć znaczący wzrost przewodności rzeki Odry, która przekroczyła poziom 2000 $\mu\text{S}/\text{cm}$;
- badania laboratoryjne wód Odry, Kanału Gliwickiego i zbiorników sąsiadujących bezpośrednio oraz połączonych z Odrą wykazały wysokie koncentracje *Prymnesium parvum*, przekraczające poziom 50-100 mln komórek/L, przy którym notowane już być mogą śnięcia ryb. W okresach śnięcia ryb w dolnośląskich zbiornikach liczebność mikroglonów tego gatunku wynosiła 198 mln komórek/L;
- intensywny zakwit *Prymnesium parvum* w wodach Odry miał prawdopodobnie charakter wieloczynnikowy, na przełomie lipca i sierpnia w Odrze wystąpiły korzystne warunki do rozwoju tych glonów i rozwinięcia toksyczności, tj. znacznie

¹⁵⁴ W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f oraz art. 40 ust. 7 ustawy o NIK. Pismo z dnia 28 lutego 2023 r. sygn. DOA-WSzOP.500.282.2022.MG.

¹⁵⁵ W dniach 17 sierpnia 2022 r., 18 sierpnia 2022 r., 22 sierpnia 2022 r., 25 sierpnia 2022 r., 8 września 2022 r., 12 września 2022 r., 8 listopada 2022 r., 9 grudnia 2022 r.

¹⁵⁶ Dalej: „IRŚ”.

¹⁵⁷ M.in. w zakresie częstszych badań próbek wody w związku ze znaczną ilością stwierdzonych alg *Prymnesium parvum*, do GIOŚ oraz do Lubuskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska (pismo z 9 listopada 2022 r., sygn. DOA-WSzOP.070.13.2022.MGO) oraz do p.o. Głównego Inspektora Ochrony Środowiska z wykazem miejsc w dorzeczu Odry i Wisły w których, zdaniem GDOŚ, należy bezwzględnie rozpocząć cykliczne badania na obecność alg *Prymnesium parvum* (pismo z dnia 23 września 2022 r., sygn. DOA-WSzOP.070.8.2022.MBA).

zwiększona przewodność, zawartość chlorków i siarczanów, podwyższona temperatura wody, wysokie nasłonecznienie, znaczne wahania parametrów wody w czasie;

- wśród wniosków Zespół wskazał również, że znaczne uregulowanie rzeki Odry sprzyja zakwitom, a same zakwity *Prymnesium parvum* będą powtarzały się w kolejnych latach.

Zespół opracował we Wstępnym Raporcie dziewięć rekomendacji, m.in.:

- 1) stworzenie systemu ciągłego pomiaru jakości wód w zakresie wybranych parametrów z dostępem do danych online dla wszystkich zainteresowanych (...) oraz zapewnienie warunków organizacyjnych i finansowych stałego funkcjonowania systemu;
- 2) kontynuację trwających kontroli podmiotów prowadzących zrzut wód zanieczyszczonych do Odry i jej dopływów;
- 3) niezwłoczną likwidację nielegalnych wylotów zrzutów ścieków;
- 4) przegląd i weryfikacja obowiązujących pozwoleń na zrzut ścieków do wód w dorzeczu Odry, systemowe zarządzanie legalnymi zrzutami poprzez uzależnienie parametrów i intensywności zrzutu od aktualnych wyników badań wody¹⁵⁸;
- 5) wspieranie inwestycji z zakresu oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych;
- 6) usprawnienie przepływu informacji, wdrożenie systemu wczesnego ostrzegania i reagowania, usprawnienie procedur w obrębie zarządzania kryzysowego;
- 7) inwentaryzacja gatunków po katastrofie¹⁵⁹;
- 8) analizę możliwości stworzenia refugium dla ryb na wypadek powtórzenia się zakwitów *Prymnesium parvum*;
- 9) ścisłą współpracę strony społecznej z przedstawicielami instytutów badawczych i administracji publicznej.

GDOŚ przekazał Prezesowi PGW WP¹⁶⁰ – rekomendacje zawarte w „Sprawozdaniu końcowym z prac Zespołu do spraw sytuacji powstałej na rzece Odrze”, tożsame z rekomendacjami od nr 1 do nr 6 wskazanymi we Wstępnym Raporcie. Dyrektor Generalna MKiŚ poinformowała, że Ministerstwo nie dysponuje dokumentacją mogącą potwierdzić, czy GDOŚ rekomendował Minister lub też kierownikom jednostek podległych Minister, podjęcie działań w związku z sytuacją ekologiczną na rzece Odrze w 2022 r. przed dniem 30 września 2022 r., tj. jeszcze przed publikacją Wstępnego Raportu, gdyż zgodnie z wyjaśnieniami Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, stosowne rekomendacje były wydawane w formie ustnej podczas posiedzeń Zespołu ds. sytuacji na rzece Odrze oraz podczas bieżących rozmów, m.in. z GIOŚ.

Minister wyjaśniła, że Zespół, jak i jego poszczególni członkowie pracował i pracuje do chwili obecnej, często poza zorganizowanymi spotkaniami, w trybie ciągłym. Wiąże się to z tym, że większość członków Zespołu wykonywała i wykonuje szereg badań i oznaczeń czy innych czynności w swoich ośrodkach naukowych. Przewodniczący Zespołu był i jest w ciągłym kontakcie telefonicznym z członkami Zespołu, organizował wiele telekonferencji z poszczególnymi uczestnikami.

Pomiary, badania i analizy w zakresie stanu środowiska w Odrze i jej dopływach, kontynuowane po publikacji Wstępnego Raportu, zostały zgromadzone w *Raporcie Kończącym Prace Zespołu ds. Sytuacji w Odrze*, opublikowanym 31 marca 2023 r. na stronie internetowej Ministerstwa. W dokumencie tym opisano powiązania

¹⁵⁸ Oraz wprowadzenie obowiązku czasowego wstrzymywania bądź ograniczania zrzutów w sytuacji zagrożenia.

¹⁵⁹ Oraz stworzenie banku genów i odtworzenie ekosystemów odrzańskich zgodnie z założeniami tworzonego obecnie planu naprawczego dla odbudowania ekosystemów Odry, w tym stopniowa, oparta o najlepszą wiedzę ekspertów, odbudowa populacji ryb i innych grup organizmów, które ucierpiały w wyniku katastrofy.

¹⁶⁰ Pismo z dnia 4 listopada 2022 r., sygn. DOA-WSzOP.070.11.2022.JW.

zgromadzonych danych i podjęto próbę interpretacji zjawiska zakwitów złotej algi, jak również oceny jego konsekwencji dla ekosystemu Odrzy. W *Raporcie Kończącym Prace Zespołu ds. Sytuacji w Odrze* wskazano na zasolenie wód warunkujące występowanie złotych alg.

(akta kontroli str. 1175-1220, 1298-1306, 1312, 1394-1395)

7. W związku z sytuacją na rzece Odrze w 2022 r., Minister oraz Sekretarz Stanu w MKiŚ Pan Jacek Ozdoba, uczestniczyli w posiedzeniach¹⁶¹ Zespołu MSWiA (Minister kierowała co najmniej sześcioma posiedzeniami¹⁶²).

Minister wyjaśniła, że prawie codziennie brała udział w posiedzeniach ww. Zespołu MSWiA od 14 sierpnia 2022 r. *Istotne dla przepływu informacji na poziomie krajowym było aktywne uczestnictwo kierowanego przeze mnie resortu na posiedzeniach Zespołu MSWiA. W ramach posiedzeń Zespołu MSWiA dokonywano oceny zagrożeń rzeki Odrzy, w tym jakości wód. Na spotkaniach przekazywano informacje o sytuacji na rzece Odrze i w oparciu o przedstawiane dane podejmowano stosowne decyzje oraz koordynowano zadania różnych instytucji zaangażowanych w wyjaśnienie przyczyn skażenia wód rzeki Odrzy. Na pierwszym posiedzeniu Zespołu MSWiA na koordynatora merytorycznego wyznaczyłam Pana Andrzeja Szwedę-Lewandowskiego.*

Minister w odpowiedzi na pytanie, na jakiej podstawie prawnej lub faktycznej brała udział w spotkaniach Zespołu MSWiA, wyjaśniła, że: *Prezes Rady Ministrów wydał mi ustne polecenie zajęcia się kryzysem na Odrze w 2022 r.*

Minister wyjaśniła, że nie zna dokumentu, który by określał skład, zadania, tryb i miejsce pracy Zespołu MSWiA. Minister wyjaśniła, że *Premier poinformował mnie w sobotę, 14 sierpnia 2022 r., że ogłosi w mediach, że będę zajmowała się tym tematem. Prezes Polskiej Agencji Prasowej informował mnie w międzyczasie, że rosyjskie trolle internetowe podjęły temat zatrucia Odrzy. Na pewno upolitycznienie Odrzy zdecydowanie utrudniło komunikację w sprawie Odrzy w 2022 r. Tłumaczyłam Premierowi, że sprawa wymaga koordynacji, nie wiedzieliśmy jaka to substancja itp. W poczuciu odpowiedzialności za sytuację, razem z ministrem Wąsikiem, powierzyliśmy sobie role wiodące w Zespole MSWiA.*

Minister wyjaśniła, że do prac Zespołu MSWiA włączono następujące zasoby MKiŚ: *Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska i Główny Inspektor Ochrony Środowiska – raportowanie wyników badań wody (GIOŚ) – informowanie o postępowaniu szkodowym oraz o postępie prac eksperckiego Zespołu ds. sytuacji na rzece Odrze (GDOŚ). W pracach Zespołu MSWiA brał również udział Minister Ozdoba. Minister wyjaśniła, że w trakcie prac Zespołu MSWiA podejmowaliśmy wiele wątków, koordynację komunikacji, właściwie wszystkie aspekty. Po zakończeniu prac Zespołu MSWiA, dla kontynuacji, z inicjatywy Ministerstwa Klimatu i Środowiska, mamy regularne spotkania od stycznia 2023 r. w MKiŚ (m.in. z Ministerstwem Infrastruktury, Wodami Polskimi, Ministerstwem Rolnictwa, GDOŚ, GIOŚ, Instytutem Ochrony Środowiska, Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego). Również odbywają się spotkania z GDOŚ, GIOŚ i Wodami Polskimi – pomiędzy tymi instytucjami, a także w mniejszych gronach. Nie posiadam wiedzy czy te spotkania są dokumentowane. Co wtorek o 8.30 mamy również spotkania resortowe dotyczące Odrzy – w temacie m.in. monitoringu. Powyższe spotkania nie są dokumentowane. Poprosiłam również*

¹⁶¹ Minister w dniach 14 sierpnia 2022 r., 15 sierpnia 2022 r., 16 sierpnia 2022 r., 17 sierpnia 2022 r., 18 sierpnia 2022 r., 19 sierpnia 2022 r., 20 sierpnia 2022 r., 21 sierpnia 2022 r., 22 sierpnia 2022 r., 23 sierpnia 2022 r., 24 sierpnia 2022 r., 25 sierpnia 2022 r., 30 sierpnia 2022 r., 5 września 2022 r., 3 października 2022 r. Sekretarz Stanu w MKiŚ w dniach 26 sierpnia 2022 r., 29 sierpnia 2022 r., 2 września 2022 r., 6 września 2022 r.

¹⁶² Posiedzenia w dniach: 21 sierpnia 2022 r., 22 sierpnia 2022 r., 23 sierpnia 2022 r., 24 sierpnia 2022 r., 25 sierpnia 2022 r. i 3 października 2022 r.

w lutym 2023 r. o wprowadzenie tematu Odry do prac Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego. Również Sekretarz Stanu w MKiŚ, Jacek Ozdoba, wyjaśnił, że pomimo braku formalnego powołania, w związku z zaistniałą sytuacją na Odrze w 2022 r., odbywały się regularne spotkania robocze (kilka razy w tygodniu) kierownictwa MKiŚ, wraz z kierownikami jednostek podległych i nadzorowanych (GIOŚ, GDOŚ, IOŚ, dyrektorzy odpowiednich komórek merytorycznych w MKiŚ), mające na celu ocenę bieżącej sytuacji, koordynowanie i ustalanie kierunków działań na poziomie Ministerstwa oraz jednostek podległych i nadzorowanych.

(akta kontroli str. 718-719, 1290-1292, 1093c, 1390-1391)

8. W Ministerstwie podjęto działania na rzecz identyfikacji przyczyn i ograniczenia wpływu sytuacji ekologicznej na Odrze w 2022 roku na środowisko, ekosystemy, organizmy i obszary objęte ochroną.

Zgodnie z treścią Zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 18 sierpnia 2022 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw sytuacji powstałej na rzece Odrze, do zadań Zespołu należało wsparcie eksperckie Ministra w zakresie ustalenia ewentualnych przyczyn zjawiska śniętych ryb na rzece Odrze, zdiagnozowania przyczyny zaistniałej sytuacji, w tym ewentualnego zanieczyszczenia wód rzeki Odry oraz wypracowanie rekomendacji dla Ministra. Dyrektor Generalna MKiŚ wyjaśniła, że Zespół w celu wypracowania rekomendacji realizuje zadania w zakresie: analizy potencjalnych przyczyn obserwowanego zjawiska na rzece Odrze, w tym ewentualnego zanieczyszczenia wód rzeki Odry i śniętych ryb w rzece Odrze; analiz wyników badań pobranych próbek wody i ryb oraz przedstawienie propozycji ewentualnych dodatkowych badań, analizy sposobów usunięcia negatywnych skutków obserwowanych zjawisk. Ponadto wyjaśniła, że w związku z sytuacją na Odrze, podjęte zostały działania mające na celu monitoring, kontrolę i potwierdzenie wystąpienia strat przyrodniczych, w zakresie działań ograniczających się do zakresu kompetencji jednostek nadzorowanych, tj. parków narodowych oraz Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. Dyrektorzy potencjalnie zagrożonych parków (Parku Narodowego „Ujście Warty” oraz Wolińskiego Parku Narodowego) zostali zobligowani do prowadzenia codziennego monitoringu ewentualnych skutków zanieczyszczenia Odry (śnięcie ryb, upadki ptaków i ssaków żyjących w środowisku wodnym). Dyrektor Generalna wyjaśniła również, że Park Narodowy „Ujście Warty” nie obejmuje wód Odry, jednak w związku z ujściowym odcinkiem Warty wpadającej do Odry, z uwagi na potencjalną możliwość wpłynięcia wód Odry do Warty (przy obfitych opadach deszczu bądź na skutek cofki), prowadzony był codzienny monitoring Warty oraz Postomii, a także odcinka Odry przy ujściu Warty. Dyrektor Generalna wyjaśniła, że resort pozostawał w bieżącym kontakcie z Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska. Informowany był m.in. o działaniach podejmowanych w związku z zaistniałą sytuacją na Odrze przed podległymi GDOŚ – Regionalnymi Dyrektorami Ochrony Środowiska (we Wrocławiu, w Opolu, Gorzowie Wielkopolskim, Szczecinie oraz Katowicach). Działania podejmowane przez poszczególnych RDOŚ miały na celu bieżący monitoring oraz ocenę skali szkód w gatunkach chronionych.

Dyrektor Generalna MKiŚ, w odniesieniu do realizacji zadań dotyczących stricte określenia wielkości strat przyrodniczych wyjaśniła, że Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu prowadzi postępowanie w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 15 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie¹⁶³, nakładającej na podmiot korzystający ze środowiska obowiązek przeprowadzenia działań, w związku z wystąpieniem bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku w wyniku zanieczyszczenia wód rzeki Odry. Przedmiotowe postępowanie zostało wszczęte z urzędu. Dyrektor Generalna MKiŚ

¹⁶³ Dz. U. z 2020 r. poz. 2187.

wyjaśniła, że RDOŚ we Wrocławiu, po przeprowadzeniu wizji terenowej oraz w związku z powzięciem informacji o stwierdzeniu wśród śniętych ryb gatunków objętych ochroną prawną, stwierdził¹⁶⁴ że w przedmiotowej sprawie istnieją przesłanki do przeprowadzenia postępowania w trybie ustawy szkodowej i pismem z dnia 11 sierpnia 2022 r.¹⁶⁵ zawiadomił o wszczęciu postępowania. Dyrektor Generalna wyjaśniła również, że w ramach prowadzonego postępowania organ gromadzi informacje na temat stanu początkowego, tj. stanu wybranych elementów środowiska sprzed wystąpienia masowego śnięcia ryb w rzece Odrze, w celu wykazania strat w stosunku do stanu początkowego, w tym skali ubytku w populacjach poszczególnych gatunków chronionych, w stosunku do stanu początkowego. Powyższe działania RDOŚ we Wrocławiu podejmuje w porozumieniu z pozostałymi Regionalnymi Dyrektorami Ochrony Środowiska, na których obszarze wystąpiła szkoda (w Opolu, w Gorzowie Wielkopolskim, w Szczecinie oraz w Katowicach).

Minister wyjaśniła, że tematem podejmowanym podczas spotkań grup roboczych w MKiŚ, była również kwestia gromadzenia informacji statystycznych dotyczących ryb. Nadodrzańskie regionalne dyrekcje ochrony środowiska w związku z informacjami o śniętych rybach rozpoczęły regularne oględziny wód Odry oraz zbiorników połączonych z rzeką, celem oszacowania strat w środowisku przyrodniczym. Dokumentowane były w szczególności straty w gatunkach chronionych. Gromadzono dane o martwych rybach, ale także małżach, ptakach oraz ssakach. Dane te obejmujące ilości, masę śniętych ryb oraz w wybranych przypadkach także dane o strukturze gatunkowej, po ich zagregowaniu w GDOŚ zostały udostępnione członkom Zespołu ds. sytuacji na rzece Odrze oraz posłużyły do sporządzenia pierwszego rozdziału Wstępnego raportu Zespołu pn. „Obserwacje śniętych ryb”.

W odniesieniu do działań powziętych po uzyskaniu informacji, że przyczyną zatrucia rzeki Odry mogą być prymnezyiny wytworzone przez *Prymnesium parvum*, Dyrektor Generalna MKiŚ wyjaśniła, że po 30 września 2022 r., powołany przez Minister Zespół do spraw sytuacji powstałej na rzece Odrze, omawiał metodyki badań wód oraz analizował wyniki badań prowadzonych przez Inspekcję Ochrony Środowiska. Na bieżąco analizowano także wyniki badań ichtiotoksyn produkowanych przez algi *Prymnesium parvum*, prowadzone przez prof. dr hab. Hannę Mazur-Marzec. Minister wyjaśniła, że badania z zakresu obecności prymnezyin były prowadzone przez członków Zespołu metodami, które pozwalały na ocenę względnej ilości prymnezyin w materiale, umożliwiając porównanie poziomu stężenia toksyn pomiędzy kolejnymi próbkami. Weryfikacja otrzymanych wyników została przeprowadzona w Wiedniu metodą półilościową, a otrzymane wyniki zostały przedstawione w rozdziale dziewiątym Wstępnego Raportu. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska poinformował¹⁶⁶, że w ramach prac Zespołu Utworzono także podgrupę, która miała zająć się analizą możliwości przeciwdziałania podobnej sytuacji w przyszłości. W ramach powyższego przeprowadzony ma zostać eksperyment – projekt pn. „Zastosowanie preparatu glinki bentonitowej z dodatkiem lantanu (...) celem ograniczenia negatywnych skutków nadmiernego wzrostu *Prymnesium parvum* w wodach Kanału Gliwickiego”, koordynowany przez prof. dr hab. inż. Tomasza Heese z Zakładu Hydrologii i Inżynierii Zasobów Wodnych IMGW-PIB Warszawa. Minister, w dniu 27 stycznia 2023 r. zwróciła się pismem¹⁶⁷ do Sekretarza Stanu w Ministerstwie Infrastruktury, Prezesa PGW WP, Dyrektora Regionalnego Zarządu

¹⁶⁴ Na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016 r. poz. 2183 ze zm.).

¹⁶⁵ Sygn. WSI.512.35.2022.KMA.1.

¹⁶⁶ W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f oraz art. 40 ust. 7 ustawy o NIK. Pismo z dnia 28 lutego 2023 r. sygn. DOA-WSzOP.500.282.2022.MG.

¹⁶⁷ BM-S.003.1.2023.KP.

Gospodarki Wodnej w Gliwicach, działając w ramach nadzoru nad Zespołem do spraw sytuacji powstałej na rzece Odrze, przekazując rekomendacje uzyskane od Przewodniczącego Zespołu, dotyczące możliwości przeprowadzenia na wodach Kanału Gliwickiego eksperymentu ukierunkowanego na przeciwdziałanie zakwitowi *Prymnesium parvum*, polegającego na wprowadzeniu do zamkniętej części kanału (śluzy) środka bentonitowego.

Dyrektor Generalna MKiŚ wyjaśniła, że Zespół do spraw sytuacji powstałej na rzece Odrze zajmował się również rekomendacjami dla Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza¹⁶⁸. IRŚ, w porozumieniu z Instytutem Ochrony Środowiska – Państwowym Instytutem Badawczym sporządza ekspertyzę dotyczącą oceny skali ubytku gatunków chronionych ryb i mięczaków w wyniku masowego spływu śniętych ryb na Odrze w 2022 roku. Ekspertyza będzie obejmowała m.in. syntezę analizy prób wody pod względem występowania algi *Prymnesium parvum*, szacunek skali ubytku gatunków chronionych i ich wpływ na stan ochrony tych organizmów oraz ocenę wystąpienia negatywnej zmiany albo zmian przynajmniej jednego z elementów jakości lub ilości służących do klasyfikacji potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych w zakresie ichtiofauny. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska poinformował¹⁶⁹, że w ramach prac Zespołu, na podstawie wymagań środowiskowych złotej algi, PGW Wody Polskie dokonały przeglądu jednolitych części wód powierzchniowych i ustaliły warunki sprzyjające zakwitom złotej algi. W związku z powyższym wytypowano miejsca, gdzie występuje największe prawdopodobieństwo występowania warunków sprzyjających zakwitom glonów. Inspekcja Ochrony Środowiska, z rekomendacji Przewodniczącego Zespołu, dokonuje przeglądu tych miejsc. Minister wyjaśniła również, że Główny Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi stałe badania próbek wody pod kątem występowania w nich *Prymnesium parvum* oraz opracował procedurę postępowania w związku z występowaniem *Prymnesium parvum*.

Minister wyjaśniła, że na zlecenie Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego¹⁷⁰, Instytut Rybactwa Śródlądowego zrealizował badania parametrów jakościowych wody rzeki Odry na bazie lotniczych danych hiperspektralnych, zebranych na wybranych odcinkach poniżej Kanału Gliwickiego w trakcie spływu śniętych ryb. Raport z badania opisuje zastosowanie obrazowania hiperspektralnego do wykrywania rozkładu parametrów chemicznych w rzece Odrze (...) Pozwoli to na identyfikację refugium i obszarów najbardziej zagrożonych. Będzie to podstawą do oceny strat w środowisku, a także opracowania zakresu działań naprawczych i restytucji rzeki Odry.

(akta kontroli str. 1176-1178, 1293, 1298-1300, 1313-1314, 1393-1395, 1483-1485)

9. Dyrektor Departamentu Edukacji i Komunikacji¹⁷¹ wyjaśnił, że w związku z zaangażowaniem wielu organów w przeciwdziałanie kryzysowi ekologicznemu na rzece Odrze, do Ministerstwa trafiały materiały prasowe z ww. podmiotów¹⁷². Dyrektor DEiK wyjaśnił również, że sytuacja na Odrze wymagała dynamicznej i sprawnej wymiany informacji pomiędzy instytucjami i służbami działającymi na poziomie regionalnym i centralnym. Z uwagi na ponad regionalny, środowiskowy charakter sprawy, konieczne było szybkie przekazywanie sprawdzonych i rzetelnych danych

¹⁶⁸ Dalej: IRŚ.

¹⁶⁹ W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f oraz art. 40 ust. 7 ustawy o NIK. Pismo z dnia 28 lutego 2023 r. sygn. DOA-WSzOP.500.282.2022.MG.

¹⁷⁰ Jednostka nadzorowana przez Minister.

¹⁷¹ Dalej: „DEiK”.

¹⁷² Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Głównego Inspektoratu Sanitarnego, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Głównego Inspektoratu Weterynarii, Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Ministerstwa Infrastruktury, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie oraz Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza.

*pochodzących z różnych źródeł. Stąd komunikacja dotycząca sytuacji na Odrze była koordynowana przez służby prasowe Ministerstwa, we współpracy pomiędzy poszczególnymi instytucjami zaangażowanymi w działania. Departament Edukacji i Komunikacji, w związku z sytuacją na rzece Odrze w 2022 roku, odpowiadał również za utworzenie i redagowanie treści zamieszczanych na stronie internetowej dedykowanej informacjom o stanie ekologicznym rzeki¹⁷³, od 18 sierpnia 2022 r. Dyrektor DEiK wyjaśnił, że sytuacja na rzece Odrze, w obliczu szerzących się w przestrzeni medialnej fake-newsów i spekulacji, wymagała spójnej, rzetelnej komunikacji skierowanej do obywateli. Z uwagi na zaangażowanie wielu służb i podmiotów w sprawę, podczas roboczego spotkania w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów ustalono, że potrzebne jest jedno sprawdzone miejsce do publikowania najważniejszych informacji. Na ww. stronie internetowej zamieszczano aktualności, informacje o zasadach bezpieczeństwa w przypadku przebywania w pobliżu rzeki lub korzystania z niej, a także wyniki badań jakości wody w Odrze/Kanale Gliwickim. Dyrektor DEiK wyjaśnił, że wyniki badań jakości wody w Odrze/Kanale Gliwickim publikowane były na stronie od 18 sierpnia 2022 r. 18 sierpnia 2022 r. w zakładce Aktualności opublikowano informację o obecności w wodach Odry mikroorganizmów – złotych alg oraz informację Głównego Inspektora Sanitarnego na temat działań podjętych w związku z masowym śnięciem ryb na Odrze, a także, m.in. informację Minister o przeznaczeniu 250 mln zł na synchronizację i pełną cyfryzację systemu monitorowania jakości wód powierzchniowych. Na ww. stronie opublikowano również m. in. 19 sierpnia 2022 r. wyniki badań Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego¹⁷⁴, które wykluczyły obecność metali ciężkich i pestycydów w śniętych rybach z Odry. 6 września 2022 r. opublikowano wstępne wyniki badań wody z Kanału Gliwickiego, wskazujące na podwyższone wartości w zakresie przewodności elektrycznej (zasolenia), podwyższony poziom tlenu rozpuszczonego oraz obecność *Prymnesium parvum*. 30 września 2022 r. opublikowano informację o głównych ustaleniach Zespołu ds. sytuacji na rzece Odrze oraz odnośnik do strony internetowej Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego, z której można było pobrać Wstępny Raportu Zespołu ds. sytuacji na rzece Odrze¹⁷⁵. W zakładce Zasady bezpieczeństwa, na stronie internetowej poświęconej sytuacji na rzece Odrze, zamieszczono informacje o wprowadzonych ograniczeniach w korzystaniu z wód Odry. Dyrektor DEiK wyjaśnił, że informacje dotyczące sytuacji na Odrze publikowane były także na stronie internetowej MKiŚ. Służby prasowe MKiŚ nie przekazywały komunikatów do publikacji bezpośrednio do mediów.*

(akta kontroli str. 1145, 1239, 1248-1267, 1286-1289)

10. W związku z sytuacją na rzece Odrze w 2022 r. do Ministerstwa wpływały apele/wnioski/rekomendacje m.in. od organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, m.in.:

- a) Apel Fundacji WWF Polska w sprawie trwającej katastrofy ekologicznej w Odrze¹⁷⁶, w którym Fundacja WWF Polska wezwała do natychmiastowego podjęcia działań z zakresu m.in. zabezpieczenia zdrowia mieszkańców poprzez

¹⁷³ <https://www.gov.pl/web/odra/aktualnosci>.

¹⁷⁴ Dalej: „PIWet-PIB”.

¹⁷⁵ <https://ios.edu.pl/projekt/prezentacja-wnioskow-ze-wstepnego-raportu-zespołu-ds-sytuacji-na-rzece-odrze/>.

¹⁷⁶ Z dnia 11 sierpnia 2022 r., skierowany poza Minister Anną Moskwą do Prezesa Rady Ministrów, Ministra Infrastruktury, Ministra Zdrowia, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej w Gliwicach, Szczecinie, we Wrocławiu, Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska w Katowicach, Opolu, Zielonej Górze, Szczecinie, we Wrocławiu, Marszałków województwa Śląskiego, Opolskiego, Dolnośląskiego, Lubuskiego, Zachodniopomorskiego, Regionalnych Dyrektorów Ochrony Środowiska w Katowicach, Opolu, Gorzowie Wielkopolskim, we Wrocławiu.

niezwłoczne wydanie ostrzeżeń o zagrożeniu zdrowia oraz wprowadzenie zakazów korzystania z wody rzeki Odry¹⁷⁷, powołania sztabu kryzysowego¹⁷⁸, rzetelnego i systematycznego informowania społeczeństwa o zagrożeniu, wyposażenia Społecznych Straży Rybackich, wędkarzy i innych osób zaangażowanych w usuwanie padłych zwierząt w niezbędne środki ochrony osobistej, zabezpieczenia próbek wody które powinny być pobierane w dniu zaobserwowania martwych zwierząt w danym miejscu, powołania apolitycznej i niezależnej eksperckiej grupy badawczej do ustalenia przyczyn katastrofy i zaplanowania oraz monitorowania wdrażania właściwych działań naprawczych, przygotowania i wdrożenia pełnej i szczegółowej procedury natychmiastowego reagowania na podobne zdarzenia w przyszłości.

Minister w odpowiedzi ¹⁷⁹ szczegółowo opisała podjęte działania.

- b) Uchwała Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego podjęta na XXV Zjeździe Hydrobiologów Polskich w sprawie katastrofy w Odrze i koniecznej zmiany systemu gospodarowania rzekami w Polsce. W treści ww. uchwały wskazano, że katastrofa na Odrze w 2022 r. nie była zjawiskiem naturalnym i nie wydarzyłaby się, gdyby nie popełnione wcześniej błędy w zakresie użytkowania i ochrony wód. Charakterystyczne dla wód słonawych i słonych glony *Prymnesium parvum*, stanowiące główną przyczynę śmiertelności ryb i małży w Odrze, nie pojawiłyby się w niej masowo, gdyby nie stworzono im dogodnych warunków zrzutami silnie zasolonych ścieków kopalnianych¹⁸⁰. W treści uchwały stwierdzono, że *pilnego uporządkowania wymaga gospodarka ściekowa. Priorytetem powinna być rewizja pozwoleń wodnoprawnych, uruchomienie centralnej bazy danych o zrzutach, dostosowanie wielkości zrzutów do zmieniających się warunków środowiskowych, szczególnie niskiego poziomu wód i wysokiej temperatury oraz skuteczna walka z nielegalnymi zrzutami ścieków przez podmioty gospodarcze i osoby prywatne. Nie da się tego osiągnąć bez stworzenia automatycznego systemu monitorującego w czasie rzeczywistym podstawowe parametry fizyczne, chemiczne i biologiczne wody, których zmiana może ostrzegać o dopływie zanieczyszczeń i możliwym pogorszeniu się funkcjonowania ekosystemu. Za stworzeniem systemu monitorującego powinno iść wprowadzenie skutecznych procedur reakcji na wykryte zagrożenia, co pozwoli uniknąć części potencjalnych katastrof lub zminimalizować skutki pozostałych*. Minister, w odpowiedzi¹⁸¹ skierowanej do Prezes polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego podziękowała za przekazaną uchwałę oraz deklarację gotowości współpracy w celu opracowania działań prowadzących do odnowy warunków środowiskowych Odry i innych rzek w Polsce. Minister wyjaśniła, że za zarządzanie i gospodarowanie zasobami wodnymi, w tym ochronę wód, jest odpowiedzialny minister właściwy ds. gospodarki wodnej (Minister Infrastruktury).

¹⁷⁷ W piśmie wskazano, że do wprowadzenia ww. komunikatów należy wykorzystać m.in. elektroniczny system ostrzegania RCB.

¹⁷⁸ Złożonego m.in. z przedstawicieli Prezesa Rady Ministrów, instytucji odpowiedzialnych za stan wód i środowiska, właściwych miejscowo Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska, właściwych w sprawach bezpieczeństwa, porządku publicznego i zarządzania kryzysowego przedstawicieli Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, Straży Pożarnej, Policji oraz właściwych miejscowo marszałków województwa i wojewodów.

¹⁷⁹ Sygn. DIŚ-I.051.9.2022.RC.

¹⁸⁰ W ww. uchwale wskazano również, że katastrofa nie byłaby prawdopodobnie tak dotkliwa, gdyby nie niskie stany wody w uregulowanej rzece, za które odpowiada po części niewłaściwe gospodarowanie w zlewni i w korycie rzeki, a częściowo antropogeniczna zmiana klimatu. Uczestnicy XXV Zjazdu Hydrobiologów Polskich wyrazili sprzeciw odnośnie koncepcji budowy stopni wodnych, pod pretekstem poprawy stosunków wodnych w Odrze oraz ze stwierdzeniem, że ich powstanie zapobiegne kolejnym katastrofom ekologicznym w tej rzece. Wskazali również, że należy zdecydowanie wstrzymać realizację planów dalszej regulacji Odry oraz innych rzek, a ich zarządzaniem powinny się zajmować ministerstwa dedykowane sprawom środowiska, wody i klimatu.

¹⁸¹ Sygn. DIŚ-I.055.37.2022.MS.

Również wszelkie działania inwestycyjne, w tym działania naprawcze – zgodnie z art. 240 ustawy Prawo wodne – należą do organów PGW WP, nadzorowanego przez ministra właściwego ds. gospodarki wodnej. Minister poinformowała, że *Prezes Rady Ministrów powołał międzyresortowy zespół kryzysowy, który monitoruje sytuację związaną ze skażeniem. Zespołowi przewodniczy Pani Anna Moskwa, Minister Klimatu i Środowiska a posiedzenia zespołu odbywają się cyklicznie. Ministerstwo Infrastruktury we współpracy z Ministerstwem Klimatu i Środowiska, Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji prowadzi prace związane z opracowaniem projektu ustawy w sprawie rewitalizacji rzeki Odry*¹⁸²;

- c) Apel Koalicji Ratujmy Rzeki oraz Koalicji Czas na Odrze, w którym wezwano do natychmiastowego wstrzymania wszelkich prac i planów regulacyjnych Odry, pilnego przygotowania i wdrożenia programu renaturyzacji doliny Odry, objęcia rzek siecią stałego monitoringu oraz systemowego wzmocnienia służb ochrony środowiska¹⁸³. Minister, w odpowiedzi¹⁸⁴ na ww. apel, w odniesieniu do postulatu w zakresie objęcia rzek siecią stałego monitoringu, przekazała, że *realizowany przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ) podsystem monitoringu jakości wód powierzchniowych jest zgodny z prawem krajowym, jak i unijnym*¹⁸⁵. Minister poinformowała, że dane pozyskane z ciągłego monitoringu wód mogą mieć ograniczone zastosowanie w realizacji zadania ustawowego jakim jest państwowy monitoring środowiska. *Wśród najczęściej mierzonych przez automatycznie stacje parametrów, dwa z nich tj. tlen rozpuszczony oraz przewodność elektryczna, mogą mieć zastosowanie w ramach państwowego monitoringu środowiska. Stacje automonitoringu badają parametry takie jak odczyn pH oraz temperatura, które nie są normowane w aktualnych przepisach prawa. Dodatkowo informuję, że najszerszy zakres badań w ramach monitoringu obejmuje 89 wskaźników (z grupy elementów fizykochemicznych oraz grupy wskaźników chemicznych) badanych w wodzie co miesiąc oraz badanych raz w roku sześciu wskaźników z grupy elementów biologicznych i 11 w tkankach ryb i mięczaków. W celu wykonania oznaczeń dla parametrów badanych w wodzie niezbędny jest wdrożony system jakości w laboratoriach z wdrożonymi metodykami referencyjnymi, specjalistyczny sprzęt oraz wysoko wykwalifikowana kadra. Pobieranie próbek wody dokonywane jest co miesiąc przez pracownika laboratorium. Natomiast dla wskaźników z grupy elementów biologicznych wymagane jest zebranie materiału biologicznego np. z koryta rzeki a następnie wykonania obserwacji pod mikroskopem. W opinii GIOŚ, dane pozyskane*

¹⁸² Projekt ustawy ma dotyczyć m.in. odbudowy zasobów przyrodniczych, w szczególności wsparcia inwestycji mających na celu polepszenie warunków wodnych w obszarze dorzecza Odry, wzmocnienie monitoringu środowiskowego, a także wymiany informacji między właściwymi organami.

¹⁸³ W treści apelu wskazano również na konieczność podjęcia szczegółowych działań, m.in. usunięcia barier migracyjnych w ujściach dopływów Odry i w całym ich biegu, rezygnacji z planu budowy systemu żeglownego na Odrze konkurującego z systemami na Renie i Dunaju na rzecz renaturyzacji rzeki i całej zlewni, zmiany układu obwałowań przeciwpowodziowych tak, aby dokonać rozszerzenia strefy zalewowej na wypadek wystąpienia wysokiej wody, zaostreżenia norm czystości zrzucanych do rzek ścieków i wód kopalnianych, dokonania zmian w prawie w celu przywrócenia obowiązku stałego monitorowania przez odpowiednie służby wskaźników informujących o pogarszaniu się stanu wód, utworzenie Agencji ds. Środowiska łączącej kompetencje Dyrekcji Ochrony Środowiska, Inspekcji Ochrony Środowiska oraz kompetencje dotyczące ochrony środowiska wodnego Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, wskazano również na konieczność wycofania błędnej decyzji o podporządkowaniu gospodarki wodnej resortowi infrastruktury i przywrócenia stanu, w którym za gospodarkę wodną odpowiada minister właściwy ds. środowiska.

¹⁸⁴ Pismo z dnia 25 września 2022 r., sygn. DIŚ-I.055.25.2022.MC.

¹⁸⁵ Monitoring jakości wód powierzchniowych prowadzi się zgodnie z Dyrektywą 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (zwanej Ramową Dyrektywą Wodną – RDW) transponowaną do polskiego prawa ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. 2021 poz. 2233 z późn. zmianami). Zgodnie z art. 349 ustawy Prawo wodne monitoring wód ma na celu pozyskanie informacji o stanie wód na potrzeby planowania w gospodarowaniu wodami oraz oceny osiągania celów środowiskowych.

z automatycznych stacji pomiaru podstawowych parametrów fizykochemicznych, o których mowa w postulatcie Koalicji Ratujmy Rzeki, mogą być elementem systemu wczesnego ostrzegania dla służb odpowiedzialnych za gospodarkę wodną;

- d) 20 września 2022 r. Zarząd Główny Polskiego Związku Wędkarskiego zwrócił się do Minister z prośbą¹⁸⁶ o włączenie ekspertów Polskiego Związku Wędkarskiego w prace nad projektem ustawy dotyczącej rewitalizacji rzeki Odry. Powyższa prośba została w dniu 4 października 2022 r. przekazana¹⁸⁷, zgodnie z właściwością, do Ministerstwa Infrastruktury.

(akta kontroli str. 1058-1064, 1300, 1307)

11. W związku z sytuacją na rzece Odrze w 2022 r., Minister w ramach współpracy ze stroną niemiecką, wyznaczyła grupę roboczą ekspertów, dla omówienia wybranych kwestii dotyczących rzeki Odry, co szerzej opisano w dalszej części *Wystąpienia pokontrolnego*.

(akta kontroli str. 1175-1220)

12. W ramach realizacji rekomendacji zawartych we Wstępnym Raporcie Zespołu ds. sytuacji na rzece Odrze, Minister podjęła m.in. następujące działania:

- a) 3 stycznia 2023 r. zawarła porozumienie z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w celu zapewnienia warunków niezbędnych do realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska określonych w art. 400a ust. 1 pkt 15 ustawy Prawo ochrony środowiska, na podstawie którego określono warunki starań o dofinansowanie ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej¹⁸⁸, na budowę i utrzymanie stałego monitoringu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych opartych na nowoczesnych systemach monitorowania wód wraz z systemem wczesnego ostrzegania, realizowanych przez Instytut Rybactwa Śródlądowego – Państwowy Instytut Badawczy¹⁸⁹;
- b) pozytywnie zaopiniowała¹⁹⁰ zmianę założeń programu priorytetowego dotyczącego finansowania budowy systemu monitoringu kryzysowego wód powierzchniowych w Polsce, przyjętą 3 stycznia 2023 r. przez Zarząd NFOŚiGW treścią uchwały¹⁹¹ w sprawie przyjęcia projektu zmiany programu priorytetowego. Minister jednocześnie zwróciła się do Prezesa NFOŚiGW z prośbą o zainstalowanie do końca III kwartału 2023 r., w dorzeczu Odry, co najmniej 25 punktów pomiarowych w ramach stałego monitoringu tej rzeki.

Ponadto Minister wyjaśniła m.in., że:

- GIOŚ, rozpoczął regularne badania złotej algi i na bieżąco informuje o wynikach badań, opracował również dokument *Procedura monitorowania interwencyjnego *Prymnesium parvum* „złotej algi”*, która to procedura została zatwierdzona przez Minister. GIOŚ pisemnie¹⁹² zobowiązał wojewódzkie inspektoraty ochrony

¹⁸⁶ Sygn. L. dz. Prez. 110/2022.

¹⁸⁷ Sygn. BM-WP.057.15.2022.KP.

¹⁸⁸ Dalej: „NFOŚiGW”.

¹⁸⁹ Przewidziano następujące działania: zakup lub modernizacja sprzętu i aparatury kontrolno-pomiarowej; utworzenie stanowisk pomiarowych na potrzeby monitoringu stanu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych; przeprowadzanie badań z zakresu monitoringu stanu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych; sporządzania raportów i opracowań dotyczących monitoringu stanu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych; opracowanie metodyk dotyczących monitoringu stanu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych.

¹⁹⁰ Pismo z dnia 23 stycznia 2023 r., sygn. BM-WN.0311.5.2023.MK.

¹⁹¹ Uchwała NR B/1/23/2023 z dnia 3 stycznia 2023 r. w sprawie przyjęcia projektu zmiany programu priorytetowego i projektu zmiany planu wdrażania programu priorytetowego „Wspieranie działalności monitoringu środowiska” oraz skierowania projektu programu priorytetowego do zaopiniowania przez ministra właściwego ds. klimatu.

¹⁹² Pismo z dnia 16 lutego 2023 r., sygn. DI-KKW.410.23.2023.

środowiska do zapoznania się z ww. procedurą i do jej stosowania. Podkreśliła, że trudno było instalować stały monitoring w okresie zimowym, skoncentrowaliśmy się na ustaleniu punktów stałych monitoringów wody – IOŚ, GIOŚ oraz Instytut Rybactwa Śródlądowego oraz monitoringu online. Wskazała, że: Instytut Rybactwa Śródlądowego dysponuje środkami finansowymi na kontynuację badań. Już trwa pilotaż monitoringu wód (przez Instytut Ochrony Środowiska), w kwietniu 2023 roku ma już ruszyć stały monitoring;

- w celu realizacji zaleceń Wstępnego Raportu przedstawiciele MKiŚ spotkali się 1 marca 2023 r. z przedstawicielami największych zakładów górniczych¹⁹³ usytuowanych wzdłuż biegu Odry. W trakcie spotkania rozmawiano m.in. o ilościach zrzutów wód dołowych dokonywanych w ramach działalności ww. zakładów do rzeki Odry i jej dopływów, o możliwościach retencjonowania wód przemysłowych, oraz braniu pod uwagę przy dokonywanych zrzutach aktualnych w danej sytuacji warunków meteorologicznych oraz hydrologicznych. Przedstawiciele kopalni poinformowali, że ilości, a także jakość zrzucanych przez nie wód dołowych mieszczą się w zakresie norm ustanowionych w pozwoleniach. Poinformowali również, że nie otrzymują z PGW Wody Polskie informacji o stanie wody w Odrze¹⁹⁴;
- w ramach wdrożenia rekomendacji dotyczącej usprawnienia przepływu informacji, wdrożenia systemu wczesnego ostrzegania i reagowania, usprawnienia procedur w obrębie zarządzania kryzysowego, podjęto ścisłą współpracę z PGW Wody Polskie oraz IMGW-PIB, w ramach której organizowane są cykliczne spotkania z udziałem przedstawicieli MKiŚ, GIOŚ oraz GDOŚ;
- w dniu 20 marca 2023 r. doszło do spotkania kierownictwa MKiŚ z przedstawicielami PGW Wody Polskie oraz zainteresowanych resortów, tj. MSWiA, MI, MRiRW, KPRM, GDOŚ, GIOŚ, którego przedmiotem było omówienie zagadnienia identyfikacji nielegalnych zrzutów do Odry oraz podjęcie działań interwencyjnych mających na celu ograniczenie presji nielegalnych miejsc zrzutu na wody Odry. W trakcie spotkania Prezes PGW Wody Polskie poinformował, iż na całym biegu Odry zidentyfikowano 28 nielegalnych aktywnych punktów zrzutu. Wody Polskie podejmują działania zmierzające do natychmiastowego zablokowania i zaczopowania tych punktów;
- w celu przeciwdziałania skutkom katastrofy oraz ewentualnemu jej wystąpieniu, w dniu 23 marca 2023 r., uczestniczyła w Katowicach w spotkaniu z przedstawicielami GDOŚ, GIOŚ, Ministerstwa Infrastruktury, PGW WP oraz z wojewodami pięciu nadodrzańskich województw, a także przedstawicielami podległych im służb. Podczas spotkania ustalono, że należy zintensyfikować kontrole w podmiotach dokonujących zrzutów, w tym w oczyszczalniach ścieków, poprawić komunikację na poziomie wojewódzkim; poprawić komunikację przez PGW Wody Polskie o zakresie informowania o ilości nielegalnych wylotów oraz o trwającej akcji czopowania; opracować procedury dla wojewodów, w tym procedurę dotyczącą ograniczania nielegalnych zrzutów; przedstawiciele

¹⁹³ W spotkaniu udział wzięli: Dyrektor Centralnego Zakładu Odwadniania Kopalń, Kierownik Działu Ochrony Środowiska JSW S.A. KWK „Knurów-Szczygłowice”, Dyrektor Biura Zarządu JSW S.A. KWK „Knurów-Szczygłowice”, Zastępca Kierownika Działu Ochrony Środowiska JSW S.A. KWK „Knurów-Szczygłowice”, Dyrektor Departamentu Polityki Ekologicznej KGHM Polska Miedź S.A., Dyrektor Naczelny Oddziału KGHM Polska Miedź S.A. – Zakład Hydrotechniczny, Dyrektor ds. Wodno-Ściekowych „Energetyka” Sp. z o.o., Kierownik Działu Ochrony Środowiska i Gospodarki Odpadami „Energetyka” Sp. z o.o., a także: Dyrektor Departamentu Ochrony Środowiska i Gospodarki Złożem Wyższego Urzędu Górniczego w Katowicach, Dyrektor Okręgowego Urzędu Górniczego w Katowicach, Dyrektor Okręgowego Urzędu Górniczego we Wrocławiu, Dyrektor Okręgowego Urzędu Górniczego w Rybniku.

¹⁹⁴ Jedynie przedstawiciel KGHM poinformował, że na podstawie umowy zawartej z IMGW otrzymują codzienne dane o poziomie i przepływie wód. Poinformował również, że w przypadku otrzymania informacji z IMGW o niskim stanie wód, jak to miało miejsce w lipcu-sierpniu 2022 r., nie prowadzili zrzutu przez ponad 30 dni.

- województw będą uczestniczyć we wtorkowych odprawach w MKiŚ; zorganizować pilne spotkanie z przedstawicielami Instytutu Rybactwa Śródlądowego oraz wojewodami w sprawie zarybień;
- w dniu 20 kwietnia 2023 r., odbyło się spotkanie robocze z udziałem przedstawicieli wybranych zakładów górniczych, którego celem było omówienie możliwych do podjęcia na poziomie centralnym i regionalnym działań – niwelujących ryzyka i zapobiegających ponownemu zakwitowi alg *Prymnesium parvum* oraz śnięciu ryb w rzece Odrze, w trakcie którego omówiono m.in. możliwości retencyjne zakładów górniczych oraz przepłukania rzeki Odry i Kanału Gliwickiego,
 - w dniu 11 maja 2023 r. odbyło się szkolenie dla służb zarządzania kryzysowego, prowadzone przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, podczas którego zalecono ograniczenie wlotów do starorzeczy i zbiorników powiązanych z Odrą oraz pilne rozpoznanie ichtiofauny w starorzeczach i zbiornikach,
 - w dniach 17 maja 2023 r. odbyło się spotkanie Sztabu Kryzysowego w sprawie awarii Oczyszczalni Ścieków w Gliwicach, a 23 maja 2023 r. spotkanie przedstawicieli Ministerstwa, Zastępcy GDOŚ, Wojewody Dolnośląskiego i przedstawicieli dolnośląskiego WCZK, dotyczące starorzecza Łacha Jelcz oraz Zbiornika Bajkał,
 - powstała również Instrukcja działania w zakresie występowania *Prymnesium parvum* „złotej algi” w wodach rzeki Odry, wskazująca m.in. podmioty odpowiedzialne za monitorowanie czynników mających wpływ na zagrożenie dla środowiska oraz przekazywanie informacji na ten temat, określająca działania prewencyjne na poziomie centralnym i wojewódzkim, działania polegające na reagowaniu itp.,
 - kolejne działania podejmowane były i są przez jednostki podległe i nadzorowane, na przykład:
 - przeprowadzenie w dniach 24-26 marca 2023 r. przez IOŚ PIB prac badawczo – naukowych na terenie Śluzy Łabędy-Kanał Gliwicki, których celem była próba poznania mechanizmu ograniczenia nadmiernego wzrostu *Prymnesium parvum* i weryfikacja możliwości przeciwdziałania jego rozwojowi. Badanie przeprowadzone z wykorzystaniem preparatu na bazie glinki bentonitowej z dodatkiem lantanu. W trakcie eksperymentu pobierano próby wody do badań fizykochemicznych oraz do dokonania oznaczenia poziomu glonów oraz fitotoksyn;
 - wdrażanie od połowy marca 2023 r. przez IOŚ – PIB, GIOŚ oraz Instytut Rybactwa Śródlądowego pilotażowego Monitoringu Rzeki Odry w trybie ciągłym w 8 punktach na Odrze¹⁹⁵; Minister wskazała, że monitorowane są cztery parametry tj. tlen rozpuszczony, pH, przewodność i temperatura, a wyniki przeprowadzanych pomiarów przesyłane są online i prezentowane w odstępach 1-godzinnych online na stronę: <https://pomiar.gov.pl/>;
 - wyznaczenie w ramach tzw. monitoringu interwencyjnego 20 punktów, w których między innymi wykonuje się badania fitoplanktonu w kierunku potwierdzania obecności i liczebności *Prymnesium cf. parvum* (złotej algi) w rzece Odrze. Od dnia 19 czerwca 2023 r. ww. monitoring został dodatkowo rozszerzony o dodatkowe punkty, w związku z potwierdzeniem występowania

¹⁹⁵ Chałupki – IOŚ-PIB, Racibórz – IOŚ-PIB, Malczyce – IOŚ-PIB, Krapkowice – GIOŚ, Marina Kanał Gliwickie – IR, Ujazd most ul. Chrobrego – Kanał Gliwicki – IRŚ, Głogów Most Tolerancji – IRŚ, Bytom Odrzański – IRŚ.

„złotej algi” w nowych lokalizacjach. Aktualnie liczba punktów pomiarowych w ramach monitoringu interwencyjnego wynosi 28;

- rozszerzenie badania w 1 207 punktach pomiarowo-kontrolnych¹⁹⁶ (ok. 40% wszystkich 3 163 badanych punktach), o monitoring badawczy, w zakresie wskaźników mierzonych w terenie: temperatury wody, tlenu rozpuszczonego, przewodności elektrolitycznej właściwej w 20°C i odczynu pH;
- prowadzenie badań fitoplanktonu w 9 ppk na Odrze i 10 ppk na Wiśle oraz na większych ich dopływach: Baryczy, Warcie, Noteci, Sanie, Wieprzu, Pilicy, Narwi i Bugu, a także na 18 zbiornikach zaporowych (w tym 8 w województwie śląskim i 2 w województwie łódzkim - Zb. Sulejów i Jeziorsko). Dodatkowe próby fitoplanktonowe będą pobierane w Przemszy, czyli głównym dopływie Wisły z rejonu zagłębia śląskodąbrowskiego, mimo że nie jest to rzeka typu fitoplanktonowego. Ponadto rozszerzony został monitoring na rzece Odrze oraz jej dopływach: Bytomce, Kanale Gliwickim, Kanale Kędzierzyńskim i Kłodnicy. Zakres badań obejmuje zakres monitoringu operacyjnego oraz presji zasolenia (22 wskaźniki fizykochemiczne) z częstotliwością 12/rok. Badania zaplanowane na 2023 rok zostały rozszerzone w 20 zaplanowanych ppk, przy czym dołożone zostało dziewięć nowych stanowisk w ramach istniejących ppk z zakresem badań 22 wskaźników fizykochemicznych. Rozszerzony został również zaplanowany zakres w pozostałych stanowiskach (w 21 stanowiskach dopisano pojedyncze wskaźniki, w dziewięciu dopisano wszystkie 22 wskaźniki fizykochemiczne).

(akta kontroli str. 915-951, 1293-1294, 1300, 1396-1402, 1471-1482, 1490-1492, 1655-1657, 1666-1676)

Ponadto Dyrektor Generalna MKiŚ poinformowała, że Instytutowi Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie powierzono, prowadzenie badań oraz połowów ryb w Odrze, dla oceny skutków katastrofy ekologicznej. Wskazała również, że MKiŚ, wypełniając jedną z rekomendacji zawartych we Wstępnym Raporcie, zapewniło stały, powszechny i bieżący dostęp do danych o jakości wody¹⁹⁷. Dyrektor Generalna MKiŚ podkreśliła, że w zakresie dokumentacji związanej z udziałem MKiŚ w pracach nad projektem ustawy o rewitalizacji Odry, przedmiotowy projekt nie został jeszcze skierowany przez projektodawcę – Ministra Infrastruktury – do uzgodnień międzyresortowych.

(akta kontroli str. 915-951, 1293-1294, 1300, 1396-1402, 1471-1482, 1490-1492)

13. W dniach 13 i 20 czerwca 2023 r. odbyły się posiedzenia ZZK w sprawie sytuacji na Odrze, w trakcie których sformułowano: dziewięć rekomendacji, trzy wnioski do RCB, jedno zalecenie i pięć poleceń dla MKiŚ i jednostek podległych i nadzorowanych oraz osiem rekomendacji dla RCB. Rekomendacje ZZK¹⁹⁸ dotyczyły m.in. czasowego odcinanie wybranych zbiorników wodnych w starorzeczach dla ograniczenia możliwości rozwoju oraz przemieszczania się „złotej algi”; zastosowania działań zaradczych w celu zminimalizowania zakwitu alg w kanałach połączonych z Odrą przez zastosowanie biologicznych metod – inhibitorów, np. w postaci słomy jęczmiennej, natleniania wody w przypadku niedoboru tlenu w Kanale Gliwickim oraz w zlewni Odry w innych miejscach przez służby wojewódzkie; kontrolowanego obniżania poziomu wody na Kanale Gliwickim, dla zwiększenia możliwości retencyjnych; zarządzania zrzutami w zależności od wyników badań przewodności oraz utrzymanie maksymalnych możliwości retencyjnych wód kopalnianych;

¹⁹⁶ Dalej: „ppk”.

¹⁹⁷ Dane publikowane na stronie internetowej [Strona główna - Odra - Portal Gov.pl \(www.gov.pl\)](http://Strona_główna_-_Odra_-_Portal_Gov.pl) w zakładce *Sprawdź najnowsze wyniki jakości wód*.

¹⁹⁸ Ustalone 13 czerwca 2023 r.

kontrolowania zrzutów przez Główny Instytut Górniczy w celu minimalizacji kumulacji zanieczyszczeń oraz monitorowania przez podmioty wprowadzające ścieki do Odry parametrów wód; przekazywania przez IMGW-PIB do Zespołu zdjęć satelitarnych w celu wykonania analiz chlorofilowych przez GIOŚ. Zalecenie ZZK dotyczyło zapewnienia w systemie 24-godzinny dyżuru w CZK MKiŚ, GDOŚ i GIOŚ w celu realizacji wszelkich zadań związanych z sytuacją kryzysową na rzece Odra. Wnioski¹⁹⁹ i rekomendacje²⁰⁰ kierowane do RCB dotyczyły m.in. rozważenia możliwości wprowadzenia sytuacji kryzysowej w górnej części rzeki Odry; zintensyfikowania monitoringu pod kątem wystąpienia sytuacji kryzysowej na rzece Odrze; przedstawienia sytuacji na rzece Odra na Rządowym Zespole Zarządzania Kryzysowego celem wypracowania dalszych rekomendacji; ograniczania zrzutów ścieków oraz wód kopalnianych do rzeki Odry w celu przeciwdziałania pogarszaniu się parametrów wód w okresie niżówki; zatrzymania śluzowania oraz przepływu wód na śluzie Kłodnica na Kanale Gliwickim w celu ograniczenia możliwości przemieszczania się wód o podwyższonej liczebności *Prymnesium parvum* do Odry; przeciwdziałania stagnacji wody na jazach. Polecenia²⁰¹ do realizacji przez MKiŚ i jednostki podległe dotyczyły m.in. wystosowania pisma do Ministerstwa Infrastruktury oraz PGW Wody Polski z prośbą o analizę przepływów wody; wystosowania pisma do Ministerstwa Aktywów Państwowych, Ministerstwa Infrastruktury, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji informującego o aktualnej, alarmującej sytuacji na rzece Odrze; przeprowadzenia przez Departament Prawny analizy formalno-prawnej pod kątem uprawnień MKiŚ w zakresie działań dotyczących zagrożeń środowiskowych, której wyniki będą prezentowane podczas najbliższego posiedzenia RZZK.

(akta kontroli str. 1655-1657, 1677-1694)

14. W związku z sytuacją na Odrze w 2022 r., Minister uczestniczyła w obradach Rządowego Zespołu Kryzysowego²⁰². Minister wyjaśniła, że nie przypomina sobie, aby w związku z uczestnictwem w obradach RZK, otrzymywała wskazówki, decyzje lub polecenia. W wyjaśnieniu stwierdziła: *Bardziej to miało charakter sprawozdawczy. Informacje przekazywał Minister Wąsik jako osoba referująca.*

(akta kontroli str. 1293-1294)

15. Dane z zakresu ustawy o IOŚ, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1 lit. h ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko²⁰³ tj. sprawozdania dotyczące lokalizacji prowadzenia badań monitoringowych, oraz danych uzyskanych w wyniku tych badań, w tym wód rzeki Odry wykonanych w 2022 r., nie były zamieszczone na stronie BIP MKiŚ (szczegółowy opis znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 701, 705-706)

16. W związku z sytuacją na rzece Odrze w 2022 r., Ministerstwo nawiązało współpracę z przedstawicielami organów publicznych z Republiki Federalnej Niemiec. 12 sierpnia 2022 r. szefowe resortów ds. środowiska Polski i Niemiec, Minister Anna Moskwa oraz Minister Steffi Lemke²⁰⁴, spotkały się w formule online, w celu ustalenia zasad wymiany informacji oraz dalszych działań na wszystkich poziomach w związku

¹⁹⁹ Z 13 czerwca 2023 r.

²⁰⁰ Z 20 czerwca 2023 r.

²⁰¹ Z 20 czerwca 2023 r.

²⁰² Dalej: „RZK”.

²⁰³ Dz. U. z 2022 r. poz. 1029, dalej: ustawa „oś”

²⁰⁴ Federalna Minister Środowiska, Ochrony Przyrody, Bezpieczeństwa Jądrowego i Ochrony Konsumentów Republiki Federalnej Niemiec.

z sytuacją na Odrze. Jak wyjaśnił Dyrektor Departamentu Spraw Międzynarodowych MKiŚ²⁰⁵, jednym z ustaleń po spotkaniu było powołanie polsko-niemieckiej grupy roboczej ekspertów ds. sytuacji na Odrze. W tym samym dniu Podsekretarz Stanu w MKiŚ, Adam Guibourgé-Czetwertyński, zwrócił się z prośbą do strony niemieckiej o przekazanie wyników badań wody z Odry²⁰⁶. 14 sierpnia 2022 r., w Szczecinie, doszło do spotkania²⁰⁷, po którym Minister Anna Moskwa poinformowała, że *prowadzone są prace nad jak najszybszą identyfikacją przyczyny i źródła potencjalnego skażenia. Próbkę ryb pobierane są w sposób ciągły na całej długości skażenia rzeki. Badania Państwowego Instytutu Weterynaryjnego wykluczyły obecność w rybach rtęci i metali ciężkich*. Do końca 2022 roku członkowie grupy spotkali się sześciokrotnie²⁰⁸, wymieniając się wynikami badań próbek wody oraz omawiając tematy takie jak m.in.: stan badań dotyczących identyfikacji źródła zasolenia Odry, planowane działania związane z rewitalizacją rzeki. 18 sierpnia 2022 r. Minister skierowała pismo do Minister Steffi Lemke, przekazując listę ekspertów²⁰⁹ ze strony polskiej, których zadaniem miało być wsparcie wymiany informacji pomiędzy instytucjami w związku z sytuacją na Odrze. W kolejnym piśmie²¹⁰ do Minister Steffi Lemke, poinformowała o możliwości wsparcia strony niemieckiej poprzez przekazanie zapór, stosowanych już na Odrze przez stronę polską. 29 sierpnia 2022 r. w Bad-Saarow w Niemczech odbyło się XX posiedzenie Polsko-Niemieckiej Rady Ochrony Środowiska, w którym uczestniczyły, jako przewodniczące delegacji, Minister Anna Moskwa oraz Minister Steffi Lemke. Minister Steffi Lemke poinformowała, że strona niemiecka dowiedziała się o śniętych rybach w Odrze 9 sierpnia bieżącego roku, wskazując również, że to połączenie wielu czynników doprowadziło do zakwitu glonów o toksycznych skutkach dla fauny ryb i małży. Jeden z uczestników spotkania ze strony niemieckiej, dr Schulte, wskazał, że niemieckie badania obaliły tezę o zatruciu rzeki rtęcią czy pestycydami jako źródłu zdarzenia. We wnioskach ze spotkania wskazano, w odniesieniu do sytuacji na Odrze, że: 1) określone zostały zasady przyszłej współpracy oraz kanały komunikacji, uzgodniono również że odbędą się dwa polsko-niemieckie warsztaty na poziomie eksperckim poświęcone sytuacji na Odrze (w tematyce ichtiologicznej oraz w kwestiach wodnych); 2) obie strony były zgodne co do zasadności przywrócenia prac stałej Polsko-Niemieckiej Grupy Roboczej ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko i Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko w kontekście Transgranicznym (w celu rozpatrywania spraw będących przedmiotem prac Polsko-Niemieckiej Rady ds. Ochrony Środowiska); 3) wybrzmiała rozbieżność stanowisk w sprawie Odry, Minister Steffi Lemke wezwała do ponownego przemyślenia sprawę prac infrastrukturalnych na Odrze, wskazując że *katastrofa ekologiczna o historycznych rozmiarach* wymaga wstrzymania dalszych prac na Odrze i że zasadne jest pytanie, czy na pierwszym planie jest teraz regeneracja Odry, czy jej dalsze wykorzystanie? Strona polska zaznaczyła konieczność realizacji dalszych

²⁰⁵ Dalej: „DSM”.

²⁰⁶ Pismami o sygn. DSM-WD.076.458.2022.MB oraz DSM-WD.076.459.2022.MB.

²⁰⁷ W którym udział wzięli m.in. Minister Anna Moskwa, Minister Infrastruktury Andrzej Adamczyk, Minister Steffi Lemke, Minister Rolnictwa, Klimatu i Środowiska Kraju Związkowego Brandenburgia Axel Vogel, Minister Ochrony Klimatu, Rolnictwa, Wsi i Środowiska Kraju Związkowego Meklemburgii-Pomorza Przedniego Till Backhaus oraz Wojewoda Zachodniopomorski Zbigniew Bogucki.

²⁰⁸ W dniach 22, 26 sierpnia 2022 r., 2, 9 i 16 września 2022 r., a także 16 listopada 2022 r.

²⁰⁹ Marcin Białek, Dyrektor DSM; Maciej Bukowski, Starszy Specjalista, Departament Spraw Międzynarodowych MKiŚ; Monika Kosińska, Główny Specjalista, Departament Instrumentów Środowiskowych MKiŚ; Dorota Toryfter-Szumańska, Zastępca Dyrektora, Departament Ocen Oddziaływania na Środowisko, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska; Małgorzata Marciniwicz-Mykieta, Zastępca Dyrektora, Departament Monitoringu Środowiska, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska; Przemysław Gruszecki, Dyrektor, Departament Zarządzania Środowiskiem Wodnym, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie; Monika Niemiec-Butryn, Dyrektor, Departament Gospodarki Wodnej i Żeglugi Śródlądowej, Ministerstwo Infrastruktury; Paweł Niemczuk, Główny Lekarz Weterynarii, Główny Inspektorat Weterynarii.

²¹⁰ 20 sierpnia 2022 r.

inwestycji związanych z utrzymaniem rzeki i infrastrukturą przeciwpowodziową. Dyrektor DSM wyjaśnił, że warsztaty „algowe” zaplanowano na 13 kwietnia 2023 r. Warsztaty w sprawie wód Odry, zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami, zaplanowano po warsztatach „algowych” na przełomie maja i czerwca 2023 r. Wyjaśnił także, że 23 listopada 2022 r. odbyło się spotkanie online Minister Anny Moskwy i Minister Steffi Lemke, w trakcie którego omówiono wyniki Wstępnego Raportu Zespołu ds. sytuacji na rzece Odrze. Minister poinformowała, że prace w zakresie odbudowy ekosystemu Odry prowadzi zespół hydrobiologów, ichtologów i genetyków, przy udziale naukowców z Polski i zagranicy. W trakcie rozmowy wskazała, że sytuacja na Odrze była spowodowana wieloma czynnikami, głównie masowym zakwitom złotych alg i wytwarzanymi przez nie toksynami. Dodatkowo, zakwitowi sprzyjały inne czynniki, takie jak m.in. zmiana parametrów wody i wzrost zasolenia, upały podnoszące temperaturę wody oraz nasłonecznienie. Dyrektor DSM wskazał także, że Minister podziękowała stronie niemieckiej za intensywną współpracę polsko-niemieckiej grupy roboczej ekspertów ds. Odry, a także za złożoną przez stronę niemiecką deklarację gotowości do szybkiego wznowienia działalności przez grupę roboczą ds. transgranicznych ocen oddziaływania na środowisko.

(akta kontroli str. 711-715, 1268-1282, 1356)

W zakresie wymiany informacji pomiędzy MKiŚ a przedstawicielami Dyrekcji Generalnej Środowiska w Komisji Europejskiej²¹¹, z notatki²¹² sporządzonej przez pracownika Stałego Przedstawicielstwa RP przy Unii Europejskiej wynika, że przedstawiciele DG ENV wiedzę o sytuacji na Odrze czerpali przede wszystkim z doniesień prasowych oraz informacji pozyskanych ze strony niemieckiej. Zasygnalizowali również brak współpracy, informacji i perspektywy ze strony polskiej na poziomie roboczym i eksperckim. *Komisja Europejska czuje się niedoinformowana o całej sytuacji i pozostawiona na uboczu. Zwrócili się do punktów kontaktowych ds. CIS WFD w Wodach Polskich oraz Ministerstwie Infrastruktury, ale nie nawiązali współpracy, dlatego współpracują teraz intensywniej ze stroną niemiecką, która ma bardzo duży wpływ na stanowisko KE i KVS w tej sprawie. Zareagowali bardzo pozytywnie na nawiązanie kontaktu przez MKiŚ i oczekują dalszego bieżącego kontaktu.* Zachęcali do włączenia ekspertów z DG ENV do prac ekspertów z Polski i Niemiec. Z ww. notatki wynika, że w dniu 13 sierpnia 2022 r. Komisarz Virginijus Sinkevičius odbył rozmowę z Minister, podczas której wymieniono się informacjami na temat sytuacji na rzece Odrze. Minister poprosiła Komisarza Sinkevičiusa o przekazanie listy przypadków tego typu zanieczyszczeń, które miały miejsce na terenie Unii Europejskiej. Dyrektor DSM wyjaśnił, że podczas ww. rozmowy zapewniono o dalszej wymianie informacji i współpracy na poziomie roboczym. Dyrektor DSM wyjaśnił również, że *od połowy sierpnia 2022 r. przedstawiciele Stałego Przedstawicielstwa RP przy Unii Europejskiej, odbywali robocze spotkania²¹³ na poziomie eksperckim z przedstawicielami DG ENV²¹⁴ na temat sytuacji na Odrze, m.in. w dniu 12 sierpnia 2022 r. odbyło się spotkanie robocze z DG ENV oraz spotkania robocze jeszcze w sierpniu 2022 r. np. poprzez Video Call.*

²¹¹ Dalej: „DG ENV”.

²¹² Z dnia 17 sierpnia 2022 r.

²¹³ Ze strony MKiŚ w spotkaniach brali udział: Krystian Królik - SPRP przy UE w Brukseli, Katarzyna Kot - SPRP przy UE w Brukseli, Aleksander Zieliński - SPRP przy UE w Brukseli, Magda Gosk - Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Przemysław Gruszecki - PGW Wody Polskie, Monika Niemiec Butrym - Ministerstwo Infrastruktury oraz Dyrektor DSM.

²¹⁴ Trine Christensen – European Environment Agency, Caroline Whalley – European Environment Agency, Wouter van de Bund – the Commission's Joint Research Centre, Gary Free – the Commission's Joint Research Centre, Bernd Gawlik – the Commission's Joint Research Centre, Hans Stielstra - Deputy head of Unit, the Commissions Directorate General for Environment, Benoit Zerger – Deputy head of Unit, the Commissions Directorate General for Environment, Pan Rolf-Jan Hoeve – team leader, the Commissions Directorate General for Environment.

W Ministerstwie, w okresie objętym kontrolą, w związku z kryzysem ekologicznym na Odrze, nie inicjowano działań z przedstawicielami organów publicznych Republiki Czeskiej. Dyrektor DSM wyjaśnił, że *sytuacja jaka powstała na rzece Odrze nie dotyczyła relacji polsko-czeskich. Odcinek granicy polsko-czeskiej na rzece Odrze jest znikomy i praktycznie nie stanowi istotnego wspólnego odcinka granicznego na rzece (...) sytuacja nie wymagała zintensyfikowania kontaktów ze stroną czeską.*

(akta kontroli str. 711-715, 1268-1282, 1355-1356)

W Ministerstwie, w okresie objętym kontrolą, w związku z kryzysem ekologicznym na rzece Odrze, nie inicjowano działań na forum MKOOpZ.

(akta kontroli str. 710a-710c)

17. W odpowiedzi na pytanie jakie, w opinii Minister, wystąpiły bariery w sprawnej identyfikacji przyczyn, skali oraz skutków kryzysu ekologicznego na Odrze w 2022 r. oraz w podejmowaniu dalszych działań zmierzających do ograniczenia negatywnego wpływu zanieczyszczenia tej rzeki na środowisko i gatunku chronione, Minister wyjaśniła, że *gdy już wiemy, jaka jest przyczyna zdarzenia na Odrze w 2022 r., to widać, że problemem był nowy gatunek z którym się zetknęliśmy, brak wiedzy o kategorii zagrożenia. Gdyby to była standardowa przyczyna, np. substancje ropopochodne, doszlibyśmy do sedna sprawy szybko, natomiast tutaj mieliśmy do czynienia z nowym czynnikiem, niestandardowość sytuacji na pewno utrudniła nam działania. Można się zastanawiać nad komunikacją medialną, gdybyśmy na przykład dwa, trzy dni wcześniej zajęli się komunikacją medialną, mniej byłoby niepewnych informacji w mediach. Obecnie Inspekcja Ochrony Środowiska na bieżąco bada złotą algę jako gatunek. W sferze medialnej uspokoiłam temat rtęci, udowodniłam, że dane z Niemiec dotyczyły tylko starorzeczy Odry a nie głównego nurtu rzeki i w dodatku były niepotwierdzone. Informacja o rtęci utrudniła nam medialne zarządzanie sprawą Odry. W odpowiedzi na pytanie o ewentualne bariery w dalszych działaniach związanych z Odrą, w tym związanych z kwestią przywrócenia dobrostanu w Odrze, Minister wyjaśniła, że *na pewno istotną rzeczą są pozwolenia wodnoprawne – na poziomie Ministerstwa Infrastruktury. Sytuacja od 2018 roku w tym zakresie – gdy decyzje są rozproszone w różnych Instytucjach – tu widzę wyzwanie w podsumowaniu danych zawartych w tych pozwoleniach. Zarządzanie zlewniowe nie jest zintegrowane na poziomie całej rzeki. Te pozwolenia się nie widzą – ale one nie są w Ministerstwie Klimatu i Środowiska. Rozproszone wydawanie decyzji i zarządzanie zrzutami – brak zintegrowania tych danych jest niekorzystny.* W odpowiedzi na pytanie, czy w opinii Minister słona woda jest jedną z barier, Minister wyjaśniła, że *na pewno pozwolenia wydawane są zgodnie z przepisami. Gdyby tylko sól była przyczyną, to szybko byśmy sobie poradzili. My zastanawialiśmy się głęboko nad przyczynami dla których złote algi wyrzucają toksyny. Ustalono, że to azot i fosfor – przede wszystkim na poziomie oczyszczalni ścieków lub zrzutów burzowych – tu kłania się Dyrektywa dotycząca ścieków, nad czym jako MKiŚ nie mamy władzy, bo leży to w gestii samorządów. Tu Dyrektywa ściekowa utrudnia utrzymanie jakości wody przy oczyszczalniach ścieków. Na przykład patrząc na Wrocław nie wiemy czy nie ma zrzutu biogenów przy opadach deszczów, podobnie widziałam na Czajce w Warszawie.**

(akta kontroli str. 1291)

Podejmowane przez Minister Klimatu i Środowiska działania były przedstawiane zarówno w trakcie posiedzeń Rady Ministrów, Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego jak i Zespołu MSWiA, którego celem miała być koordynacja działań organów państwa wobec wystąpienia sytuacji kryzysowej na Odrze, a ich uczestnicy

(w tym Prezes Rady Ministrów) nie kwestionowali prawidłowości przyjętych rozwiązań organizacyjnych.

(akta kontroli str. 1540-1541, 1543-1566, 1568-1588, 1589-1630)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Pomimo obowiązku wynikającego z art. 21 i 21a ust. 1 uzk oraz *Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego, Aktualizacja 2021/2022 (Procedury SPO-12 Obieg informacji pomiędzy krajowymi organami i strukturami zarządzania kryzysowego)*, Minister nie zapewniła niezwłocznego przekazania do RCB informacji o zdarzeniu dotyczącym śnięcia ryb w Odrze, zawartej w piśmie Burmistrza Miasta Oława z 1 sierpnia 2022 r.

W piśmie, które wpłynęło do Ministerstwa 4 sierpnia 2022 r., poinformowano o stwierdzeniu ogromnej ilości martwych ryb w okolicy śluzy w rzece Odra w Oławie oraz wniesiono o podjęcie stosownych działań mających na celu wyjaśnienie przyczyn tej katastrofy ekologicznej. W tym samym dniu, pismo zostało przekazane do Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, z prośbą o podjęcie stosownych działań zgodnie z właściwością. Informacja taka nie została natomiast przekazana do CZK MKiŚ i do krajowego centrum zarządzania kryzysowego.

(akta kontroli str. 1061-1064d)

Stosowanie do § 8 ust. 2 zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 3 lutego 2021 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Klimatu i Środowiska, dyrektorzy komórek organizacyjnych Ministerstwa zobowiązani są do niezwłocznego przekazywania do CZK MKiŚ wszelkich niezbędnych informacji w celu realizacji przez to Centrum, jego zadań, którymi są m.in. zapewnienie przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego i współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej.

Jednocześnie zgodnie z procedurą SPO-12, w raportach doraźnych i dobowych, które przekazywane są m.in. przez centra zarządzania kryzysowego ministrów do RCB, powinny być ujmowane informacje o wszelkich istotnych zdarzeniach i zagrożeniach, jak również zidentyfikowanych potencjalnych zagrożeniach.

Według art. 21 uzk, obowiązek podjęcia działań w zakresie zarządzania kryzysowego spoczywa na tym organie właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego, który pierwszy otrzymał informację o wystąpieniu zagrożenia. Organ ten niezwłocznie informuje o zaistniałym zdarzeniu organy odpowiednio wyższego i niższego szczebla, przedstawiając jednocześnie swoją ocenę sytuacji oraz informację o zamierzonych działaniach. Ponadto w myśl art. 21a ust. 1 tej ustawy m.in. ministrowie kierujący działami administracji rządowej niezwłocznie informują dyrektora RCB o zagrożeniu, które może skutkować wystąpieniem na wskazanym obszarze sytuacji kryzysowej, oraz o konieczności powiadomienia ludności o zagrożeniu.

Dyrektor DIŚ w wyjaśnieniu odnoszącym się do braku przekazania ww. pisma do CZK MKiŚ, stwierdził, że działania w zakresie zagrożeń kryzysowych realizowane są w oparciu o potwierdzone i zweryfikowane informacje, tak aby ograniczyć do minimum możliwość nadużywania instytucji publicznych. Pierwszy sygnał, jakim było pismo w sprawie Oławy, nie mógł być uznany za potwierdzoną informację o zdarzeniu mającym charakter ponadlokalnej katastrofy ekologicznej.

Przekazanie takiego pisma do GIOŚ jako organu właściwego, umożliwiło zweryfikowanie informacji i zbadanie skali zjawiska.

(akta kontroli str. 1374)

Minister w wyjaśnieniach stwierdziła, że (...)po otrzymaniu pisma Burmistrza Miasta Oława z dnia 1 sierpnia 2022 r. (data wpływu do Ministerstwa Klimatu i Środowiska 4.08.2022 r.) zostało w tym samym dniu przekazane do GIOŚ (data przesłania pisma do GIOŚ przez Departament Instrumentów Środowiskowych MKiŚ 04.08.2022 r.). Tym samym w związku z sytuacją na rzece Odrze w dniu 4 sierpnia 2022 r. realizowane były ogólne procedury uwzględnione w zakresie przypisanych mi kompetencji dotyczące monitorowania sytuacji i systematycznego przekazywania i wymiany informacji. (...) tryb przekazywania informacji do Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Klimatu i Środowiska określa załącznik do Zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 3 lutego 2021 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Klimatu i Środowiska (Dz.Urz.MKiŚ.2021.10), w myśl którego monitoring zagrożeń realizowany jest w oparciu o dwa podstawowe rodzaje raportowania tj. meldunku dziennego i meldunku doraźnego. Ponadto, obowiązek badania i oceny jakości wód powierzchniowych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ) wynika z treści Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego, opracowywanego przez Rządowe Centrum Zarządzania Kryzysowego, należy do kompetencji Inspekcji Ochrony Środowiska. Ponadto zgodnie z załączoną notatką do pisma Burmistrza Oława wynikało, że jednostki chemiczne nie wykryły większego zanieczyszczenia. Jednocześnie pragnę zauważyć, że w zakresie ww. pisma (Burmistrza Miasta Oława z dnia 1 sierpnia 2022 r.) zgodnie z art. 17.1. oraz art. 14.1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 122) organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na obszarze powiatu jest starosta (art. 17. 1.) a organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie województwa jest wojewoda (art. 14. 1.). W tym przypadku to do starosty i do wojewody Burmistrz Miasta Oława powinien kierować informację.

(akta kontroli str. 1645-1646)

NIK zauważa, że skierowanie sprawy do GIOŚ celem poszerzenia informacji o zjawisku, jak i wskazane w KPZK kompetencje Inspekcji Ochrony Środowiska, czy określone przepisami uzk zadania starosty i wojewody nie mogą stanowić usprawiedliwienia dla niezrealizowania określonego ww. regulacjami obowiązku przekazania informacji Burmistrza Miasta Oławy do właściwych komórek i jednostek w ramach struktur zarządzania kryzysowego. Zgłoszenie przez Burmistrza Miasta Oława katastrofy ekologicznej stanowiło wystarczającą przesłankę do przekazania tej informacji CZK MKiŚ, a następnie ujęcie jej w raporcie kierowanym do RCB.

2. Minister, pełniąc funkcję Przewodniczącej ZZK, pomimo wystąpienia sytuacji kryzysowej na Odrze wpisującej się w zakres właściwości Ministra Klimatu i Środowiska, przed 13 czerwca 2023 r. nie zwołała ani jednego posiedzenia ZZK. Zaniechanie to było niezgodne z § 6 ust. 4 pkt 2 zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 10 września 2021 r, w sprawie utworzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Klimatu i Środowiska²¹⁵.

Minister wyjaśniła: Wydaje mi się, że praca międzyresortowego Zespołu przy MSWiA spełniała swoją rolę, ponadto miały miejsce codzienne spotkania

²¹⁵ Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 75.

z pracownikami resortu MKiŚ, odpowiadały na wyzwania w związku z sytuacją na Odrze.

(akta kontroli str. 1292)

NIK nie podziela stanowiska przedstawionego w powyższym wyjaśnieniu, ponieważ działania międzyresortowego Zespołu przy MSWiA nie zwalniały Ministra z obowiązku zwołania posiedzenia ZZK, w zakresie swojej właściwości.

3. Minister kierowała co najmniej sześcioma posiedzeniami Zespołu MSWiA²¹⁶, pomimo, że przewodniczenie jego pracami powierzone zostało przez Wiceprezesa Rady Ministrów Sekretarzowi Stanu w MSWiA. Zespół MSWiA, którego celem miała być koordynacja działań organów państwa wobec wystąpienia sytuacji kryzysowej na Odrze został powołany przez Wiceprezesa Rady Ministrów - Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w wyniku realizacji rekomendacji sformułowanej na posiedzeniu Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego 12 sierpnia 2022 r.

Rekomendacja RZZK dotyczyła *powołania międzyresortowego zespołu, pod przewodnictwem sekretarza stanu w MSWiA Macieja Wąsika w sprawie katastrofy ekologicznej na Odrze*, a obowiązek jej realizacji nałożony został na Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Wskazać należy, że Wiceprezes Rady Ministrów – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w założonych wyjaśnieniach wskazał na potrzebę wsparcia przez Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji działań podejmowanych przez Minister Klimatu i Środowiska, co jednak nie zostało odzwierciedlone w treści ww. rekomendacji.

(akta kontroli str. 1568-1588, 1631-1635, 1636-1639)

Zgodnie z postanowieniami pkt 1 i pkt 9 lp. 1 *Zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego w formie siatki bezpieczeństwa Części B Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego, Aktualizacja 2021/2022*²¹⁷ w sytuacji wystąpienia zagrożenia nieujętego w Siatce bezpieczeństwa decyzję o uruchomieniu konkretnych katalogów (tj. zbiorów modułów zadaniowych przypisanych m.in. ministrowi kierującemu działem administracji rządowej) podejmuje się na podstawie ustaleń Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego lub decyzji Prezesa Rady Ministrów.

Jednocześnie w lp. 5 *Tryb uruchamiania niezbędnych sił i środków, uczestniczących w realizacji planowanych przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowej* ww. Planu wskazano, że szczególna rola centralnych organów administracji rządowej ma miejsce w przypadku zdarzenia, którego skutki odczuwalne są na terenie kilku województw, a zagrożenie wymaga działań interdyscyplinarnych wskazany przez Prezesa Rady Ministrów minister wiodący dla danej sytuacji kryzysowej, korzystając ze wsparcia innych ministrów i kierowników urzędów centralnych koordynuje działania w zakresie usuwania skutków zdarzenia. Ponadto w lp. 4 *Współdziałanie między siłami uczestniczącymi w realizacji planowanych przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowej* Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego wskazano, że w przypadku wystąpienia zdarzenia nieujętego w siatce bezpieczeństwa współdziałanie organizuje organ, który pełni rolę podmiotu wiodącego na podstawie decyzji/polecenia Prezesa Rady Ministrów.

²¹⁶ Posiedzenia w dniach: 21 sierpnia 2022 r., 22 sierpnia 2022 r., 23 sierpnia 2022 r., 24 sierpnia 2022 r., 25 sierpnia 2022 r. i 3 października 2022 r.

²¹⁷ <https://www.gov.pl/web/rcb/kraiowy-plan-zarzadzania-kryzysowego>.

Minister Klimatu i Środowiska w wyjaśnieniach stwierdziła, że nie posiada wiedzy na temat podstawy prawnej i roli przypisanej jej do realizacji w pracach Zespołu MSWiA. Jednocześnie jako podstawę swojej aktywności w tym zakresie wskazała na ustne polecenie otrzymane 14 sierpnia 2022 r. od Prezesa Rady Ministrów oraz *poczucie odpowiedzialności za sytuację*.

Minister w odpowiedzi na pytanie: *Czy w ustnym poleceniu Prezesa Rady Ministrów otrzymanym 14 sierpnia 2022 r. określony został zakres oczekiwanych od Pani działań? Jeśli tak, to co on obejmował. Jeśli jednak nie, to dlaczego podejmowała Pani działania należące w części do kompetencji innych ministrów?* stwierdziła: *Kontrolerzy nie wykazali, że moje działania podejmowane w związku z sytuacją na rzece Odrze należały w części do kompetencji innych ministrów (...) Działania w zakresie wystąpienia sytuacji na rzece Odrze w 2022 r. podejmowałam w zakresie przypisanych mi kompetencji tj. art. 13a ust. 1 - dział klimat, art. 28 ust. 1 - dział środowisko ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej.*

(akta kontroli str. 1292, 1589-1630, 1631-1635, 1643-1644)

W informacji udzielonej NIK²¹⁸ z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów przez Podsekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Zastępcę Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, dotyczącej poleceń Prezesa Rady Ministrów wydanych Minister w związku z sytuacją na Odrze, ich podstawy prawnej, zakresu oraz formy podano: *w związku z sytuacją kryzysową na Odrze w 2022 r. Prezes Rady Ministrów oraz członkowie Rady Ministrów, we właściwości których znajdowały się kompetencje związane z podejmowanymi działaniami, byli w stałym i bieżącym kontakcie. Realizowanie działań przez właściwe organy następowało zgodnie z właściwością. Mając na względzie lepszą koordynację działań, Minister Klimatu i Środowiska otrzymał dodatkowe zadania - znajdujące się w zakresie jego właściwości. W szczególności poprzez zapewnienie wsparcia eksperckiego w kwestii ustalenia ewentualnych przyczyn wystąpienia zjawiska śnięcia ryb na rzece Odrze, w tym powodów ewentualnego zanieczyszczenia wód rzeki Odry, oraz wypracowanie rekomendacji. Podejmowanie działań związanych z przeciwdziałaniem sytuacji kryzysowej następowało w wyniku rekomendacji Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, którego funkcjonowanie jest uregulowane w art. 8 ustawy o zarządzaniu kryzysowym. Rekomendacje obejmowały utworzenie nieformalnego zespołu kryzysowego o charakterze międzyresortowym. W posiedzeniach obu zespołów brali udział przedstawiciele resortów właściwych w sprawach Odry, w tym Ministerstwa Klimatu i Środowiska. Zadania były powierzane w wyniku rozmów i wideokonferencji odbywanych na bieżąco między Prezesem Rady Ministrów a ministrami właściwymi w sprawach Odry.*

W sprawie przyczyn pominięcia pisemnego trybu wydania Minister poleceń Prezesa Rady Ministrów, Podsekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Zastępca Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, w ww. informacji podała: *Powierzane zadania wynikały z dynamiki zdarzeń i ewentualnych ryzyk, które mogły wystąpić. Nie wykraczały poza zakres kompetencji Ministra Klimatu i Środowiska. Przyjęta forma zlecania działań miała na celu możliwie szybkie i efektywne zażegnanie sytuacji kryzysowej.*

W odniesieniu do tego, czy i w jaki sposób powierzenie zadań Minister przez Prezesa Rady Ministrów modyfikowało decyzję Wiceprezesa Rady Ministrów podjętą w następstwie rekomendacji RZZK o powierzeniu Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji koordynacji działań zespołu MSWiA oraz

²¹⁸ Pytania skierowane do Prezesa Rady Ministrów na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

o powierzeniu przewodniczenia posiedzeniom tego zespołu Sekretarzowi Stanu w MSWiA, Podsekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Zastępca Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, w ww. informacji stwierdziła, że *zadania powierzane Ministrowi Klimatu i Środowiska miały jedynie charakter uzupełniający, zgodny z rekomendacją Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego oraz zgodny z właściwością tego organu.*

(akta kontroli str. 1533-1535, 1695-1696)

Odnosząc się do powyższego i uwzględniając przyjęte rozwiązania, NIK wskazuje, że kierowanie posiedzeniami Zespołu MSWiA należało do zadań Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, a nie do zadań Ministra Klimatu i Środowiska, który był jednym z członków ww. zespołu wskazanym przez Wiceprezesa Rady Ministrów - Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na posiedzeniu Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego 12 sierpnia 2022 r. Minister nie podjęła jednak rzetelnych działań zmierzających do uzyskania pisemnego polecenia określającego zakres zadań przydzielonych jej przez Prezesa Rady Ministrów w celu zapewnienia wskazanej w jego wyjaśnieniach *lepszey koordynacji działań*, uzasadniających kierowanie posiedzeniami Zespołu MSWiA, a w konsekwencji sprawowanie funkcji podmiotu wiodącego w reżimie zarządzania kryzysowego.

4. W BIP MKiŚ nie zostały udostępnione²¹⁹ – z zakresu ustawy o IOŚ – sprawozdania dotyczące lokalizacji prowadzenia badań monitoringowych oraz danych uzyskanych w wyniku tych badań, w tym wód rzeki Odry wykonane w 2022 r., co było niezgodne z przepisem z art. 25 ust. 1 pkt 1 lit. h ustawy ooś.

W konsekwencji, w MKiŚ nie zapewniono, stałego i nieograniczonego dostępu w BIP do wyników badań monitoringowych prowadzonych przez GIOŚ, w tym tych wykonanych doraźnie przez ten organ w związku z sygnałami o zanieczyszczeniu wód Odry w 2022 r. Nie zapewniono również dostępu w BIP do danych o lokalizacjach, w jakich badania te zostały przeprowadzone.

Zgodnie z § 17 pkt 4 załącznika do zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 9 listopada 2020 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Klimatu i Środowiska²²⁰ do zakresu działania DIŚ należała m.in. *realizacja zadań Ministra w zakresie (...) udostępniania (...) informacji o środowisku i jego ochronie*. Zgodnie z § 6 ust. 1 pkt 2 załącznika do ww. zarządzenia do zadań dyrektora DIŚ należało m.in. nadzorowanie i zapewnienie prawidłowej, efektywnej i terminowej realizacji celów i zadań komórki (...). Nadzór nad pracą DIŚ wykonywał Sekretarz Stanu wykonujący kompetencje Ministra w stosunku do GIOŚ²²¹.

²¹⁹ Według stanu na 16 grudnia 2022 r.

²²⁰ Dz. Urz. MKiŚ. poz. 10 i 27, z 2021 r. poz. 21, 34, 51, 74 i 92 oraz z 2022 r. poz. 16.

²²¹ Zgodnie z § 5 pkt 1 lit. b zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 26); zgodnie z § 5 pkt 1 lit. b zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 listopada 2021 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 84); zgodnie z § 5 pkt 1 lit. b zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 kwietnia 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 15); zgodnie z § 5 pkt 1 lit. b zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 lipca 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 37); zgodnie z § 5 pkt 1 lit. b zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 19 września 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 48); zgodnie z § 5 pkt 1 lit. b zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2022 r. w sprawie podziału kompetencji w Kierownictwie Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. Urz. Min. Klimatu i Środowiska poz. 71).

Minister i Sekretarz Stanu w MKiŚ wyjaśnili, że przepisy art. 25 ust. 1 pkt 1 lit. h ustawy ooś, nie określają formy udostępniania tych informacji na stronie BIP MKiŚ.

(akta kontroli str. 701-707, 1091-1093g, 1378-1389, 1525)

Dyrektor DIŚ wyjaśnił m.in., że ww. przepis ustawy ooś został wprowadzony do prawa polskiego w związku z transpozycją przepisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylenia dyrektywy 2001/81/WE (dyrektywa NEC). Wskazał przy tym, że przepis ten dotyczy raportów opracowywanych przez GIOŚ, z częstotliwością raz na cztery lata, o których mowa w art. 25c ustawy o IOŚ, w których podawane są lokalizacje wybranych stacji monitoringowych i związanych z tym wskaźników używanych do monitorowania wpływu zanieczyszczenia powietrza na ekosystemy, w tym ekosystemy wodne. Dyrektor DIŚ wskazał również, że potwierdzeniem tego jest uzasadnienie do ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych oraz niektórych innych ustaw, którą prowadzono ww. przepis.

(akta kontroli str. 793-801)

Sekretarz Stanu wykonujący kompetencje Ministra Klimatu i Środowiska w stosunku do GIOŚ i Minister w swoich wyjaśnieniach dotyczących przyczyn braku zamieszczenia na stronie BIP MKiŚ ww. danych powołali się również na wyjaśnienia dyrektora DIŚ.

(akta kontroli str. 1091-1093g, 1378-1389)

Podkreślenia wymaga, iż art. 25 ust. 1 pkt 1 lit. h ustawy ooś nie precyzuje, że udostępnianie sprawozdań dotyczących lokalizacji prowadzenia badań monitoringowych oraz danych uzyskanych w wyniku tych badań ma dotyczyć jedynie informacji z zakresu zanieczyszczeń powietrza, a nie innych komponentów środowiska, w tym m.in. wód powierzchniowych.

Ustawa o IOŚ w dwóch miejscach odwołuje się do sprawozdań:

- w art. 4a ust. 1 pkt 9, w którym wskazuje, że GIOŚ sporządza roczne sprawozdanie z działalności Inspekcji Ochrony Środowiska;
- w art. 28h ust. 4, w którym określa delegację ustawową dla ministra właściwego do spraw klimatu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska do określenia, w drodze rozporządzenia, zakresu, sposobu oraz trybu zbierania i udostępniania danych, m.in. z zakresu badania i oceny stanu środowiska, kierując się koniecznością uzyskania danych niezbędnych do oceny przestrzegania przepisów ochrony środowiska oraz badania i oceny stanu środowiska, a także sporządzania sprawozdań w tym zakresie.

Mając powyższe na uwadze lokalizacja prowadzenia badań monitoringowych stanu środowiska oraz dane uzyskane w wyniku tych badań są danymi z zakresu badania i oceny stanu środowiska, które podlegają obowiązkowi udostępnienia w BIP przez ministra właściwego do spraw klimatu. W trakcie kontroli w Ministerstwie podzielono ten pogląd, o czym świadczy zamieszczenie w BIP linku do „Informacji dotyczących monitoringu i oceny stanu środowiska”, przekierowujący użytkownika na stronę Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska z dostępnymi tam danymi dotyczącymi lokalizacji prowadzenia badań

monitoringowych oraz danymi uzyskanymi w wyniku tych badań, w tym wód rzeki Odry wykonanymi w 2022 r.²²²

OCENA CZĄSTKOWA

Od 10 sierpnia 2022 r., tj. od dnia, w którym do Ministerstwa wpłynęła informacja z RCB dotycząca kryzysu ekologicznego na Odrze, Minister podejmowała szereg działań zmierzających do koordynacji zadań w zakresie nadzoru nad GIOŚ, GDOŚ oraz wymiany informacji z Ministerstwem Infrastruktury oraz PGW WP, a także z przedstawicielami strony niemieckiej. Minister powołała także zespół ekspertów, jako organ pomocniczy Ministra, do którego zadań należało m.in. ustalenie przyczyn zaistniałej sytuacji i wypracowanie wniosków i rekomendacji odpowiednich działań. W związku z sytuacją na Odrze w 2022 r., Minister zwoływała spotkania wybranych członków kierownictwa Ministerstwa, uczestniczyła w posiedzeniach Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, a także w pracach Zespołu MSWiA.

Minister podjęła również działania mające na celu informowanie opinii publicznej o sytuacji i zapoznanie społeczeństwa z wynikami badań na Odrze, czego efektem było m.in. utworzenie dedykowanej katastrofie ekologicznej na Odrze strony internetowej.

Minister nie zapewniła jednak niezwłocznego przekazania do RCB informacji o zdarzeniu dotyczącym śnięcia ryb w Odrze, zawartej w piśmie Burmistrza Miasta Oława z 1 sierpnia 2022 r., czym naruszone zostały przepisy uzk oraz zasady określone w Krajowym Planie Zarządzania Kryzysowego.

Minister nie zwołała także przed 13 czerwca 2023 r. posiedzenia ZZK, pomimo wystąpienia sytuacji kryzysowej, w zakresie właściwości Ministra Klimatu i Środowiska, co było niezgodne z § 6 ust. 4 pkt 2 zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 10 września 2021 r. w sprawie utworzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Klimatu i Środowiska.

Ponadto, Minister kierowała częścią posiedzeń Zespołu MSWiA, pomimo, że przewodniczenie jego pracami powierzone zostało przez Wiceprezesa Rady Ministrów Sekretarzowi Stanu w MSWiA.

Minister nie zapewniła również do czasu kontroli NIK publikowania na stronie BIP MKiŚ sprawozdań dotyczących lokalizacji prowadzenia badań monitoringowych oraz danych uzyskanych w wyniku tych badań, co było działaniem niezgodnym z art. 25 ust. 1 pkt 1 lit. h ustawy ooś.

IV. Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Dokonanie aktualizacji planu zarządzania kryzysowego MKiŚ, obejmującego swoją treścią aktualny zakres właściwości Ministra.
2. Podjęcie działań organizacyjnych zmierzających do prawidłowej realizacji zadań i obowiązków z zakresu zarządzania kryzysowego, dotyczących sporządzania i przekazywania raportu cząstkowego oraz przekazywania informacji o zagrożeniach.

²²² Tj. dane monitoringu stanu ichtiofauny Odry, wykonanego w 2022 r. dostępne w Portalu Jakości Wód Powierzchniowych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska; <https://wody.gios.gov.pl/bjwp/publication/287> (dostęp 31 marca 2023 r.).

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa NIK. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 6 lipca 2023 r.

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli
Marian Banaś

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym
dokonał:

Wicedyrektor Departamentu Środowiska
Paweł Trzaskowski

DYREKTOR
Departament Środowiska
WZ.
Paweł Trzaskowski
Wicedyrektor